

PÁLYÁZAT

a Petőfi Irodalmi Múzeum
főigazgatói pozíciójának betöltésére

Demeter Szilárd

ILYEN VOLT
ILYEN LETT

Budapest,
2023. november 14.

PÁLYÁZAT
a Petőfi Irodalmi Múzeum
főigazgatói pozíciójának betöltésére

Demeter Szilárd

Budapest,
2023. november 14.

TARTALOMJEGYZÉK:

KRÉDÓ	9
ÖT ÉV A PETŐFI IRODALMI MÚZEUM INTÉZMÉNYRENDSZERÉBEN	13
<i>Vezetői összefoglaló</i>	13
<i>Idővonal</i>	16
INTÉZMÉNYVEZETÉSI ÉS ÜGYVITELI KULTÚRA MÓDOSÍTÁSA	26
<i>Szabályozott működés</i>	26
<i>Sikerese informatikai háttér</i>	27
<i>Kollektív közérzetjavító intézkedések, a PIM mint kollektíva összetartozását elősegítő fórumok működése</i>	27
<i>A PIM Életpályamodelljének kidolgozása és a Kollektív szerződés megkötése</i>	28
DIGITÁLIS IRODALMI AKADÉMIA ÉS A PIM ALKOTÓI ÉLETPÁLYAMODELLJE	29
<i>Térey János alkotói ösztöndíj</i>	30
<i>Kisösztöndíjak</i>	30
<i>DIA – A jövő könyvtára</i>	31
TUDOMÁNYNÉPSZERŰSÍTŐ KEZDEMÉNYEZÉSEK	32
KIADVÁNYOZÁS – ONLINE ÉS PRINT VÁLTOZATBAN	32
ÖNÁLLÓ DIGITALIZÁLÓ MŰHELY KIALAKÍTÁSA	33
BORN-DIGITAL ANYAGOK MUZEOLÓGIAI PROTOKOLLJÁNAK KIDOLGOZÁSA	33
MAKKAI ÁDÁM EMIGRÁCIÓS ARCHÍVUM LÉTREHOZÁSA	33
MÚZEUM AZ ONLINE TÉRBEN	34
NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK	34
<i>V4 Visegrádi Irodalmi Rezidens Program</i>	35
KIÁLLÍTÁSOK	35
MÚZEUMPEDAGÓGIAI TÉR KIALAKÍTÁSA	36
„A MÚZEUM MINDENKIÉ” – TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSI ÉS MÚZEUMI INKLUZITÁSI PROJEKTEK	36
FONTOSABB TAGINTÉZMÉNYI FEJLESZTÉSEINK AZ ELMŰLT IDŐSZAKBAN	37
<i>OSZMI: új raktári infrastruktúra kialakítása</i>	37
<i>Mesemúzeum: Háromcsőrű Kacsa Történetalkotó Műhely</i>	37
<i>A Magyar Nyelv Múzeuma: az anyanyelv zarándokhelye</i>	38
<i>Kazinczy Ferenc Múzeum: a közösségi múzeum</i>	38
<i>Kassák Múzeum: az avantgárd nyitott múzeuma</i>	40
<i>Cseh Tamás Archívum: kultuszápolás muzeológiai eszközökkel</i>	41
DÍJAK, ELISMERÉSEK A 2019-2023 KÖZTI IDŐSZAKBAN	41
PETŐFI 200 BICENTENÁRIUM. A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP IDEIGLENES KOLLÉGIUMAI	42
<i>Petőfi 200 Ideiglenes Kollégium</i>	43
<i>Magyar Génius Program Ideiglenes Kollégium</i>	43
PS200 – A PIM KIEMELT PROGRAMJAI	44

<i>Fókuszban az emlékházak</i>	44
<i>„Költő lenni vagy nem lenni” – új állandó kiállítás a Károlyi-palotában</i>	45
<i>Kiemelt konzerválási és digitalizálási programok</i>	46
<i>Petőfi 200 Busz utazó kiállítás, mobil múzeum</i>	46
<i>János vitéz (h)arcai projekt</i>	47
<i>A Károlyi-palota infrastrukturális fejlesztése</i>	47
<i>Védett zöld sziget a Belvárosban</i>	48

RÖVID TÁVÚ TERVEK 49

PIM 70 – 1954-2024.....	50
A KÁROLYI-KERT MINT KÖZÖSSÉGI TÉR.....	50
PETŐFI IRODALMI MÚZEUM RÉSZLEGES BELSŐ FELÚJÍTÁSA – MÁSODIK ÜTEM.....	52
2025: JÓKAI 200.....	54
HAGYATÉKOK SZABADON – A PIM PILOT-PROJEKTJE ÍRÓI HAGYATÉKOK VIRTUÁLIS EGYESÍTÉSÉRE ÉS KÖZZÉTÉTELÉRE.....	55
AZ INTÉZMÉNY VEZETŐ ÁLLÁSÚ MUNKAVÁLLALÓINAK ÉS SZERVEZETI EGYSÉG-VEZETŐINEK SZEMÉLYÉRE VONATKOZÓ ELKÉPZELÉSEK BEMUTATÁSA.....	57
A MÚZEUM FŐTEVÉKENYSÉGÉBEN ÉRINTETT FELSŐOKTATÁSI, ILLETVE TUDOMÁNYOS INTÉZMÉNYEKKEL TÖRTÉNŐ EGYÜTTMŰKÖDÉS TERVEZETT PARAMÉTEREI.....	57
GAZDÁLKODÁSI STRATÉGIA (VÁLSÁGMENEDZSMENT).....	58
<i>Racionális és szabályozott intézményi gazdálkodás alapvetései 2024-2029 tárgyában</i>	59
MARKETING, PR, BELSŐ-KÜLSŐ KOMMUNIKÁCIÓS STRATÉGIAI ELKÉPZELÉSEK, BEL- ÉS KÜLFÖLDI SZAKMAI KAPCSOLATOK, EGYÜTTMŰKÖDÉSEK TERVEZETE.....	61
<i>Marketingstratégiai vázlat és alapvetések 2024-2029</i>	61
<i>A „Múzeumpark” – egy új entitás lehetősége</i>	61
<i>A Z és az α generáció</i>	62
<i>Közösségek</i>	62
<i>Online tartalmak</i>	62
<i>Tagintézmények</i>	63

JÖVŐKÉP: DIGITÁLIS ADATEGYESÍTÉS. A NEMZETI KULTURÁLIS ÉRTÉKTÁR, AVAGY A MAGYAR MÁTRIX 64

A) NEMZETI HORIZONT.....	64
<i>Egységes magyar kulturális tér</i>	64
B) KÖZÉP-EURÓPAI/EURÓPAI HORIZONT.....	67
C) GLOBÁLIS HORIZONT.....	68
<i>A kultúrahordozó online platformok adatvagyon</i>	69
A NEMZETI KULTURÁLIS ÉRTÉKTÁR.....	69
<i>A Nemzeti Kulturális Értéktár helye a magyar Mátrixban</i>	72

ZÁRSZÓ HELYETT 74

KRÉDÓ

Ha gyorsan akarsz haladni, menj egyedül. Ha messzire akarsz érni, keress társakat – így szól valahogy az afrikai közmondás, aminek az igazságáról az elmúlt szűk öt évben többször is meggyőződhettem. Az alábbi összefoglaló és vízió tehát nem a személyes sikereimről, eredményeimről és vízióimról, hanem egy olyan – igaz, szerteágazó intézményrendszerbe szervezett – munkaközösség építkezéséről és terveiről szól, amelyben mindenki egy nagyobb egész részeként a legjobb tudása szerint végzi a dolgát. Alapelvünk: az önérdek soha nem előzheti meg a közérdeket.

2019-ben egy irodalmi csúcsintézmény fölépítésére kaptam megbízást. Intellektuális kihívásként álltam neki, ennek mélységet viszont már a kialakult érzelmi kötődés biztosította. Az egyetlen lényeges vezetői döntésem és alapvetésem volt: ne úgy tegyük a dolgokat, ahogy lehet, hanem úgy, ahogy kell. És ebben a „kellésben” partnerekre találtam a kollégáimban. Ha nagyképűen akarnék fogalmazni: a PIM-nek nem csupán esztétikája, sőt, mi több, saját metafizikája, hanem etikája is van.

A magyar irodalmat évszázadok óta gyakorlatilag egy kérdés mozgatja, Vörösmartyt jelen idejűre igazítva: megy-e „a könyvek által a világ elébb?” A kérdésre a Petőfi Irodalmi Múzeum és a köré szerveződött intézményrendszer *létrehozta* a lehetséges válaszok tereit. A PIM tehát a magyar irodalom háza. Azért, hogy otthon legyünk benne, többnek kell lennie, mint múzeumnak, többnek, mint a kortárs irodalmi rendezvényeknek helyet adó intézménynek. Az elmúlt években sokszor idéztem, hogy a magyar kultúra irodalomcentrikus kultúra. Bár kopik ennek a tételmondatnak az igazsága, de valamennyire még ma is érvényesnek érzem. Vagy remélem. Történeteinken keresztül értjük meg a világot, verseinkben találjuk meg a válaszokat az életproblémáinkat célzó kérdésekre. Szebben fogalmazva: a magyarok – és úgy általában a közép-európai nemzetek – költőien lakoznak. Ha ez valóban igaz, akkor az is érthetőbbé válik, hogy legalábbis a reformkor óta miért cipel többletterhet a mi irodalmunk. A magyar írók, költők nem csak megmutatni akarják a világot működésében, hanem meg is akarják változtatni azt. Legjobb példa erre maga az intézmény névadója, Petőfi Sándor.

Amit még megértettem az elmúlt időszakban, az az, hogy mit jelent a saját időnket élni. Ágoston szerint az emlékezés: jelen a múltból, a szemlélet: jelen a jelenről, a várakozás: jelen a jövőről. Ha lenne a Petőfi Irodalmi Múzeumnak szentje, akkor a fentebbiek alapján minden bizonnyal Szent Ágostont választanánk, mert ennél tökéletesebben le sem lehetne írni azt az időt, amit mi itt élünk. És mivel az anyanyelvi kultúra egyik fellegvárában éljük ezt az időt, ezért mindez számunkra természetszerűen egészítődik ki a nemzeti dimenzióval. A mi jelenünk nem a bárhol jelene, még csak nem is a newtoni abszolút térben kijelölt origóból indul. A mi jelenünk a magyar kultúra jelene, következésképpen a jövőnk sem lehet más. A múzeum (a jelen a múltból) tehát tulajdonképpen a jövőről szól: maradunk azok, akik voltunk, hogy azok lehessünk, akik vagyunk.

Hogy olyanok vagyunk, amilyenek, az a versenylőnyünk. Mások, mint Európa vagy a világ összes többi nemzete, és ez a másság előny. Nem azért, mert jobba tesz bárkinél, hanem azért, mert az ember általában arra kíváncsi, ami nem ugyanolyan. Csak meg kell tudnunk mutatni magunkat. A magyar kultúra van olyan jó, mint bármilyen más nemzeti kultúra. Ezt viszont el is kell hinnünk, vagyis fejben is elsőnek kell lennünk. Ez például magyar érdek. A magyar érdek az, hogy ez így is maradjon, a kortárs magyar kultúra éljen, erősödjön, legyünk büszkék arra, hogy anyanyelvünk világteremtő, mint ahogyan az is.

A PIM rendszere alkalmas arra is, hogy hálózatokat mutasson be, feltárja az irodalmi élet szövetét. A magyar irodalomtörténeti és kortárs irodalmi archívumok között gyűjteményei központi, különleges helyet foglalnak el. A közel félévszázadra visszatekintő irodalmi muzeológiai szakág olyan módszertant dolgozott ki, ahol egységben látható egy-egy nagy életmű, írói hagyaték,

azaz a feldolgozás során nem szakadnak el egymástól a kéziratok, az írói könyvtár, a szerzőről készült portrék, festmények, grafikák, szobrok vagy az életét dokumentáló fotóanyag, illetve személyes tárgyai, bútorai. Ebben a teljességben őrzi a PIM Berzsenyi Dániel, Petőfi Sándor, Jókai Mór, Csáth Géza, Móricz Zsigmond, Ady Endre, József Attila, Karinthy Frigyes, Szabó Lőrinc, Szentkuthy Miklós, Füst Milán, Németh László, Áprily Lajos, Benedek Elek, Ottlik Géza, Márai Sándor, Lázár Ervin, Tamási Áron, Mészöly Miklós, Polcz Alaine, Kányádi Sándor, Tandori Dezső és sok más jeles szerzőnk hagyatékát.

A 2019-2023 közötti időszakban amit lehetett, megcsináltunk: rendbe raktuk az irodalmi ösztöndíjrendszert, évente mintegy félmilliárd forinttal támogatjuk a kortárs magyar alkotókat. A Digitális Irodalmi Akadémia intenzív fejlesztése nyomán már most a kortárs magyar irodalom leghitelesebb, tudományos hivatkozásra is alkalmas lelőhelye. Korábban lehetetlennek tartott muzeológusi életpályamodellt raktunk össze, ami működőképesnek bizonyult. A kiállításainkkal minden évben szakmai díjak sorát nyerjük. Sok százmillió forint értékben vásároltunk hagyatékokat, csak győzzük feldolgozni őket. Minden tagintézményünket sikerült fejleszteni, eljuttatni a kollégákat az általuk vágyott szintre. A világméretű pandémia, a háború okozta válságok dacára fölépítettünk egy olyan intézményrendszert, ami a magyar könyv- és folyóiratkultúra, a magyar popkultúra minőségelvű javítását és a kulturális célú ingatlanok értelmes hasznosítását szolgálja.

Az új Petőfi-állandó kiállításunkkal egyidőben összenyitottuk a Károlyi-palota udvarát a Károlyi-kerttel, egy belvárosi zugparkoló helyett most a magyarok megnövelt zöldfelületű nyitott kertben tölthetik az idejüket. Elindult az irodalmi emlékházak és emlékhelyek felújítása is Kárpát-medence szerte. Szerénytelenség nélkül állíthatom, hogy jó irányba haladunk. Sok még a feladat és a tennivaló, de úgy látom, hogy megértettük azt a munkaszervezési elvet, amit édesapámtól tanultam: olyan nincs, hogy nem lehet! Nem tudom, vagy nem akarom – ilyen létezik, de a „nem lehet” önfelmentő válaszát nem fogadhatjuk el.

Most válságok kora köszöntött ránk. Élünk már hasonló időket. És eleinknek sikerült válságálló válaszaikat tettekre váltani. Mitől lesz valami válságálló? Leginkább attól, hogy nem kiszolgáltattott olyan erőknek, amelyek fölött nincs vagy csekély a befolyása. Meg kell keresnünk azokat a belső erőforrásokat, amelyekkel és amelyek fölött mi rendelkezünk.

Számunkra a tágabban értett magyar reformkor a mérce. Nekünk most Kazinczyék intellektuális bátorságára van szükségünk. Arra a bátorságra, amikor a nyelvújítók úgy döntöttek, hogy anyanyelvükön veszik birtokba a világot. A mi szemszögünkből ez legalább olyan súlyú nézőpontváltás volt, mint a kopernikuszi fordulat. A magyar reformkor azt mutatja meg, hogy ha fejben elsőként gondolkodunk és magyarul nézünk a világra, akkor képesek vagyunk világszínvonalú teljesítményre. Az ekkor intézményesült anyanyelvi kultúra aztán meg is tartott bennünket a vérzivataros XX. században. Kétszáz év alatt sem változtak a céljaink - Széchenyi kifejezésével - „magabíró nemzetet” szeretnénk. Nem csak szabadok, hanem szabad magyarok akarunk lenni, ahogyan azt Kossuth megfogalmazta. És ma sokkal jobbak a körülmények. Nem adhatjuk alább, mint Petőfiék nemzedéke.

Kétszáz esztendővel ezelőtt azonban nemcsak a modern magyar nemzet született meg, hanem a modern román, szerb, szlovák stb. nemzetek is megfogalmazták saját kulturális identitásukat. Akkor éppen velünk szemben. A mostani globális helyzet viszont arra ébreszthet rá bennünket, hogy a kölcsönös tisztelet talaján, egymással párbeszédben nekünk együtt kell működnünk, hogy megerősítsük azt az európai vagy nyugati életformát, amelyet élünk, amelyben jó élni, és amelyet el is veszíthetünk.

Ez innen nézve politikai probléma is. Nem egyszerűen csak időt, hanem jövőt kell nyernünk. A kultúra szempontjából viszont nem az az elsődleges kérdés, hogy ki alakít kormányt a választások eredményeképpen, hanem az, hogy lesz-e magyar kultúra 2222-ben. A kultúra ergo nem pártpolitikai, hanem nemzeti kérdés.

És hogy visszakanyarodjunk a mottóként választott afrikai közmondáshoz: meggyőződésem szerint egyetlen magyar közgyűjtemény létezik, aminek különböző végpontjainak lehetünk gondos gazdái – de ugyanazt az egységes magyar kulturális örökséget őrizzük, gyarapítjuk és tesszük láthatóvá, legyünk akár budapesti főigazgatók, akár sepsiszentgyörgyi, zalaegerszegi vagy éppen beregszászi muzeológusok, könyvtárosok, levéltárosok. Ebből következően nem léteznek fővárosi és vidéki intézmények sem: magyar múzeumok, magyar közgyűjtemények léteznek, a magyar teremtőerő megannyi temploma. Ezekben a közgyűjteményekben nem értéksemleges munka folyik, hanem értékelkötelezett. Nekünk a magyar kultúra az első. És nem azért fontosabb számunkra a magyar kulturális örökség, mert jobb vagy rosszabb bármilyen más nemzet kultúrájánál, hanem azért, mert a miénk.

A közgyűjteményekben az egészlátás logikája szervezi egybe a gyűjteményi egységeket. És ezért merem vállalni a másik tételmondatomat: a közgyűjteményeinkben a mi dolgunk a teremtésvédelem. A mi magyarázataink a teremtés rendjének megértéséből erednek. Az isteni és az emberi teremtés csodáját kutatjuk, gondozzuk és mutatjuk meg különböző formákban. Ezért van az, hogy ha bemész egy múzeumba, akkor jobb emberként jössz ki. És ezért van az, hogy ha bemész egy magyar múzeumba, akkor jobb magyarként jössz ki.

Ennek a biztosítása a mindenkori intézményvezetők dolga és feladata.

Ami a személyes motivációmot illeti, nem túl bonyolult: elkötelezett olvasó ember vagyok, szenvedélyesen szeretem az irodalmat és a könyveket. Amikor friss főigazgatóként látogatást tettem a Petőfi Irodalmi Múzeum kéziratárában, a főosztályvezető elém tett mindenféle papirost. Aham, hümmögtem, érdekes ez a kézírás, ni, hogy kanyarítja a nagy költő a betűszárat, melegegett a tekintetem, de az aduász még hátra volt. A kéziratálom legvégén ott hevert egy füzet, ceruzával írt sorok szaladtak le a papírról, zaklatott kézírás, ez a *Szabad ötletek jegyzéke*, mutatott rá a kolléga. Úgy éreztem magam, mintha gyomorszájon vágta volna. Alig kaptam levegőt. Hirtelen helyreállt a világ rendje, kitágult a magyar kozmosz. Ennek a kozmosznak rémisztő mélységei, főhajtásra készítő magaslatai vannak. Parányivá válik tőlük az ember. Nagyjából így érezhetné magát egy kétdimenziós figura három dimenzióban.

De ha mélységet látsz, mélységet kapsz temagad is. Ezért bármennyire is szédítő ez a táguló magyar univerzum, én azóta jól érzem magam benne. Addig sem volt idegen tőlem ez a világ, a mi világunk, de egy dolog albérlőként leheveredni egy verspamlagra, más dolog házfelügyelőként gondját viselni.

A magyar irodalom hirtelen beköltözött az életembe, vagy én költöztem be a magyar irodalom házába, mindegy is, nem tudom hűvös távolságtartással lecsavarni a hangot, becsukni az ajtót, ha zajong ez a társaság, márpedig egy feszt mondanak, még a csendjük is beszédes, ahogy egy költő hallgat, nem hallgat úgy senki. Talán nem véletlen, hogy a PIM relikviatárából az egyik kedvenc tárgyam Pilinszky rádiója.

Mert a kéziratár mellett a relikviatár is terápiás erővel bír számomra: új tapasztalat, hogy a költők tárgyai megváltoztatják a teret. Van az irodámban egy írógép. Nem nagy etvasz, érdekesség, manapság nem nagyon látni írógépet a háztartásokban, hát vetnek rá egy pillantást a látogatók. Ám amikor közlöm velük, hogy az a tárgy József Attila írógépe, akkor hirtelen rájuk szakad a plafon, látom, hogy átrendeződik körülöttük a szoba, áthelyeződik a súlypont. Az az írógép önmagában többet tesz a Petőfi Irodalmi Múzeumért, mint bárki főigazgató. Ezért van az íróasztalom – Tamási Áron íróasztala! – baloldalánál, a szívemhez közel, emlékeztet arra, hogy hol a helyem. Helyre rak. Ugyanazokat a betűket nyomogathatnám, mint József Attila. De a végeredmény... – na ez az, ami az embert alázatra inti. Ugyanakkor fel is emeli, nem cserélnék senkivel. Jó társaságba keveredtem, és most adná magát az olcsó poén, hogy holt költők társasága, de a jó költők minden egyébként elmondhatóak, csak holtnak nem.

„Az a baj, Attila, hogy te azt hiszed, mindenben csak neked lehet igazad”, Háy János szerint ezt válaszolja fáradtan egyik vitapartnerre, vagyis inkább hallgatója József Attilának, mert József Attila szenvedélyesen mond, mondja a magáét, az igazat, nem csak a valódit. Mondja az igazát.

József Attilával az a baj, hogy hiszi is az igazát, és még az is baj, hogy a mindenben van igaza, a mindenséget mondja igazul, megigazítja a valót. De ha még ez sem elég, és neki nem elég, akkor létre hívja [sic!] a semmit is, József Attilánál a semminek ága van, a semmi egyik ága reánk hajlik, azon ül a szíve. A szívünk.

Az elmúlt években benne van a szívem, a szívünk, és nem melleleg értelmesnek találom ezt a munkát. Olyan vállalás, ami a gyermekem számára is lehetővé teszi, hogy megélje – mint ahogy egzisztenciális tapasztalatként a román kommunista diktatúrában én is megéltem – a magyar kultúra, ezen belül a magyar irodalom megtartó erejét.

Ezért folytatnám.

ÖT ÉV A PETŐFI IRODALMI MÚZEUM INTÉZMÉNYRENDSZERÉBEN

A 2019-2023 novembere között betöltött főigazgatói vezetői ciklus kiemelt törekvései és ezek eredményei

Vezetői összefoglaló

A számszerűsíthető mutatók ebben a szektorban szoros összefüggésben állnak a válság globálisan is tapasztalt társadalmi-gazdasági következményeivel. A PIM intézményrendszerének az érintett időszakokra vonatkozó irányszámaiban látható visszaesés jellemzően ezekre a tényezőkre vezethető vissza.

Az utolsó békeévben, 2019-ben 19 új időszaki kiállítást nyitottunk meg, 2020-ban pedig 21-et, 2021-ben ez a szám visszaesést mutat (részben köszönhetően annak a fenntartói döntésnek, melynek nyomán az OSZMI kivált a PIM szervezetéből, így a statisztikai adatszolgáltatásunk paraméterei ezzel csökkentek), ebben az évben 12 új időszaki kiállítás valósult meg. A Károlyi-palota infrastrukturális fejlesztése idején, 2022-ben csupán 5 időszaki kiállítást nyitottunk meg, mivel a munkálatok elkezdésétől a PIM a látogatók előtt zárva tartott. 2023-ban növekvő tendencia figyelhető meg ezen a területen, 13 új időszaki kiállítás nyílt meg. Jelentősen növelni tudtuk viszont az új print és online kiadványok számát, 2019-ben 17 kiadvány jelent meg, 2020-ban 27, 2021-ben 23, míg 2022-ben kiadási csúcspontot ért el a PIM, ebben az évben 31 új kiadvány jelent meg. Idén ezt a számot a háború okozta gazdasági válság miatt nem tudtuk tartani, 2023-ban 11-re csökkent az új kiadványok száma, de még így is összesen 109 kiadványt jelentetettünk meg az érintett időszakban.

A múzeumpedagógiai események száma repülőrajtot vett 2019-ben (1314 esemény), a közbeeső pandémia és háború okozta visszaesés után idén ezt újra csúcsra tudtuk járatni, 2023-ban eddig összesen 1488 eseményt szerveztünk.

A közművelődési programokat illetően is teljesítménynövekedés figyelhető meg. 2019-ben 725 programot szerveztünk, igaz, hogy ez a mutató 2020-ban 348-ra esett vissza. 2021-től viszont folyamatos növekedés figyelhető meg, ebben az évben 502 programot, 2022-ben 658 közművelődési programot tudtunk szervezni. A Károlyi palota részleges felújításával járó épületbezárás idején idén 228 program valósult meg, így a vezetői ciklusomban összesen 2461 programot szerveztünk.

Nagy arányban tudtunk javítani a látogatószámokon. 2019-ben a PIM és tagintézményeinek 111789 látogatója volt. Jól mutatja a pandémia hatását, hogy 2020-ban ez a mutató 32809 esett vissza. 2021-22-ben a látogatószámot hozzávetőlegesen 45 ezresre tornáztuk vissza, a válságok mellett a PIM főépületének felújítása sem kedvezett a közönségforgalomnak. A Károlyi-palota megújult kiállítótereinek használatba vételét követően viszont idén, az október végi adatok szerint már 71199-re tudtuk növelni a látogatószámot.

Az elmúlt bő négy évben összesen 21 magyar és nemzetközi szakmai díjat ítéltek meg a PIM és tagintézményei számára.

2019 áprilisában a Petőfi Irodalmi Múzeum közalkalmazottjai köréből kijelölt munkacsoport a magyar muzeológiában úttörő módon elsőként dolgozott ki egy olyan életpályamodellt, amely egyszerre veszi figyelembe a PIM intézményi sajátosságait, ám ugyanakkor eredményei adaptálhatóak a közgyűjteményi szféra egyéb szereplőire is. Az életpályamodellünk működőképesnek bizonyult.

A munkavállalók száma a PIM és tagintézményeiben szintén stabilizálódott az elmúlt időszakban. 2019-ben 205 munkavállalónk dolgozott az intézményrendszerben. 2020-ban 269 munkavállaló,

majd miután a fenntartó javaslatára az Országgyűlés egy törvénymódosítással az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézetet (OSZMI) a Színház és Filmművészeti Alapítványhoz (SZFA) rendelte, a PIM intézményrendszerében 2021-ben 209 munkavállaló maradt nálunk, ez a mutató 2022-ben 218-ra, idén pedig 214-re változott.

2022 végéig többfeladatként a PIM volt a fenntartó minisztérium hagyatékvasárlási-programjának lebonyolítója. Több társintézményszámára is vásároltunk kiemelt értékű hagyatékokat: összesen közel egymilliárd forint értékben gyarapítottuk nemzeti tulajdonú örökségünket.

A Digitális Irodalmi Akadémia (DIA) keretében útjára indult a PIM Alkotói Életpálya Program, amely működteti a korábbi Digitális Irodalmi Akadémiát (DIA), a középgenerációnak szánt, újonnan alapított Térey János-ösztöndíjat, illetve a fiatal alkotók számára kiírt kisösztöndíjakat, amelyek addig más intézmény kezelésében álltak. Évente több mint száz kortárs magyar alkotó és műfordító részesül ösztöndíjban. A program célja, hogy a különböző életkorú írók, költők, műfordítók számára támogatást nyújtson alkotói tevékenységük végzéséhez. A hasonló, életjáradék-szerű juttatásoktól megkülönbözteti, hogy az általa támogatottak felajánlják irodalmi műveik digitális közlési jogát, így műveik elérhetők a PIM által fenntartott dia.hu honlapon. A honlapon elérhető kötetek száma 2019-es 1800 tételről 2023 októberére több mint 3000 tételre (25 ezerről több mint 63 ezer feldolgozott könyvoldalra) nőtt úgy, hogy a szövegfeldolgozás általánosan elismert magas színvonalát biztosítottuk.

2020-ban került kialakításra az új digitalizáló műhely: ennek keretében digitalizáló munkaállomásokat, színhelyes nagyfelbontású digitalizáló és képfeldolgozó eszközöket állítottunk be. Az eszközök folyamatos szoftveres fejlesztésével lehetőség nyílt a múzeumban olyan világszínvonalú rendszerrel dolgozni, mellyel a PIM-ben - a nemzetközi digitalizálási szabványokat figyelembe véve - országos viszonylatban is mértékadó digitális feldolgozás zajlik. Ezekkel az új lehetőségekkel az elmúlt öt évben több mint 75 ezer képfájl került fel a PIM gyűjteményi adatbázisába, az ún. Huntéka rendszeren keresztül a világhálóra, ahol az szabadon kutatható/olvasható. Ezzel megháromszorozódott a reprodukciók száma a 2019-es évhez képest. Ez állományvédelmi szempontból is jelentős előrelépés, mivel a nagy felbontással készült képek lehetővé teszik, hogy az eredeti műtárgyak a kutatások során a raktárakban maradjanak, elkerülve esetleges károsodásukat.

Fejlesztettük a tagintézményi ingatlanok jelentős részét: a Károlyi-palota közönségforgalmi tereinek megújítása, a Károlyi-kert és a múzeum udvarának egybenyitása mellett büszkék vagyunk arra, hogy sikerült a széphalmi Kazinczy-kert felújítása, az OSZMI korszerű tömörraktárat kapott, a Mesemúzeum kibővült a Háromcsőrű Kacska Történetalkotó Műhellyel.

Közbeszerzési eljárásaink száma is meglehetősen dinamikát mutat: a központi beszerző szervektől történő közvetlen megrendelést figyelmen kívül hagyva 2019-ben ezeknek a száma 3, míg 2020-ban már 10 közbeszerzési eljárást, 2021-ben 8 ilyen eljárást bonyolítottunk le, 2022-ben a közbeszerzési eljárások száma jelentősen nőtt, összesen 18 eljárás kapcsolódik ehhez az időszakhoz. 2023-ban viszont túl voltunk a jelentős fejlesztéseken, így közbeszerzési eljárásaink száma kettőre csökkent.

2019-ben a kortárs irodalmi élet, valamint a magyar könyvkultúra megsegítése céljából a PIM-ben létrehoztuk a Petőfi Irodalmi Ügynökség Nonprofit Kft-t. Ennek jogutódját, a Petőfi Kulturális Ügynökséget (PKÜ) a fenntartó javaslatára az Országgyűlés a Kormány által alapított Magyar Kultúraért Alapítvány (MKA) tulajdonába adta, amelynek kuratóriumi elnökeként azon dolgoztam, hogy az eredeti céloknak megfelelően, kiegészült feladatkörrel, de továbbra is a kortárs könyv- és folyóirat-kultúra, valamint a kortárs irodalom erősítését szolgáljuk. Támogatáspolitikai tevékenységünk mellett megalapítottuk a Magyar Kultúra magazint, létrehoztuk az Ifjúsági- és Gyermekeirodalmi Centrumot, ami a képzések mellett működteti a Mesecentrumot, a kárpát-medencei igazgatóságunk a kortárs magyar szerzőknek biztosított megmutatkozási lehetőséget magyar nyelvterületen, kiemelt programként irodalmi karavánok tucatját indítottuk el, a könnyűzenei igazgatóságunkkal közösen összművészeti programokat vittünk rengeteg fesztiválra. Szakmai visszajelzések alapján a tartalomgyártásban nívómot jelentett a Hajógyár-platform

létrehozása, és napról-napra bővül az első muzeológusi-levéltárosi logikán alapuló digitális adatvagyon-platformunk, a Magyar Popkulturális Értéktár is (popkulturalis.hu).

Nemzetközi jelenlétünk erősítése céljából egyebek mellett megalapítottuk a 1749.hu online világirodalmi portált, ahol friss fordításban kortárs világirodalmi szövegeket lehet olvasni, ennek komplementereként a Continental című angol nyelvű negyedévi magazint, amely elsősorban a kortárs közép-európai irodalmat közvetíti angolszász nyelvterületeken. Az előző pályázatomban foglaltaknak megfelelően a MISZJÉ-vel közösen tető alá hoztuk és most már sokadik éve megszervezzük a PesText nemzetközi irodalmi fesztivált. Írói rezidenciaprogramot indítottunk tucatnál is több helyszínen magyar és nemzetközi alkotók számára, amit már több mint száz magyar és külföldi szerző vett igénybe. Megtízszereztük a fordítástámogatási keretet, rendszeresen jelen vagyunk a nemzetközi vásárokon.

A Kormány döntése értelmében névadónk, Petőfi Sándor 200. születésnapját a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) elkülönített többletforrásaiból két ideiglenes kollégium koordinációjában ünnepeltük. A kormánydöntés az ideiglenes kollégiumok vezetését a Petőfi Irodalmi Múzeum főigazgatójára szignálta ki, így perszónálunióban menedzseltem a bicentenáriumi pályázatokat mind a PS200 Ideiglenes Kollégiumban, mind pedig a Magyar Géniusz Ideiglenes Kollégiumban. Ugyanezen alkalomból elindíthattuk a már 2008-ban(!) előkészített irodalmi emlékházak felújítását kezdeményező programunkat is.

Végül, de nem mellékesen: 2019–2022 között Kásler Miklós miniszter úr megbízásából a nemzeti könyvtár, a magyar könyvszakma és irodalmi közgyűjtemények integrált fejlesztéséért felelős miniszteri biztosként levezenyelttem az Országos Széchényi Könyvtár (OSZK) élén az őrsegváltást. A nemzeti könyvtár általam vezetett átvilágítása után alkalmas főigazgatót találtunk Rózsa Dávid főkönyvtáros személyében, aki az elmúlt években könyvtárszakmailag rendbe rakta az OSZK-t, kultúrstratégiai intézményként elkészítettük a Széchényi Ferenc Nemzeti Programot, így a remélt újabb békeévek elérkezésekor a magyar könyvtárszakma repülőrajtja is elő van készítve. Miniszteri biztosként ugyanakkor a magyar popkultúra minőségelvű javítását is feladatul kaptam, ennek érdekében elkészítettük az első magyar könnyűzenei stratégiát, amit a Kormány el is fogadott – az már más kérdés, hogy az erre a Kormány által megítélt források a pandémia és a háború okozta gazdasági nehézségek miatt a „járni jár, de nem föltétlenül jut”-kategóriájába kerültek. Mindenesetre a Petőfi Kulturális Ügynökségben a rendelkezésre álló források függvényében a könnyűzenei stratégia megvalósításán is dolgozunk.

IDŐVONAL

A 2019 januárja és a 2023 novembere között betöltött főigazgatói vezetői ciklus alatt megvalósított intézkedések fő csomópontjait az alábbi tevékenységek szerinti csoportosítás tartalmazza.

Szakmai tevékenységek	Szakmai támogató tevékenységek
gyűjteményezés, digitalizálás, múzeumpedagógia, állományvédelem, kiállítások, közművelődés	üzemeltetés, beruházások, informatika, jog, gazdálkodás, ügyviteli feladatok
2019	
Gyűjteményezési előkészítő raktár kialakítása, a múzeumba érkező, ismeretlen állapotú (esetleg fertőzött) hagyatékok kezelése érdekében	Nyelvmúzeum: közönségforgalmi terek megújítása; múzeumi bolt és ruhatár kialakítása
Orlai Petrics Soma Kazinczy Ferenc találkozása Kisfaludy Károllyal című festményének (1859) restaurálása (Széphalom)	Mesemúzeum: Háromcsőrű Kacsa Történetalkotó Műhely kialakítása - Virág Benedek ház belső átalakítása, felújítása, új állandó kiállítás terének előkészítése
Kazinczy Ferenc-síremlék restaurálása a Nemzeti Örökség Intézetével együttműködésben (Széphalom)	Zempléni Természettár Látványraktár és Foglalkoztató kialakítása a Kazinczy Múzeumban (EFOP)
„Zempléni Testvérmúzsák” pályázat megvalósulása a Kazinczy Múzeumban (EFOP)	Munkavállalók száma: 205
DIA – Alkotói Életpálya Program meghirdetése, a testületben alanyi jogon helyet kaptak a Nemzet Művésze címmel kitüntetett írók, költők	Sikerrel lezárt közbeszerzési eljárások száma: 3

<p>Makkai Ádám Emigrációs Archívum létrehozása</p>	<p>Lezárult a hangtechnikai, színpadtechnikai és vizuáltechnikai eszközök beszerzésére irányuló közbeszerzés. A korszerű digitális rendezvénytechnikai eszközök alkalmasak mind a rendezvények magas szintű technikai lebonyolítására, mind az események online közvetítésére, valamint archiválására.</p>
<p>19 új időszak kiállítás megnyitása a Károlyi-palotában és a PIM tagintézményeiben</p>	
<p>17 új PIM-es kiadvány megjelentetése nyomtatásban és online</p>	
<p>Fesztiváljelenlétek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ünnepi Könyvhét 2. Nemzetközi Könyvfesztivál 3. Győri Könyvszalon 4. Kolozsvári Magyar Napok – Ady vándorkiállítás 5. Múzeumok Őszi Fesztiválja 	
<p>Kiemelkedő gyűjteményezési sikerek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nagy Gáspár hagyaték 2. Szentmihályi-Szabó Péter hagyaték 3. Irányi Dániel hagyaték 	
<p>Sátoraljaújhely-Várhegy lelőhely régészeti feltárása (folyamatos feladatként a következő években is)</p>	

2020

<p>PIM Életpályamodelljének kidolgozása és a Kollektív szerződés megkötése</p>	<p>Új digitalizáló műhely kialakítása világszínvonalú eszközparkkal, magasan képzett, mérnöki végzettségű munkatárs felvételével</p>
--	--

<p>Új szervezeti egység létrehozása: állományvédelmi csoport helyett Állományvédelmi és Digitalizálási Főosztály</p>	<p>Raktárberendezések fejlesztése a Művészeti tár Relikvia raktárában tömörraktári polcrendszer kialakítása révén, amely megduplázza a tárolási kapacitást</p>
<p>DIA posztumusz program megújítása: a korábbi évi 1 új tag helyett szimbolikusan 100 (ténylegesen 121) új magyarországi, határon túli és emigráns posztumusz tag felvételét határozta el és hagyta jóvá az Akadémia.</p>	<p>PIM: új múzeumpedagógiai tér kialakítása</p>
<p>Térey János alkotói ösztöndíj bevezetése írói-költői-drámaírói középnemzedék kiemelkedő képviselői számára alapított, hosszabb futamidejű (2+1+1+1 év) alkotói támogatás</p>	<p>OSZMI: hátsó épületszárny felújítása, műtárgyraktár kialakítása.</p>
<p>Kisösztöndíjak-rendszerének átvétele: a Móricz Zsigmond irodalmi alkotói ösztöndíj, az Örkény István drámaírói alkotói ösztöndíj, a Babits Mihály műfordítói ösztöndíj és az Oláh János szerkesztői ösztöndíj lebonyolításának feladata átkerült a PIM-be.</p>	<p>Új közösségi terek kialakítása, étkező-konyhák kiépítése a kollégák számára a Károlyi-palotában</p>
<p>Megérkezett a PIM-be a Cseh Tamás Archívum, amely önálló szervezeti egységként folytatja tevékenységét</p>	<p>Rendezvénytechnikai eszközök, hatáshang-rendszerek cseréje</p>
<p>21 új időszak kiállítás megnyitása a Károlyi-palotában és a PIM tagintézményeiben</p>	<p>Munkavállalók száma: 269</p>
	<p>Sikerrel lezárt közbeszerzési eljárások száma: 10</p>

<p>27 új PIM-es kiadvány megjelentetése nyomtatásban és online</p>	<p>Állami vásárlások koordinációja: 7 alkalom</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Huszár Károly-hagyaték egy része (a trianoni szerződéshez kapcsolódó iratanyag és a korszak politikai dokumentumainak gyűjteménye) (Magyar Nemzeti Levéltár számára) 2. „Dalban mondom el” – 200 db 5-10 perces könnyűzenei témájú interjú 3. Marton László-hagyaték egy része (irodalmi vonatkozású szoboranyag) 4. V4 szamizdat gyűjtemény (veszprémi Laczkó Dezső Múzeum számára) 5. Szerencsi csokoládétörténeti gyűjtemény (zempléni Szerencsi Múzeum számára) 6. Kiss Ferenc irodalomtörténeti magángyűjteményének 1. része 7. Jacob van Schuppen: VI. (III.) Károly mint magyar király c. festmény (Magyar Nemzeti Múzeum számára)
<p>Autizmusbarát múzeum program: Akadálymentesítés a Mesemúzeumban</p>	
<p>Háromcsőrű Kacsa Történetalkotó Műhely átadása a Mesemúzeum újabb nagy egységeként</p>	
<p>Kiemelkedő gyűjteményezési sikerek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Jókai Anna hagyaték 2. Kiss Ferenc irodalomtörténeti gyűjtemény 	

2021

<p>Állományvédelem egyre hangsúlyosabb szerepe: diplomás restaurátorok száma egyről négy főre nőtt</p>	<p>Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet raktárfejlesztése: a hátsó szárnyban korábban kialakított, teljesen elavult raktárak helyére modern klimatikus gépészettel és világítással ellátott tároló teret építettünk, a tömörraktározási rendszernek köszönhetően a tároló kapacitás megnégyszereződött.</p>
--	---

<p>Állományvédelmi anyagraktár kialakítása: lehetéssé vált a nagyobb volumenű anyag- és műtárgy tároló eszközök megvétele és megfelelő elhelyezése</p>	<p>Munkavállalók száma: 209</p>
<p>Klímafelügyeleti rendszer fejlesztése: az összes raktárban és kiállítótérben online kapcsolatban álló, riasztási automatizmussal rendelkező, adatrögzítő, hitelesített digitális felügyeleti rendszer működik</p>	<p>Sikerrel lezárt közbeszerzési eljárások száma: 8</p>
<p>a „Szokott ösvényen szokatlanul” Kazinczy Ferenc állandó kiállítás megnyitása (Széphalom)</p>	<p>Állami vásárlások koordinációja: 6 alkalom: 1. Kiss Ferenc irodalomtörténeti magángyűjteményének 2. része 2. Szentandrassy István-hagyaték (MANK számára) 3. Herczeg Ferenc-hagyaték 4. Cseh Tamás-hagyaték 5. Tandori Dezső-hagyaték 1. része 6. Kányádi Sándor-hagyaték 2. része 7. Gyurkovics Tibor-hagyaték</p>
<p>DIA Beszélgetések rendezvénysorozat elindítása</p>	
<p>Hátsó füves – Egy eltűnő futballvilág képei című időszak kiállítás a Kazinczy Ferenc Múzeumban (Sátoraljaújhely)</p>	
<p>12 számú új időszak kiállítás megnyitása a Károlyi-palotában és a PIM tagintézményeibe</p>	
<p>23 számú új PIM-es kiadvány megjelentetése nyomtatásban és online</p>	

<p>Fesztiváljelenlétek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ünnepi Könyvhét 2. Nemzetközi Könyvfesztivál 3. Győri Könyvszalon 4. Művészetek Völgye 5. Torockó Double Rise Fesztivál – Ady vándorkiállítás és beszélgetésekben való részvétel 6. Múzeumok Őszi Fesztiválja 	
<p>Kiemelkedő gyűjteményezési sikerek:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kányádi Sándor hagyaték 2. Tandori Dezső hagyaték 3. Cseh Tamás hagyaték 	

2022

<p>Petőfi állományvédelmi és digitalizálási terv tervezése és teljes körű megvalósítása</p>	<p>A Károlyi-palota kiállítási- és közönségforgalmi tereinek felújítása</p>
<p>Kassák Múzeum képzőművészeti anyagának fotóarchiválása – egy európai értékű avantgárd gyűjtemény láthatósága</p>	<p>Károlyi-palota udvarának felújítása és egybenyitása a Károlyi-kerttel</p>
<p>10 éves a Mesemúzeum – két napos családi fesztivállal ünnepeltünk</p>	<p>Az új kiállítási terek gépészetének kialakítása az állományvédelmi szempontok figyelembevételével: megfelelő páratartalom, hőmérséklet, légszennyezettség szűrés, a fertőtlenítés és a világítástechnika révén a kiállító terek nemzetközi viszonylatban is mértékadó körülményeket biztosítanak a műtárgyak bemutatásához</p>
<p>Új szervezeti egység létrehozása a Könyváron belül: Humáninformatikai Csoport</p>	<p>Connecting heritages Interreg pályázat befejezése (a Kazinczy kert megújítása, szökőkút, fakönyvtár, kandeláberek telepítése, padok elhelyezése; Kazinczy Ferenc Emlékcsarnok részleges restaurálása és berendezésének megújítása)</p>

<p>Egy város 1000 arca című új várostörténeti állandó kiállítás megnyitása a Kazinczy Ferenc Múzeumban, a Múzeum újrapozicionálásának kezdete</p>	<p>Kassák Múzeum klímagépészeti megújítása a nemzetközi műtárgykölcsönzés bemutatási feltételeinek biztosítása érdekében</p>
<p>Kassák kortárs művészeti díj megalapítása – Magánmecenatúra megjelenése kortárs képzőművészeti alkotások és projektek megalkotásának ösztönzésére jött létre</p>	<p>Állami vásárlások koordinációja: 4 alkalom</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tandori Dezső-hagyaték 2. része 2. Tandori Dezső-hagyaték 3. része 3. Semmelweis Ignác autográf kézírata (Semmelweis Orvostörténeti Múzeum számára) 4. Csukás István-hagyaték
<p>5 számú új időszak kiállítás megnyitása a Károlyi-palotában és a PIM tagintézményeiben</p>	<p>Munkavállalók száma: 218</p>
<p>Európai Folyóiratkutató Társulat (ESPRit) nemzetközi konferenciája Budapesten Szépművészeti Múzeum – Közép-Európai Művészettörténeti Kutatóintézetrel együttműködésben most először kelet-közép-európai helyszínen. Az interdiszciplináris vándorkonferencia a 18. századtól napjainkig vizsgálta az időszak kiadványok működését.</p>	<p>Sikerrel lezárt közbeszerzési eljárások száma: 18</p>
<p>31 új PIM-es kiadvány megjelentetése nyomtatásban és online</p>	<p>A Kazinczy Múzeumban új raktár kialakítása a természettudományi gyűjtemény számára</p>
<p>János vitéz (h)arcai - vándoroltatható múzeumpedagógiai foglalkozáscsomag kidolgozása 5-10 éveseknek a Petőfi emlékévre</p>	<p>Restaurátor műhely részleges felújítása és átrendezése a megnövekedett létszámú főosztály számára magas színvonalú munkaállomás biztosításával</p>
<p>Hátsó füves futballmentő túrasorozat elindítása a zempléni régióban a Kazinczy Ferenc Múzeum kezdeményezésére</p>	

Fesztiváljelenlétek:

1. Ünnepi Könyvhét
2. Nemzetközi Könyvfesztivál
3. Győri Könyvszalon
4. Művészetek Völgye
5. PS 200 Busz - Dunaszerdahelyi Magyar Napok
6. Múzeumok Őszi Fesztiválja

Kiemelkedő gyűjteményezési sikerek:

1. Csukás István hagyaték
2. Gyurkovics Tibor hagyaték
3. Dobozi Eszter hagyaték

2023

Teljes körű gyűjteményi raktárrendezés a Kassák Múzeumban és A Magyar Nyelv Múzeumában

Munkavállalók száma: 214

Az „Egész uton haza felé” Petőfi vándorlásai című új időszak kiállítás elkészítése

A Magyar Nyelv Múzeuma új honlapjának elkészítése

Sikerrel lezárt közbeszerzési eljárások száma: 2

Együttműködés a Rákóczi Szövetség sátoraljaújhelyi táborával: nyaranta kb. 5000 diák látogatja meg A Magyar Nyelv Múzeumát, ahol a diákok múzeumpedagógiai foglalkozásokon is részt vesznek

Károlyi-palota reprezentatív és jellegzetes épületelemeinek restaurálása: belső udvari nagykapu és kiskapuk restaurálása, Károlyi utcai főkapu és bejárati ajtók felújítása; udvari árnyékoló szárnyak (zsalugáterek) restaurálása

DIA tiszteletbeli tagság intézményének bevezetése

Lapidárium – hátsó kerti kőtár és pihenőpark funkciók kialakítása a Kazinczy Ferenc Múzeumban

DIA megújult honlapjának bemutatása: a honlap számos új, olvasóbarát megoldással bővült, kezelése egyszerűbbé vált. Új elemként elkezdődött a tagok angol nyelvű életrajzának és pályaképének közzététele.

Első udvar díszvilágításának tervezése, kiépítése a Kazinczy Ferenc Múzeumban

---

PIM Kert Labor rendezvénysorozat – a kert megújulásának jegyében „kihoztuk a múzeumot a szabadba”: mindezt izgalmas életműkalauzzal, kísérleti workshoppal, zenei és vizuális produkciókkal, felolvasósínházzal és a Szóköz irodalmi kávézó frissítőivel tettük

---

13 új időszak kiállítás megnyitása a Károlyi-palotában és a PIM tagintézményeiben

---

11 új PIM-es kiadvány megjelentetése nyomtatásban és online

PS200 – János vitéz (h)arcai program vándorlása országszerte és határon túl

---

Fesztiváljelenlétek:

1. Ünnepi Könyvhét
  2. Nemzetközi Könyvfesztivál
  3. Győri Könyvszalon
  4. Művészetek Völgye
  5. Bánki tó Fesztivál
  6. Ördögkatlan Fesztivál – Cseh Tamás-kiállítás és a PS 200 Busz
  7. PS 200 Busz - Transzit Fesztivál
  8. PS 200 Busz - Mécs László Szabadegyetem
  9. PS 200 Busz - Gombaszögi nyáritábor
  10. PS 200 Busz - Nagyváradi Festum Varadnium
  11. PS 200 Busz - Torockói Dunanapok
  12. PS 200 Busz - Nagybánya Fő tér Fesztivál
  13. Múzeumok Őszi Fesztiválja
-

Kiemelkedő gyűjteményezési sikerek:

1. Fodor András hagyaték
2. XIX. századi levelezésgyűjtemény
3. Molnár Ferenc Útitárs a száműzetésben című utolsó prózai művének kézírata
4. Vasberényi-gyűjtemény: Petőfi-kultusz kézíratos emlékei

HERO / Heritage of Romanticism
című nemzetközi konferencia a Petőfi-
bicentenáriumhoz kapcsolódóan

INTÉZMÉNYVEZETÉSI ÉS ÜGYVITELI KULTÚRA MÓDOSÍTÁSA

APIM-ben mindentáthat a munkatársak kreatív szemlélete, konstruktív és flexibilis problémamegoldó képessége. Ugyanakkor a konkrét, igazgatási aspektussal is bíró ügyek és feladatok kapcsán gyakori a feszültség a szakmai tudás, elhivatottság, a gyűjtemény értéke, a muzeológiai és közművelődési tevékenység színvonala és az igazgatási ügymenet, az eljárásrendek, az intézményi folyamatok – azaz alapvetően a szabályozott működés ismérvei – között. Ennek az összhangnak a megteremtése volt a cél a 2019-2023 *köztí vezetői ciklusban az igazgatási feladatok terén*.

Az intézményi működés szabályozottságával összefüggő intézkedések végigvitelében az általános főigazgatóhelyettes mellett kiemelt feladat jutott a múzeumi jogászoknak, a gazdasági terület vezetőinek és a középvezetőknek is.

Szabályozott működés

A 2019–2023 közti vezetői ciklusban:

- Megújítottuk az intézményi alapdokumentumokat.
- Új szervezeti egységeket és feladatokat integráltunk a PIM-be (kisöszöntődíjak rendszere; Térey János alkotói ösztöndíj-program; DBK felállítása, Cseh Tamás Archívum átvétele, Publishing Hungary feladatainak átvétele, OSZMI átvétele, Digitális Bölcsészeti Központ létrehozása, Makkai Emigrációs Archívum megalapítása – ezek egy része időközben további szervezeti változtatásokon esett át).
- Részt vettünk a COVID-19 hatásait enyhíteni kívánó kormányzati kezdeményezésekben, kialakítottuk saját intézményi stratégiánkat a pandémia időszakában a munkavégzés folyamatossága érdekében.
- Komplex személyügyi és munkáltatói intézkedések sorát hajtottuk végre részben intézményi kezdeményezés (PIM Életpályamodelle kidolgozása, Kollektív Szerződés megalkotása), részben a külső jogszabályi környezet változásai nyomán (Kjt–MT váltás teljes körű lebonyolítása).
- Megalkottuk a PIM ún. pénzügyi-szakmai keretkezelési rendszerét, ahol a szakmai munka pénzügyi tervezhetősége és a szakmai mozgástér egyértelműsítése részben a vezetők kötelezettségvállalási lehetősége és a kötelezettségvállalást kezdeményező intézkedései által valósulhatnak meg. A költségvetési források hatékony és eredményes elköltése érdekében külön keretek álltak feladatokhoz rendelve a vezetők rendelkezésére leképezve a múzeum alapfeladatait – egyben biztosítva a szakmai szempontú vezetői autonómiát. E dedikált keretek használata eredményesen vizsgázott, szabályozottabbá és fegyelmezettebbé tette a gazdálkodást. A gazdálkodásnak ez a módja közelebb hozza a vezetést, a szakmai feladatokat ellátókat és a gazdálkodási területen dolgozókat. Így ennek a rendszernek a fenntartását következő vezetői ciklusom alatt is gyakorolni kívánom.
- Az intézményi működés szabályozottságát érintő intézkedések sorát hajtottuk végre: szabályzatokat, eljárásrendeket, iratmintákat, vezetői utasításokat készítettünk a működés legkülönbözőbb területei vonatkozásában.
- Megteremtettük és fenntartjuk azokat a közvetlen egyeztetésre lehetőséget adó fórumokat, ahol a vezetői döntések megszülethetnek vagy a visszajelzések alapján sor kerülhet azok esetleges korrekciójára (főigazgatói-értekezletek hetente; főosztályvezetői értekezletek kéthetente; összmunkatársi értekezlet évente két alkalommal).

- Egységes informatikai infrastruktúrát alakítottunk ki intézményeinkben, melynek révén lehetővé vált az együttes – szükség esetén távoli eléréssel történő - munkavégzéshez szükséges környezet, illetve a hatékony munkavégzés informatikai feltételeinek kialakítása. Az irányítási és egyes ügyviteli feladatok szabályozottsága érdekében feladatmenedzsment felületeket és szolgáltatásokat alakítottunk ki.

Sikeres informatikai háttér

A biztonságos feladatellátást lehetővé tevő informatikai megoldások sora jól vizsgázott, hiszen az informatikai rendszer hosszabb leállás, adatvesztés nélkül működött a vezetői ciklusban. A munkavégzést nem akadályozta hardver vagy szoftver hiánya. A jogszabályi változások követése időben megtörtént. Az intézményi külső és belső felhasználó nyilvántartások és jogosultságok folyamatosan naprakészek, ennek folyamatát kialakítottuk. A számítógépek és notebookok közül az elavult, újabb szoftvereket futtatni nem képeseket újakra cseréltük. Minden szakmailag indokolt szoftvert biztosítani tudtunk a kollégák számára. A nyomtatók cseréjével lehetővé vált, hogy minden munkaállomásról megfelelő és költséghatékony nyomtatási, másolási, szkennelési lehetőséget biztosítsunk.

Ideiglenes külső helyszínen történő munkavégzéshez eszközparkot hoztunk létre, amellyel megoldható például a hagyatékok felmérése, vásárra kitelepülés, kutatások, előadások megtartása. Lehetővé tettük a rendezvényeket befogadó termekben online közvetítés biztosítását, valamint új előadói eszközöket, kijelzőket állítottunk be.

Megtörtént a fiálialék integrációja az intézmény belső informatikai rendszerébe. Ezáltal lehetővé vált a szoftverek folyamatos naprakészen tartása, közös munkaterületek egyszerű elérése, a hibaelhárítás sokkal gyorsabb és hatékonyabb lett.

Az Office365 szolgáltatásait bevezettük, integráltuk az intézményi informatikai infrastruktúrába. Az itt tárolt adatokról mentés készül, így a kollégák a biztonság megőrzése mellett rugalmasan tudnak belső és külső partnerekkel adatokat megosztani. A lehetőségnek köszönhetően jelentősen csökkent a biztonságot veszélyeztető nem intézményi megoldások használata.

Kollektív közérzetjavító intézkedések, a PIM mint kollektíva összetartozását elősegítő fórumok működése

A magas színvonalú munkavégzés és ezzel egyben az intézményi siker garanciája, ha a szervezet munkavállalói anyagi és szakmai megbecsültségben végezhetik munkájukat. Ugyanakkor a munkavégzés körülményeinek komfortja, az informális együttlétet és a kollektív közösségi élmény megéléshez szükséges fórumok és terek tovább erősíthetik a kellemes munkahelyi légkört, és így a munkáltatóhoz való lojalitást.

Vezetői céлом volt, hogy ehhez sokféle módon és formában járuljak hozzá egyéni döntéseimmel és a munkavállalói kezdeményezések támogatásával.

A múzeum jelentős szakmai eredménye a továbbképzések anyagi hozzájárulással és munkaidő-kedvezményel történő támogatásának folyamatos biztosítása, a tudományos munkát végző munkatársak számára kutatónap engedélyezése, melyet az intézmény szabályozott keretek között (ún. motivációs szabályzat), pályázati rendszerben tesz elérhetővé.

Folyamatos a párbeszéd a Munkavállalói Tanáccsal, és az intézményben működik KKDSZ helyi alapszervezet is.

A kollegiális szakmai eszmecsere részben informális fóruma az ún. Múzeumi műhelyelőadásorozata. A havi rendszerességgel megrendezésre kerülő műhelybeszélgetés során egyes szerteágazó muzeológiai

tevékenységek kapcsán felmerülő kérdések, problémák, módszertanok megvitatását, ismertetését, esetlegesen gyakorlattá alakítását végezzük szakmai keretek között. Ezen a fórumon kerítünk sort egyéni kutatási beszámolók megvitatására, gyűjtemények, részterületek bemutatkozó előadására is, melynek köszönhetően a munkaprojektekben sokkal hatékonyabban és előkészítetten jöhet létre együttműködés a területek között. Hasonló célokat szolgál a kiállítási vitaműhely is.

Megteremtettük és fenntartjuk azokat a közvetlen egyeztetésre lehetőséget adó fórumokat, ahol a vezetői döntések megszülethetnek vagy a visszajelzések alapján sor kerülhet azok esetleges korrekciójára (főigazgatói-értekezletek hetente; főosztályvezetői értekezletek kéthetente; összmunkatársi értekezlet évente két alkalommal). Az évet közös adventi eseménnyel, koncerttel zárjuk le.

Épületeink több pontján közösségi konyhát, komfortos étkezési lehetőséget – ahol a tér lehetővé tette, szinte egy nappali teret – alakítottunk ki.

Fenntartjuk a 2004-ben a PIM akkori kollektívája által létrehozott Fáma-díjat, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a Petőfi Irodalmi Múzeum és tagintézményei valamennyi munkavállalójának munkája – munkakörre, tevékenységi körre tekintet nélkül – elismerésre kerülhessen. A díjazottakat a múzeum munkatársai választják szavazás útján, amely lehetőséget ad arra is, hogy a munkatársak egymás tevékenységét minél szélesebb körben megismerjék.

A PIM Életpályamodelljének kidolgozása és a Kollektív szerződés megkötése

2019 áprilisában a Petőfi Irodalmi Múzeum közalkalmazottjai köréből kijelölt munkacsoport kidolgozott egy olyan életpályamodelt, amely egyszerre veszi figyelembe a PIM intézményi sajátosságait, ám ugyanakkor eredményei adaptálhatóak a közgyűjteményi szféra egyéb szereplőire is. A szándék az volt, hogy a későbbiekben más intézményfenntartók pilot-projektként hivatkozhasanak e kezdeményezésre.

A modell kidolgozásának alapja az a gyakorlati tapasztalat volt, hogy a közgyűjteményi szférában – a piactól eltérően – a legfontosabb motiváló erő a stabil pályakép, amely egyszerre jelent folyamatosan megnyíló szakmai perspektívákat (karriermenedzsment, projektfeladatok, továbbképzések) és tervezhető bérnövekedést.

A PIM ÉPM két kategóriába sorolja a munkavállalókat.

Az ÉPM I. kategória kialakítását az a meglátás motiválja, hogy a muzeális intézmények működésében döntő jelentőségű, hogy a klasszikus múzeumi tevékenységekhez kötött pozíciókban, muzeológusként dolgozó munkatársak is hosszú távra tervezzenek, hiszen a közgyűjteményi feladatok megbízható, illetve kiváló ellátásához szükséges az adott gyűjtemény, múzeumi tevékenységi terület alapos megismerése. Ez éveket, akár egy évtizedet is igényelhet. Így ebben a kategóriában az előmeneteli rendszer legfontosabb célja, hogy a PIM munkavállalóinak javadalmazásába a múzeumi életpályájuk során beépüljenek olyan komponensek, amelyek motiválják a közgyűjteményi területen való folyamatos és minőségi munkavégzést. A szakmai munkakörökre vonatkozó ÉPM I. egyik pillére az a bértábla, amely valós előmenetelt, bérfejlődést biztosít a besorolás alapját képező iskolázottság megszerzésével, a beszámítható, munkával töltött évek múlásával, valamint a teljesítménnyel összhangban.

Az ÉPM II. kategória kialakítását az a tény alapozta meg, hogy a múzeumok különböző munkaköreiben megszerezhető javadalmazások nem függetleníthetők az intézmények munkaerőpiaci környezetétől. Fokozottan érvényes ez az állítás azokra a feladatkörökre, amelyek a megváltozott kommunikációs és információfogyasztási szokások, a múzeumok új társadalmi szerepköre következtében gyökeresen átalakultak és ezek a pozíciók megjelentek a múzeumokban is, hiszen napjainkban már természetes, hogy dolgoznak itt kommunikációs szakemberek, digitális

bölcsészek, látványtervezők, informatikai fejlesztők, múzeumi informatikusok is, akárcsak a gazdasági területen dolgozó pénzügyi-számviteli, műszaki menedzseri pozíciókat betöltő kollégák.

A kidolgozott életpályamodell csak egy új, magasabb és differenciáltan kalkulált garantált béreket biztosító bértáblára építve volt bevezethető, amelyhez a PIM központi költségvetési támogatása megfelelő alapot biztosított.

Hosszú, a munkatársak legszélesebb körét és külsős jogász szakértőket bevonó konzultációsorozat eredményeképpen került sor az ÉPM véglegesítésére és vezetői jóváhagyására a PIM Kollektív Szerződésének részeként 2020. szeptember 30-án, 2020. november elsejei hatályba lépéssel.

A Kollektív szerződés rögzíti, hogy a PIM-ben a javadalmazás teljes összege az alapbérből (1), a teljesítményhez kötött bónuszról (2), vezetői bónuszról (3) célprémiumból (4) és a bérkiegészítésből (5) tevődik össze. Az alapbérre minden Munkavállaló jogosult. A bér további elemei az egyéb feltételek fennállása esetén az ÉPM által meghatározott és az intézmény hatályos teljesítményértékelési rendszere alapján feltételrendszerhez kötötten adhatók.

Az ÉPM bizonyította fenntarthatóságát és megalapozottságát a közgyűjteményi szférára kiterjedő Kjt – MT váltás során, az új megkötött munkaszerződésekben és az azóta tartó időszakban is.

DIGITÁLIS IRODALMI AKADÉMIA ÉS A PIM ALKOTÓI ÉLETPÁLYAMODELLJE

A Digitális Irodalmi Akadémia (DIA) 1998 tavaszán jött létre. Küldetése a legújabb kori és kortárs magyar irodalom kiemelkedő alkotásainak átmentése a digitális korba, értékeinek megőrzésével, közvetítésével és népszerűsítésével. Az Akadémia fenntartásával a kulturális kormányzat – az élő tagok számára fizetett havi felhasználási díj révén – folyamatos anyagi támogatást nyújt a magyar irodalom legkiválóbb alkotói számára írói, költői, irodalomelméleti tevékenységük folytatásához, újabb alkotások létrehozásához.

A DIA mint „virtuális testület”, illetve digitális könyvtári szolgáltatás 2019 óta igen jelentős anyagi és személyi ráfordításokkal kapott lehetőséget a megújulásra, fejlődésre. Az élő tagok száma a sorozatos tagválasztásokkal a szabályzatban meghatározott minimálisról (30 fő) mára megközelíti a maximális 40-et. A szélesebb körű társadalmi elfogadottság érdekében főigazgatói kezdeményezésére alanyi jogon helyet kaptak a testületben a *Nemzet Művésze* címmel kitüntetett írók, költők.

A posztumusz program jelentősen megújult: 2020 júniusában főigazgatói kezdeményezésként szimbolikusan 100 (ténylegesen 117) új posztumusz tag felvételét határozta el és hagyta jóvá az Akadémia. A bővítés fókuszában az eddigi kánon(ok)ból politikai okokból kimaradtak (mint Erdélyi József vagy Kodolányi János), a határon túli és emigráns alkotók (mint Bakucz József vagy Szilágyi Domokos), illetve a műfajilag kevésbé besorolható egyéniségek (mint Karátson Gábor vagy Szócs Géza) álltak. 2022 közepéig 52 posztumusz tag szerződése született meg, ezzel a PIM az elmúlt száz év legnagyobb, jogdíjjal terhelt életművei jó részének digitális közlésére szerzett engedélyt.

A Digitális Irodalmi Akadémia projekt részeként útjára indult a PIM Alkotói Életpálya Program, amely részeként működteti a korábbi Digitális Irodalmi Akadémiát (DIA), a középgenerációnak szánt, újonnan alapított Térey **János-ösztöndíjat**, illetve a fiatal alkotók számára kiírt kisösztöndíjakat, amelyek addig más intézmény kezelésében álltak. A Program célja, hogy a különböző életkorú írók, költők, műfordítók számára támogatást nyújtson alkotói tevékenységük végzéséhez. A hasonló, életjáradék-szerű juttatásoktól megkülönbözteti, hogy az általa támogatottak felajánlják irodalmi műveik digitális közlési jogát, így műveik elérhetők a PIM által fenntartott dia.hu honlapon.

Térey János alkotói ösztöndíj

2020 januárjában a Múzeum főigazgatói kezdeményezésre, régi igényt kielégítve meghirdette a Térey János alkotói ösztöndíjat, amely az írói-költői-drámaírói középnemzedék kiemelkedő képviselői számára alapított, hosszabb futamidejű (2+1+1+1 év) alkotói támogatás. Széles körű jelölést követően szakmai zsűri választotta ki azt a 45 alkotót, akik az ösztöndíj időtartama alatt a DIA-tagok juttatásának 90%-ában részesülnek.

Év	Ösztöndíjasok száma	Ösztöndíj összege
2020. febr. 01- dec. 31.	45	319.600 Ft/hó
2021	45	319.600 Ft/hó
2022	45	347.027 Ft/hó
2023	45	397.346 Ft/hó

Az első két év lejártá után a díjazottak beszámolóit értékelő szakmai bizottság a teljesítményeket mérlegelve az ösztöndíjas helyek egyhatodánál cserét hajtott végre, a többiek szerződését meghosszabbította. Az ösztöndíjasok részvételével sikeres nyári rendezvénysorozatot tartottunk a Múzeum udvarán. 2023-ban valamennyi ösztöndíjas szerződése meghosszabbításra került. Az ösztöndíjasok két kötete felkerült a DIA honlapjára. Elkezdődött az ösztöndíj új struktúrájának tervezése.

Kisösztöndíjak

2020-ban a Móricz Zsigmond irodalmi alkotói ösztöndíj, az Örkény István drámaírói alkotói ösztöndíj, a Babits Mihály műfordítói ösztöndíj és az Oláh János szerkesztői ösztöndíj lebonyolításának feladata átkerült a *Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft.-től* (MANK) a PIM-be. Először 2020 II. félévére tudtuk kiírni a pályázatokat, 6 hónapos futamidőre.

A Móricz- és Örkény-ösztöndíjak 2021. január 1-től éves ciklusokban zajlanak. Az Oláh János-ösztöndíjat az érintettek az alapszabály szerint két évig kapják, míg a Babits-ösztöndíjat az ösztöndíj Kuratóriuma által, egyénileg meghatározott összegben és időtartamig.

Az Örkény-ösztöndíj adminisztratív teendőit a PIM tagintézményeként, később együttműködési megállapodás keretében az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet (OSZMI), a Babits-ösztöndíjat a Petőfi Kulturális Ügynökség (PKÜ) bonyolította.

Az ösztöndíjak alapszabályai megújultak, új elemekkel módosultak és bővültek. Új kezdeményezésként az ösztöndíj támogatásával létrehozott művek felkerülnek a DIA honlapjára, ezzel is átláthatóbbá válik a működés.

2021-ben a Móricz-ösztöndíjasok számára először szerveztünk bemutatkozó rendezvénysorozatot a Múzeumban, amit azóta évente megismétlünk.

2023-ban a PIM javaslatot tett a Minisztérium számára egy ötödik, irodalomtudományi kisösztöndíj megalapítására, amely régóta ismert és releváns igényt elégítene ki. A javaslat élvezzi az irodalomszakmai szervezetek elvi támogatását.

Móricz-ösztöndíj

Év	Ösztöndíjasok száma	Egyéni ösztöndíj összege
2020 II. félév	13	200.000 Ft/hó
2021	13	200.000 Ft/hó

2022	13	200.000 Ft/hó
2023	13	200.000 Ft/hó

Örkény-ösztöndíj

Év	Ösztöndíjasok száma	Egyéni ösztöndíj összege
2020 II. félév	8	200.000 Ft/hó
2021	4	200.000 Ft/hó
2022	4	200.000 Ft/hó
2023	4	200.000 Ft/hó

Babits-ösztöndíj

Év	Ösztöndíjasok száma	Ösztöndíj keretösszege
2020 II. félév	18	10.000.000 Ft
2021	14	10.000.000 Ft
2022	14	10.000.000 Ft
2023	14	10.000.000 Ft

Oláh János-ösztöndíj

Év	Ösztöndíjasok száma	Egyéni ösztöndíj összege
2020 II. félév	10	200.000 Ft/hó
2021	10	200.000 Ft/hó
2022	10	200.000 Ft/hó
2023	10	200.000 Ft/hó

DIA – A jövő könyvtára

A DIA mint „virtuális testület”, illetve a digitális könyvtári szolgáltatásért felelős DIA Titkárság 2019 óta igen jelentős anyagi és személy ráfordításokkal kapott lehetőséget a megújulásra, fejlődésre. A DIA adminisztrációjának feladata, hogy a tagok lehetőleg teljes, kötetben megjelent alkotói életművét digitalizálja és ingyenesen közzétegye a dia.hu honlapon. A honlapon (a hasonló projektek többségétől eltérően) nem befotózott képfájlokat, hanem javított szövegkiadásokat teszünk közzé. A honlapon elérhető kötetek száma a 2019-es 1800 tételről 2023 októberére több mint 3000 tételre nőtt úgy, hogy a szövegfeldolgozás általánosan elismert magas színvonala nem romlott. Tekintettel a hagyományos könyvkiadás visszaesésének tendenciájára, a DIA a felső- és közoktatásban betöltött szerepén túl napjainkra a határon túl élők, illetve a magyarországi kistelepüléseken élők számára a minőségi kortárs irodalomhoz jutásnak sokszor egyetlen legális lehetősége maradt.

Év	Feldolgozott könyvek száma	Feldolgozott könyvoldal
2019	145	25.019
2020	246	60.072
2021	283	73.335
2022	306	66.459
2023 (októberig)	253	63.086

2020-ban egy korábbi tervet valóra váltva szerződés jött létre a PIM és az Osiris Kiadó között, a Kiadó szakmai körökben legkiválóbbnak tartott klasszikus könyvsorozatainak digitális közzétételéről. Ennek célja, hogy a DIA honlapja, amelyen korábban csak az Akadémia tagjainak kortárs szövegei voltak elérhetők - így viszonylag szűk olvasóközönség igényeit elégítette ki -, néhány éven belül olvasásnépszerűsítő programként a legszélesebb közönség számára is a magyar irodalom megbízható, minél teljesebb körű, ingyenesen elérhető szöveghelye legyen.

TUDOMÁNYNÉPSZERŰSÍTŐ KEZDEMÉNYEZÉSEK

2020. március 15-én indult a PIM szakmai blogja azzal a céllal, hogy a szélesebb közönség is megismerhesse a muzeológiai munka minden részletét, legyen szó olyan kevésbé ismert területekről a mútárgyszállítástól a hagyatéki szemlén át a restaurálásig, amelyek a színpalak mögött zajlanak, vagy éppen a később a nyilvánosság előtt folyó munkát készítik elő, mint a múzeumpedagógiai projektek, rendezvénysorozatok megtervezése vagy a nagyközönség számára készülő kiállítások háttérmunkálatai.

A blog.hu szolgáltatófelületen a PIMblog indulása óta 225 blogbejegyzés született. A pimblog.blog.hu indulása óta több mint 160 000 lapletöltést ért el. 29 alkalommal került ki a PIMblog egy-egy bejegyzése a blog.hu címlapra, ami válogatást nyújt a legszínvonalasabb cikkekből, több alkalommal pedig az Index címlapon található blogkeretben is szerepelt.

Tudományos eredményeink terjesztése az erre specializálódott közösségi hálózatokon keresztül történik (pl. academia.edu, LinkedIn), illetve a Magyar Tudományos Művek Tára tagintézményeként a tudományos publikációk, előadások, forgatókönyvek folyamatos regisztrálása is nagyban segíti az eredmények szélesebb körben való megosztását.

Az intézményben folyó tudományos alapkutatások eredményeit rendszeresen megrendezésre kerülő tanácskozásokon hozzuk nyilvánosságra. A konferenciák kiváló lehetőséget nyújtanak problémafelvetések továbbgondolására, szakmai vitára, a tágabb közönség bevonására.

Fontosabb konferenciáink az elmúlt évekből:

- Kaffka 100 – Konferencia Kaffka Margit emlékére
- „Az én testamentumom” – Emlékkonferencia Ady Endre halálának 100. évfordulójára
- „Salakos szesz, tölcserrel és szűrőpapírral” – Műhelykonferencia a Babits-kritikai kiadások filológiai és textológiai kérdéseiről
- „Kelj föl és járj, Petőfi Sándor!” – 1848–49 emlékezete a kultúra különböző regisztereiben
- A varázsló kertje – Csáth Géza életművéhez kapcsolódó interdiszciplináris tanácskozás
- Born digital – Műhelykonferencia

KIADVÁNYOZÁS – ONLINE ÉS PRINT VÁLTOZATBAN

A PIM alapításától kezdve foglalkozik könyvkiadással a múzeumi tevékenység egyik alappilléreként. Kiadványozási stratégiánk szorosan illeszkedik a középtávú intézményi stratégiánkba, és évről évre annak célkitűzéseivel összhangban készül el. Kiadványainkat négy nagyobb csoportba sorolhatjuk: kiállításokhoz kapcsolódó kiadványok (pl. katalógus, tematikus kiadvány); múzeum gyűjteményeihez kapcsolódó kiadványok (pl. forrásközlés, gyűjteményi katalógus, tematikus gyűjteményi katalógus); tudományos tevékenységhez kapcsolódó kiadványok (pl. konferenciakötet); valamint múzeumpedagógiai tevékenységhez kapcsolódó kiadványok (pl. foglalkoztatófüzet). A piaci és

forgalmazási adatok azt tükrözik, hogy egyes kiadványok – a kiállítások zárását követően – önállóan is megállják a helyüket. Több esetben – eltérve a kiállításkatalógus szigorúan vett műfajától – szöveggyűjteményeket, szövegkiadásokat jelentetünk meg.

A PIM Studiolo Online sorozat elsősorban a múzeumban rendezett tudományos ülészekok szerkesztett anyagát adja közre. Célja, hogy – utalva a reneszánsz studiolora, amely műalkotás, gyűjtemény, könyvtár és kutatóhely – párbeszédet kezdeményezzen a múzeumi tapasztalat, az irodalomtörténeti érvelés és az elméleti reflexió között az irodalmi szövegek erőterében. A sorozat 2019-től online jelenik meg, szabadon letölthető és hivatkozható, könyvészeti adatai adatbázisból elérhetőek.

ÖNÁLLÓ DIGITALIZÁLÓ MŰHELY KIALAKÍTÁSA

2020-ban került kialakításra az új digitalizáló műhely: ennek keretében új digitalizáló munkaállomásokat, színhelyes nagyfelbontású digitalizáló és képfeldolgozó eszközöket állítottunk be. Az eszközök folyamatos szoftveres fejlesztésével lehetőség nyílt a múzeumban olyan világszínvonalú rendszerrel dolgozni, melyek segítségével - a nemzetközi digitalizálási szabványokat figyelembe véve - országos viszonylatban is mértékadó digitális feldolgozás zajlik. Ezekkel az új lehetőségekkel az elmúlt öt évben 75536 db képfájl került fel a Huntéka rendszeren keresztül a világhálóra, ahol az szabadon kutatható/olvasható. Ezzel megháromszorozódott a reprodukciók száma a 2019-es évhez képest. Ez állományvédelmi szempontból is jelentős előrelépés, mivel a nagy felbontással készült képek lehetővé teszik, hogy az eredeti műtárgyak a raktárakban maradjanak, elkerülve esetleges károsodásukat.

BORN-DIGITAL ANYAGOK MUZEOLÓGIAI PROTOKOLLJÁNAK KIDOLGOZÁSA

A nemzeti kulturális vagyon gyarapítása szempontjából kiemelkedően fontos a digitálisan képződött úgynevezett born digital anyagok (emailek, fotók, kéziratok, képzőművészeti alkotások) gyűjtése, archiválása és megőrzése. 2019 és 2023 között a PIM-ben egy fiatal és energikus muzeológus csapat műhelymunkák és szakmai konzultációsorozatok keretében, a OSZK-DBK-val szoros együttműködésben megkezdte a born digital anyagok újszerű, a 21. századi nemzetközi szabványoknak megfelelő archiválási protokolljának kialakítását.

MAKKAI ÁDÁM EMIGRÁCIÓS ARCHÍVUM LÉTREHOZÁSA

A PIM jelentős emigrációs gyűjteménnyel rendelkezik, melynek előfeltétele a hosszú kutatói múlt és kapcsolatrendszer, amelyhez megfelelő infrastrukturális körülmények kapcsolódnak.

A magyar nyelvű irodalmi értékű kézirat-, könyv-, folyóirat-, fotó-, és dokumentumanyag egyre veszélyeztetettebb helyzetben van. A szerzők többsége elhalálozott, a következő generációk már alig vagy nem beszélnek a magyar nyelvet, nagy a hagyatékok elkallódásának veszélye. Az idő múlásával és a nagy távolságokból fakadó nehézségekkel egyre nehezebb a megmaradt értékek gazdáival

való kapcsolatteremtés és a források feltérképezése, megmentése. A szisztematikus gyűjtés utolsó pillanatait éljük, 5-10 éven belül már csak esetleges szórványok lesznek fellelhetőek.

A PIM célul tűzte ki az emigrációs magyarsággal, kiemelten az irodalommal kapcsolatos hagyatékok, szervezetek, egyesületek, szerkesztőségi anyagok és dokumentumok felkutatását és hazajuttatását. Ennek friss eredménye a több ezer tételes New Brunswick-i sajtógyűjtemény beérkezése és leválogatása (2020-2022).

Hamarosan online közzétehetőek lesznek az eddig feldolgozott, digitalizált anyagok, illetve az elmúlt években elkészült mintegy 100 emigráns szerző életrajza névtérkapcsolat kialakításával. Eddig a szerzők egyértelmű azonosítására volt lehetőség a PIM névterének köszönhetően, mostantól azonban a pályájukról is részletesen olvashatunk, miközben nemcsak az életrajzok elérését tesszük lehetővé a PIM névteréből, hanem az emigrációban született művekhez is elvezetjük a felhasználót.

MÚZEUM AZ ONLINE TÉRBEN

2020 márciusától kezdve a COVID19 pandémia miatti általános lezárások a múzeumokat új kihívások elé állították: közművelődési és szakmai munkájukat a virtuális térben kellett folytatniuk.

A 2020 tavaszán történt múzeumi bezárások idején a PIM-ben a hivatalos bejelentéseket követően nagyon gyorsan kidolgoztuk azt a módszert, amivel a pandémia ideje alatt is tudunk kulturális tartalmakat nyújtani az érdeklődők számára. Az előző évben beszerzett digitális hang- és videótechnikai eszközöknek köszönhetően a múzeum professzionális szinten tudta megoldani feladatát: így az online térben, több közösségi médiacsatornán is folyamatosan elérhetőek voltak a PIM-es tartalmak. A múzeum egyes terei, kiállításai átalakultak stúdióvá, és a résztvevőkkel felvett beszélgetéseket mind élő online stream formájában, mind archív felvételekként elérhetővé tettük.

A múzeum munkatársai 2020 első félévében, valamint a 2020-2021 telén elrendelt lezárások alatt is új, innovatív közönségkapcsolati projekteket indítottak, amellyel sikeresen fenntartották a szélesebb közönség érdeklődését a múzeum tevékenységei iránt. A pandémia idején jelentősen fejlesztettük weboldalunkon keresztül elérhető online archívumunkat, hozzáférhetővé tettük a múzeum valamennyi régebbi kiadványát, kiállítási katalógusát nyílt hozzáférésű online formátumban. Intenzíven dolgoztunk a régebbi és aktuális kiállításaink virtuális kiállításainak elkészítésén is, a Thinglink webes kiállítási felületen.

Szintén a pandémia idején indítottuk el hangoskönyv-sorozatunkat, amelyek a PIM Spotify-csatornáján hetente jelentek meg podcast-formátumban, majd a kész hangoskönyvek a Digitális Irodalmi Akadémia gyűjteményébe is bekerülnek, nyílt hozzáférésű formátumban.

A Mesemúzeum a kisgyerekekkel otthonmaradó szülők, nagyszülők segítségére sietett: az *Együtt a család* projektünkben 20 témához egy mesét és otthon végezhető, feldolgozó-reflektáló játékos tevékenységeket kapcsolunk össze és mutattunk be online. Ez az anyag szerkesztett könyv formájában is megjelent.

NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

Korábbi együttműködéseinket megtartva, számos újabb közös kooperációra került sor nemzetközi partnerekkel, melyek közül kiemelt helyen szerepel a RÊVE (Romantic Europe: The Virtual Exhibition). A múzeumi együttműködés a romantikakutatással kapcsolatban a virtuális kiállítás és honlap létrehozásában, szócikkek írásában jelentkezett.

Kiemelt szakmai-partnerségi kapcsolódási pont a V4 irodalmi alkotói rezidenciaprogram, amely két turnusban, a visegrádi országok részvételével zajló csereprogram. Együttműködést alakítottunk

ki az ICOM alszervezetével, az ICLCM-mel; jelentős volt a InTaVia (In/Tangible European Heritage) projektben való közreműködés, melynek célja a digitális javak kontextualizációja, különböző névterekhez (elsősorban életrajzi adatbázisok) egységes adatmodell kialakítása, vizualizáció (hozzáférés, elemzés), információs portál kifejlesztése tárgyi és immateriális kulturális javak integrálásához, vizuális elemzéséhez. Fontos múzeumszakmai kapcsolatot jelent az Europeana projekttel való partnerség, mely az európai archívumok, könyvtárak és múzeumok ezreivel történő kooperációban dolgozik a kulturális örökség szórakoztatási, oktatási és kutatási célból történő megosztásáért. Aktív együttműködésünk van a Firenzei Egyetemmel (Università degli Studi di Firenze) az Erasmus gyakornoki ösztöndíj keretében.

V4 Visegrádi Irodalmi Rezidens Program

Budapest az egyik helyszíne a 2012 óta folyamatosan működő Visegrádi Irodalmi Rezidens Programnak, melyen eddig 256 cseh, lengyel, magyar és szlovák rezidens vett részt fővárosunk mellett Prágában, Krakkóban és Pozsonyban. A program nagy lehetőség a kortárs irodalmi életet alakító, abban résztvevő alkotóknak, hogy egy lélegzetvételnyi időre kiszakadva a mindennapok mókuskerekéből, közép-európai kapcsolatokat építsenek, illetve a munkaprogramjukat megvalósítsák a Visegrádi Alap támogatásával. Az ösztöndíjprogram a visegrádi országok irodalmi életének élénkítését, fiatal szerzők támogatását és mindenekelőtt a régió belül az irodalmi élet szereplőinek összekapcsolását, összeismertetését tűzte ki célul.

Az éppen aktuálisan Budapesten tartózkodó rezidens program résztvevőinek a PIM felolvasó esteket szervez, kulturális programokat biztosít ezzel is lehetőséget adva arra, hogy bekapcsolódhassanak az irodalmi közéletbe és számot adhassanak munkájukról.

KIÁLLÍTÁSOK

A Petőfi Irodalmi Múzeum és fiáléi kiállítási stratégiájának egyik legfontosabb kitűzése, hogy a nemzeti kulturális kánon aktualitásaira - emlékévek, tematikus időszakok, kiemelkedően fontos alkotói életművek - közérthetően, tudományos igényvel és korszerűen reflektáljon a társművészetek bevonásával. A kiállítási tevékenység másik fontos pillére a gyűjtemény gyarapodásának és feldolgozásának folyamatos bemutatása - akár publikációk, akár a gyűjteményt szemléltető kamarakiállítások formájában. A PIM kiállítási tevékenysége során fokozottan figyel arra, hogy emlékévek, évfordulók esetén elkészítse kiállításainak szállítható, vándorkiállítás verzióját, és azt minél több olyan településre eljuttassa, ahol a kulturális infrastruktúra nem teszi lehetővé saját kiállítások létrehozását.

A kiállítások megvalósításában a PIM mindig is a legkorszerűbb muzeológiai elvek és irodalomtudományi szempontok beemelésére törekedett, ennek érdekében gyakran kér fel a kiállítások kurátori feladatainak ellátására az adott területen aktívan kutató és publikáló külsős szakembert.

A kiállítások építése során a PIM különösen figyel arra, hogy a kiállítások arculattervezése ne váljon esztétikailag egysíkúvá, így igyekszik külsős grafikus művészekre bízni kiállítási projekteket, így adva olyan fiatal tehetségeknek érvényesülési lehetőséget, akik valamilyen formában már bizonyítottak a szakterületükön.

A kiállításokon megjelenő nagy információmennyiség közvetítésére interaktív felületeket használunk. Ezeknek a művészi minőségű digitális tartalmaknak a beépítése terén élvonalbeli szakemberekkel és digitális művészekkel együttműködve dolgozunk. A múzeumi szakemberek és a digitális művészek, programozók egymást inspirálva, egyedi hardver és szoftver megoldásokkal

teszik élményszerűvé a múzeumi információközvetítést, legyen szó interaktív applikációkról, vagy bonyolult videoinstallációról. A kiállítások kivitelezése során kiemelt szempontként tekintünk az átláthatóságra: minden sztenderd építési és beszerzési projektet közbeszerzésként írunk ki, ezzel is hozzájárulva a piaci versenyhez. A PIM tudományos kapacitását és muzeológiai, technikai és arculati szempontból egyaránt műgonddal kezelt kiállításait igyekszik a köz számára egyéb módokon is elérhetővé tenni. Ennek érdekében rendszeresen közvetíti kiállításait más kulturális intézmények számára, valamint részt vesz a Magyar Irodalmi Emlékházak Egyesülete együttműködésével az irodalmi emlékházak állagmegóvó felújításaiban és kiállításainak minőségi megvalósításában.

MÚZEUMPEDAGÓGIAI TÉR KIALAKÍTÁSA

A Károlyi-palota kiállítási épületszárnyának végében, mintegy 60 m²-es teremben került sor a múzeumpedagógiai foglalkozások megtartására alkalmas tér kialakítására. Az itt korábban elfalazott nyílászárók feltárásával egy világos, barátságos térhez jutottunk, melyek a beépített és mobil bútorzattal, moduláris padlószőnyegezéssel, motorosan mozgatható egyedi mennyezeti elemekkel alkalmassá váltak a foglalkozások megtartására. Az általános fény mennyezeti sínes spot rendszerről biztosított, állítható fényerővel. A foglalkozásokat szolgálja a beépített, motorosan mozgatható vetítővászon és projektor.

A fejlesztés nyomán a kiállítási soron, a tárlatok közé ékelve egy olyan hely épült, mely programoknak, múzeumpedagógiai foglalkozásoknak és egyéni látogatói reflexióknak egyaránt helyet ad. A tér átalakítható, funkcionális, feltöltő, s három alapvetés mentén szerveződik. Elsőként – kinyitott ablakaival, illetve játékosan kimozgatott szimmetrikus mintázataival – a múzeumnak otthont adó Károlyi-palotát idézi, másodsorban mozgatható kubusaival, lépcsőként, színpadként és posztamensként is használható térelemeivel a diákcsoportoknak és érdeklődőknek is lehetőséget biztosít pop-up kiállítások szcenírozására és ráirányítja a figyelmet a múzeum tipikus gyűjteményi csoportjára, az élettörténet-tárgyakra, harmadrészt a tapétán a *Himnusz*, *Szózat* és *Nemzeti dal* kéziratának javításai a múzeum XIX. századi eredettörténetét idézik és a szövegek mindenütt jelenvalóságát érzékeltetik. A térben, mivel az szerves része a kiállításoknak, mindig egy időszaki vagy „állandó” tárlathoz kapcsolódó kísérletező installáció is helyet kap.

„A MÚZEUM MINDENKIÉ” – TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSI ÉS INKLUZIVITÁSI PROJEKTEK

„A múzeum mindenkié” című akadálymentesítő projektje keretében három olyan program is megvalósul évek óta a PIM-ben, amelyek a társadalom olyan csoportjait célozzák meg, akik valamilyen hátránnyal élik életüket.

A *Demencia-program* során a betegségben érintettek vehetnek részt kifejezetten számukra fejlesztett foglalkozásokon. Számos tanulmány igazolja, hogy a mentális egészség fenntartásában kulcsszerepe van az aktív tevékenységnek, az élethosszig tartó tanulásnak, az elme foglalkoztatásának, a társas kapcsolatoknak, az ingergazdag környezetnek és az empátiának. Múzeumunk irodalmi szövegeken keresztül, a gyűjtemény egyes darabjait interaktív módon bevonva igyekszik kellemes, örömteli élményt nyújtani látogatóinak.

A *Könnyen, egyszerűen – múzeum és irodalom* programunk a tanulásban akadályozott gyerekeket célozta meg. A PIM Múzeumpedagógiai Főosztálya közel kétéves kutatásba és fejlesztésbe kezdett.

Feltártuk az egyszerűen érthető és a könnyen érthető szépirodalmi művek készítésének elméletét, és elsősorban a svéd-, a finn-, a német és az olaszországi gyakorlatot. 11 fókuszcsoporthoz 33 olyan hazai szakembert kérdeztünk meg, akik a munkájuk során a mi munkánkkal analógnak tekinthető tevékenységet végeznek. Ennek a munkának az eredményeként született meg Petőfi Sándor *János Vitéz* című művének az egyszerűen érthető és a könnyen érthető változata nyomtatott kiadványként.

Az *Autizmusbarát Mesemúzeum*-program a Nemzeti Fogyatékosügy- és Szociálpolitikai Központ által kiírt FOF2020 pályázat keretében, a Nemzetközi Cseperedő Alapítvánnyal való együttműködés révén valósult meg. A program során a Mesemúzeum általános akadálymentesítését tűztük ki célul. Ez magában foglalta a múzeum munkatársainak felkészítését, a múzeumi terek strukturálását, vizuális támpontokkal való ellátását az autista gyerekek biztonságos, térben és időben kiszámítható tájékozódása érdekében. Múzeumpedagógiai kínálatunk egyik programját adaptáltuk autista gyerekek számára. A foglalkozáshoz új segédeszközök készültek, az egyéni látogatóknak pedig autizmusbarát vezetőfüzetet készítettünk.

Felkészítő anyagok (többek között letölthető feldolgozó füzet, szociális történet, bemutatkozó videó) készültek és váltak elérhetővé a honlapon autista gyerekek és családjaik számára.

Egy éves munkafolyamat eredményeként készült el az infokommunikációs- és piktogramrendszer, amely segíti a specifikusan tanulásban akadályozott és/vagy autisztikus spektrumzavarral élő látogatók tájékozódását a múzeumban. Számos múzeum (Néprajzi Múzeum, Ludwig Múzeum, Gödöllői Királyi Kastély) bekapcsolódott a piktogramrendszer tesztelésébe, és megkezdték ezek lokalizálását, saját adottságokhoz való igazítását.

FONTOSABB TAGINTÉZMÉNYI FEJLESZTÉSEINK AZ ELMÚLT IDŐSZAKBAN

OSZMI: új raktári infrastruktúra kialakítása

Az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézetnek helyt adó Áldásy-palota hátsó épületszárnya a vízszigetelés hiánya, és a korábban vélhetően hibásan kivitelezett tetőterasz felőli beázási problémák miatt erősen rossz állapotba került, a korábbi funkcióinak ellátására alkalmatlan volt. A belső bontások és a teljes hátsó épületszárny nedvességmentesítését követően a falazatban utólagos injektálásos vízszigetelés készült. Ezt követően új szigetelt vasalt aljzat épült, mely fogadni tudta az ide tervezett tömör raktárrendszert. A tetőterasz is újraépült, megfelelő szigetelési rétegrendszerrel. A beépített klímarendszer az állományvédelmi előírásoknak megfelelően szabályozza a raktár hőmérsékletét és a páratartalmat. Új elektromos hálózat, világítási rendszer, vagyoni- és tűzvédelmi rendszer került kialakításra. A nyílászárók az eredetiekkel megegyező kialakítással, de modern, hőszigetelt kivitelben készültek el.

Mesemúzeum: Háromcsőrű Kacsa Történetalkotó Műhely

A szükséges átalakítási és felújítási munkákat követően, amely a Budapest I. ker., Döbrentei u. 9. alatt található Virág Benedek ház földszinti helyiségeit érintették, kialakításra került a Háromcsőrű Kacsa Történetalkotó Műhely, amely 2020-ban a Petőfi Irodalmi Múzeum tagintézményeként nyitotta meg kapuit. A műhelyben a Mesemúzeum munkatársai dolgoznak, az intézmény célja,

hogy a Mesemúzeumot „kinövő” 10-16 éves korosztálynak is lehetőséget teremtsen a történetekkel, ifjúsági irodalommal való ismerkedésre, az önkifejezésre, történetalkotásra.

A műhelyben elsősorban a fiatalok szövegértő és -alkotó készségeinek fejlesztésével, a gyermek- és ifjúsági irodalom közvetítésével foglalkoznak. Különleges installációs eszközök révén inspirálják az önkifejezést, az ön- és társismeretet, a struktúraalkotást. A szakmai programok célja, hogy a szokványos iskolai közegből kiszakadva, a gyerekek játékosan tapasztalhassák meg az esztétikai érzéket is fejlesztő történetalkotás örömet.

A szervezett csoportfoglalkozásokban leginkább a kreatív írás, a drámapedagógia és az irodalomtanítás területeinek módszertani konvenciói ötvöződnek. Ezekben a helyzetekben nagy hangsúlyt kap az együttműködés, annak érdekében, hogy a gyerekek megélhessék a kollektív alkotás szépségeit, inspirálódjanak egymás ötleteiből, gondolataiból.

A Magyar Nyelv Múzeuma: az anyanyelv zarándokhelye

A széphalmi A Magyar Nyelv Múzeuma a 2020-2023 közötti időszakban vált koherens Kazinczy-emplékhellyé. Az időszak végére befejeződött a Kazinczy-emplékkert teljes rekonstrukciója, megújult a természeti környezet, a Kazinczy-mauzóleum és a sírkert is. Óriási eredmény, hogy egy Interreg kertrekonstrukciós pályázat keretében (Királyhelmece Önkormányzata volt a határon túli partner) 2022-re rendbe tettük a Kazinczy-kert úthálózatát, délen egy új sétaút létesült. Megtörtént a beteg, korhadt fák kiemelése, helyükre újakat ültettünk. Bokrokat, virágokat telepítettünk, és rendeztük a Kazinczy-sír környezetét is. Kívül-belül restauráltuk a Kazinczy-emplécsarnokot, mely új berendezést is kapott. A szakembereknek sikerült kijelölniük az egykori Kazinczy-kúria helyét, annak nyomvonalát most már a látogatóknak is meg tudjuk mutatni, akik láthatják, hol állt egykor az épület, milyen volt annak tájolása, mérete, alaprajza. A kertben a látássérültek számára elhelyeztünk két térplasztikát is, az egyik az emlécsarnokot ábrázolja, a másik az egykori kúriát. A régi medence helyén szökőkutat építettünk.

A pályázat keretében diák- és tanárcsere-programok zajlottak, határon túli magyar pedagógusok és magyarországi magyar pedagógusok vettek részt képzésen, módszertani anyagok is készültek. Kulturális turisztikai utakat állítottunk össze, melyek egy telefonos applikáció segítségével válnak elérhetővé. A környékbeli nevezetességekről kisfilmek készültek.

Ezzel egyidőben a koncepció egyik legfontosabb elemeként 2021. június 21-én megnyílt az intézményben a „*Szokott ösvényen szokatlanul*” című új állandó kiállítás. A kiállítás mind tematikájában, mind a megvalósításában új és egyedi, hiszen az országban ez az egyetlen állandó, Kazinczy Ferenc életét és munkásságát bemutató tárlat, mely olyan koncepcióra épült, hogy nem egy-egy témakört emel ki a széphalmi író, irodalomszervező életéből, hanem a teljességre való törekvéssel rajzolja meg emberi és alkotói portréját.

A Petőfi 200 emlékévként 2023. május 12-én nyitottuk meg az „*Egész uton haza felé*” – Petőfi vándorlásai című tárlatot, amely a költő életútját erős regionális tartalommal mutatja be: központi témája az utazás, a vándorlás. Bemutatjuk az utazó, a folyton úton levő, a felfedező, a hazafelé tartó Petőfi Sándort.

Az intézmény nagyon fontos szerepet tölt be az osztálykirándulások helyszínéül szolgáló kulturális célpontok és a fiatalabb generációt megcélzó Rákóczi táborok tekintetében.

Kazinczy Ferenc Múzeum: a közösségi múzeum

A sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Múzeumban 2022 szeptemberében megnyílt *Egy város 1000 arca* című várostörténeti kiállítással a múzeum újrapozicionálása befejeződött. Ezzel a tárlattal a

KFM megerősítette a régióban betöltött kulturális intézményi státuszát, erősen regionális fókuszú intézménnyé vált. A sátoraljaújhelyi múzeum kiemelkedően fontos kulturális szervezete a zempléni régióknak, kortárs múzeumi módszerek segítségével ápolja és teszi elevenné a térség kulturális hagyatékát. Működése, jó kapcsolata a helyi városvezetéssel messze túlmutat egy vidéki városi múzeum megszokott működésén. A KFM-ben folyó munka hozzájárul az ország területi kulturális decentralizációjához, ellensúlyozva a budapesti kulturális erőteret.

Az új állandó kiállítás a város és a zempléni régió történetét mutatja be teljesen új nézőpontból, kiemelve egy-egy politikai fordulópontra, gazdasági és társadalmi folyamatot, amelyek hatása a jelenben is érzékelhető. A tárlat hiánypótló, hiszen a múzeumban eddig nem volt olyan kiállítás, ami behatóan, a legfrissebb várostörténeti kutatásokra alapozva foglalkozott a régió történelmével. A teljességre törekvő, krónikaszerű bemutatás helyett tematikus csomópontok mentén, egyéni életutak, sorsok megidézésével beszélünk Sátoraljaújhelyről: a városról és lakóiról, az egykori elitéről és a város peremvidékén élőkről egyaránt. Sikerekről és kudarcokról, magasságokról és mélységekről. Politikai fordulópontról, gazdasági és társadalmi folyamatokról, amelyek megvilágítják a jelent is - érthetővé és megérthetővé teszik.

A várostörténeti kiállítás időről-időre megelevenedik, amikor kurátori tárlatvezetés keretében alkalmanként 3-4 témát részletesebben is bemutatunk a látogatóknak, olyan részleteket és kulisszatitkokat is megosztva velük, melyekre a kiállítást megelőző kutatások során derült fény, de nem fértek be a kiállítási tartalmak közé.

A sátoraljaújhelyi vár a múzeum egyik legjelentősebb alapkutatása, mely a tudományos eredmények mellett örökségturisztikai szempontból is számottevő. A 15 évvel ezelőtt megkezdett, s azóta megszakítás nélkül zajló régészeti feltárás a teljesen elpusztult vár kiterjedt részleteit hozta felszínre, gazdag tárgyi anyaggal. Ez utóbbi országos viszonylatban is jelentősnek tartható, s eddig megkezdett feldolgozása több szakdolgozat és PhD-disszertáció alapját jelentette. A vár leletanyagának egy része a 2019-ben megnyílt állandó kiállításunkban tekinthető meg.

A múzeum pincészetjén meglévő területek átalakításával hoztuk létre az ún. „Zempléni Látványtárat”. Az alagsori, korábban vegyes raktárként működő terület az utca felől erősen vizesedett, a falak szerkezeti károsodás jeleit mutatták, ebben az állapotban semmilyen funkció betöltésére sem volt alkalmas. Tehát először a terület vízmentesítését, és a falak utólagos vízszigetelését kellett elvégezni nagynyomású tömbinjektálásos módszerrel. Ezt követően került kialakításra a múzeumpedagógiai foglalkozások megtartására alkalmas, az állományvédelmi szempontoknak, az őrzés-védelmi és műtárgybiztonsági feltételeknek megfelelően kiépített és közművesített, akadálymentesen megközelíthető gyűjteményi raktár és oktató tér.

Hátsó füves – egy eltűnő futballvilág képei című kiállítás a sátoraljaújhelyi Kazinczy Ferenc Múzeumban

A rendhagyó témájú kiállítás különleges barangolás a magyar futball rejtett tájain, ahol a csapat sorsa meglepő élességgel rajzolja elénk a kis települések társadalmi kihívásait: a falusi oktatás küzdelmeit, az elvándorlás hatásait, az öregedő lakosság megváltozott igényeit, a cigányság kiutkeresését. A Hátsó füves kiállítás Csillag Péter újságíró és a résztvevő fotóriporterek Nemzeti Sportban megjelent, öt évet felölelő, többszörösen díjazott, utóbb önálló könyvben is bemutatott országjáró sorozatának vizuális és tárgyi összegzése. A közel százötven helyszínt érintő gyűjtés képi hozadéka az egyedülálló válogatás a tíz alkotó lenyűgöző, mégis emberközeli fotóiból, amelyek a falusi labdarúgás kiveszőben lévő, gyökeresen átalakuló világának talán utolsó pillanatfelvételei. A rögzített mozzanatok túlmutatnak a sport keretein, éles korrajzot és szociológiai látóképet kínálnak.

A Hátsó füves gyűjteményt a sátoraljaújhelyi és a zempléni futballkultúra egyedülálló kincsei egészítik ki. Korlennyomattal ér fel a környékbéli, sok esetben már megszűnt csapatok húsz-harminc évvel ezelőtti mezeiből készült színes válogatás, a régió valamikor virágzó futballéletének szomorú

mementója a múzeumi darabbá lett bekecsi kispad és szögletzászló, a zempléni futballtörténelem csodálatos fotóemlékei pedig különleges időutazásra csábítanak.

A kiállítást mind a látogatók, mind a szakma elismerően fogadta, 2022-ben az Év kiállítása díjat is elnyerte. Emellett a „Harmadik félidő bisztró” előadássorozat rengeteg érdekes és értékes előadásnak, beszélgetésnek adott otthont, melyekben a labdarúgás témájából kiindulva a szociológia, a történettudomány, az irodalom és a fotóművészet területeinek elismert képviselői vettek részt.

Hátsó füves futballmentő túra

A Hátsó füves kiállítás Harmadik félidő bisztró előadássorozata volt a táptalaja annak az kísérletnek, hogy vajon feléleszthetők-e - s ha igen, milyen formában – az amatőr falusi labdarúgás szunnyadó közösségei, lehet-e újra életet csempészni a sokszor hosszú évek, vagy évtizedek óta használaton kívüli futballpályákra. Így indult el 2022 tavaszán a múzeum aktív közreműködésével a Hátsó füves futballmentő túra, mely napjainkra a régió egyik legjelentősebb társadalmi-kulturális programjává alakult: az elmúlt másfél évben számos hegyaljai és bodroghközi településen zajlott kulturális tartalmakkal kiegészített futballünnep. A kezdeményezésből mára Hátsó füves kupa néven szervezett futballtorna lett, s a „sátorlajújhelyi gondolat” országos viszonylatban is indukálta a vegyisztán amatőr falusi futballélet újjászervezését. A zempléni mintaprogram alapján időközben a zalai, szatmári és baranyai régiókban is hasonló kezdeményezések indultak, s a Magyar Labdarúgó Szövetség kiemelt társadalmi programként támogatja a mozgalmat. A zempléni Hátsó füves futballmentő túra az UEFA Grassroots Awards ezüstérmét kapta a társadalmi kezdeményezések kategóriájában.

Kassák Múzeum: az avantgárd nyitott múzeuma

A Kassák Múzeumban folyó, szerteágazó irodalom- és művészettörténeti kutatások bemutatására 2022-ben egy online megjelenő, nyílt hozzáférésű (open access) könyvsorozatot indítottunk, amelynek kötetei a Kassák Múzeum weboldalán, valamint a Petőfi Irodalmi Múzeum online gyűjteményi adatbázisán keresztül jelennek meg. A kiadványsorozat köteteit magyar és angol nyelven jelentetjük meg. A sorozatban olyan szerkesztett köteteket teszünk közzé, amelyek múzeumi munkatársak és felkért szerzők tanulmányait, valamint forrásértékű dokumentumokat és irodalmi szövegeket is közölnek a múzeum gyűjteményéből. A nyílt hozzáférésű formátum biztosítja a széles körű hozzáférést, valamint azt is lehetővé teszi, hogy a múzeum által közzétett eredmények az oktatásban is hasznosulhassanak.

Régóta megoldandó feladat volt a Kassák Múzeum kivételes értékű képzőművészeti gyűjteményének a mai muzeológiai archiválás igényeit kielégítő digitalizációja. 2022 nyarán, éppen a PIM főépületének felújítása ideje alatt sikerült egy olyan hosszabb kitelepülést megszervezni, ahol a Fotólabor munkatársai a Kassák Múzeumban felállított ideiglenes fotóműteremben készítettek nagy felbontású professzionális műtárgyreprodukciókat a teljes képzőművészeti gyűjteményről. Kassák festményeiről és szobrairól (összesen mintegy 600 tétel), valamint a törzsgyűjtemény részét képező, Kassák Lajos hagyatékeként bekerült relikviákról (mintegy 120 tétel).

A feladat azért is kiemelkedő jelentőségű, mivel a gyűjtemény nagyobb részéről korábban nem rendelkezünk szolgáltatásra alkalmas digitális reprodukcióval. A fotográfiák szakszerű archiválása mellett, előre láthatólag 2024 év elejére a gyűjtemény teljes képanyaga felkerülhet az intézményi online gyűjteményi adatbázisba is.

A következő, szintén nagyléptékű digitalizáció idén zárul le, amikor a képzőművészeti gyűjtemény mintegy 800 teteles grafikai gyűjteményét, a legkorszerűbb, a műtárgyak épségét, fényvédelmét leginkább biztosító eszközökkel archiválja a PIM Digitalizáló Műhelye.

Cseh Tamás Archívum: kultuszápolás muzeológiai eszközökkel

2020 januárjában fenntartói döntés nyomán a Cseh Tamás Archívum a PIM önálló szervezeti egységként folytatja tevékenységét. Ennek nyomán megindult az átadás-átvétel folyamata, a munkaszerződések megkötése, az irodai kapacitások kialakítása, a gyűjteményi anyag felmérése, a leltárrevízió, a Cseh Tamás hagyaték tételes fellistázása és vásárlásra történő előkészítése, majd 2020–2021-ben a teljes hagyaték két részletben történő megvásárlása. Cseh Tamás-hagyatékának megvásárlásával – a PIM gyűjteményezési elveinek megfelelően – különböző műfajú és jellegű anyagok kerültek állami tulajdonba. A Cseh Tamás Archívum PIM-beli integrációjával, a rendszerváltás előtti időszak legjelentősebb popkulturális, nemzedéki identitásképző anyaga került a múzeum gyűjteményébe, amelynek feldolgozása és bemutatása kiemelt feladat.

Ennek első lépéseként 2023-ban Cseh Tamás születésének 80. évfordulóján nyitottuk meg *Helyzetjelentések* címmel az életutat és annak az állami vásárlással a gyűjteménybe került legizgalmasabb elemeit bemutató időszaki tárlatunkat.

DÍJAK, ELISMERÉSEK A 2019-2023 KÖZTI IDŐSZAKBAN

2019

1. Móra Ferenc-díj: Dr. Szilágyi Judit, főmuzeológus
2. AVICOM-díj: *CSÁTH* A varázsló kertje* tárlattal „a kreatívan értelmező kiállítási installációk” kategóriájában bronz elismerésben részesült. A kiállítás kurátorai: Sidó Anna és Molnár Eszter; látványtervező: Mihalkov György
3. Az Év Kiállítása 2019 oklevelese: PIM Kazinczy Múzeum, Sátoraljaújhely: *Újhely és a Nagy Háború* (kurátor: Ringer István, látványterv, grafikai terv: Vámosi Katalin, Komporday Levente)
4. Múzeumpedagógiai Nívódíj: *A titkos átjáró* – Kádár Anna – PIM Múzeumpedagógiai Csoportja
5. Mesés bábok – bábos mesék. Arany János művei és bábtechnikák – közös kiállítás az Országos Színház-történeti Intézet és Múzeummal (kurátorok: *Lovas Lilla és Simándi Katalin, látványtervező: Mihalkov György*)

2020

1. Az Év Honlapja – Az Év Kreatív megoldása kategóriában különdíjas: *Csáth Kaleidoszkóp* című kezdeményezés
2. Múzeumpedagógiai Nívódíj: *Szöveg-testek, Csáth-kísérletek* - Sóki Diána és a PIM Múzeumpedagógiai Csoportja
3. Múzeumpedagógiai Nívódíj különdíja (Kassák Múzeum és a SzöSz Műhely együttműködésében kialakított múzeumpedagógiai programsorozatért)

2021

1. MúzeumCafé Díj: Dr. Ringer István igazgató, PIM Kazinczy Múzeum, Sátoraljaújhely
2. Az Év Múzeuma 2021, a „kis” múzeumok kategóriában: PIM Kazinczy Múzeum, Sátoraljaújhely
3. Az Év Múzeuma 2021 díj oklevelese: PIM Kassák Múzeum, Budapest
4. Múzeumpedagógiai Nívódíj: János vitéz Emlékkiállítás – Kádár Anna és a PIM Múzeumpedagógiai Csoportja

5. Artisjus Irodalmi Díjat kapott Wirth Imre költő, a PIM muzeológusa
6. Az Év Kiállítása dicsérő oklevele: PIM *Édes Anna / Kosztolányi – Trianon 100* című időszaki kiállítás. A kiállítás kurátora: Parádi Andrea, látványterv: Széki András, digitális installáció: Kiegészítő Izzók

2022

1. Pulszky Ferenc-díj: E. Csorba Csilla – a PIM tiszteletbeli főmuzeológusa
2. Kálmán C. György irodalomkritikus-díjat vehetett át Melhardt Gergő, a DIA szerkesztője
3. Év kiállítása-díj: Kazinczy Ferenc Múzeum - Hátsó füves - Egy eltűnő futballvilág képei
4. Szép Magyar Könyv 2021 Múzeumi művészeti könyv kategória győztese: *Édes Anna / Kosztolányi – Trianon 100* (szerk. Parádi Andrea, kötetterv: Széki András)
5. Szép Magyar Könyv 2021 - EMMI-különdíj: Csáth Géza személyesen – Alternatív életrajz (Molnár Eszter Edina – Sidó Anna, kötetterv: Mezei Ildikó)
6. Civil-díj: Autizmusbarát Múzeum – Mesemúzeum
7. Múzeumpedagógiai Nívódíj (Kassák Múzeum - Vándor Dada Szerkesztőség)
8. AVICOM - F@IMP fesztivál: PIM *Édes Anna/Kosztolányi – Trianon 100* című kiállítás 360 fokos térinstallációja ezüst díjat kapott „Kreatív és értelmező kiállítási installáció” kategóriában. A kiállítás kurátora: Parádi Andrea, látványterv: Széki András, digitális installáció: Kiegészítő Izzók
9. Dr. Rózsafalvi Zsuzsannát, a PIM Kézirattár főosztályvezetőjét a Szent István Tudományos Akadémia rendes tagjainak sorába választotta.

2023

1. KÉK – Könnyen érthető kommunikáció – Múzeumpedagógiai Nívódíj – a PIM Múzeumpedagógiai Csoportja
2. AVICOM - F@IMP fesztivál: PIM *Költő lenni vagy nem lenni* című kiállítás interaktív „How to make a revolution?” installációja díjat kapott „Kiállítási installáció – Oktatás és közvetítés” kategóriában. A kiállítás kurátorai: Kalla Zsuzsa, Prágai Adrienn, Vaderna Gábor; látványterv: Alvégi Lóci, Mag Ildikó; digitális installáció: Samu Bence
3. PIM – Kazinczy Ferenc Múzeum *Hátsó füves futballmentő túra*. A megszűnt falusi csapatokat egy-egy mérkőzésre felélesztő, a települések kulturális, néprajzi és futballtörténeti értékeit is bemutató programsorozat az Európai Labdarúgó-szövetség (UEFA) 2022–2023-as grassroots-díjának ezüst fokozatát kapta társadalmi kezdeményezés kategóriában
4. H. Bagó Ilona a múzeum nyugalmazott főosztályvezetője, főmuzeológusa 2023. március 15-én a négy évtizeden át folytatott szakmailag kimagasló muzeológusi tevékenységéért, a magyar kultúra társadalmi beágyazottságáért kifejtett tevékenységéért, az irodalom népszerűsítése, megtartása érdekében folytatott országos és határon-túli operatív munkájáért a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét vehette át.

PETŐFI 200 BICENTENÁRIUM. A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP IDEIGLENES KOLLÉGIUMAI

Az Országgyűlés 2020 decemberében határozatban (37/2020. XII. 1.) döntött arról, hogy a 2022-2023-as évet Petőfi Sándor-émlékvé nyilvánítja, és annak céljait így határozta meg:

„Az Országgyűlés támogatja és szorgalmazza olyan megemlékezések, rendezvények szervezését, oktatási anyagok és művészeti alkotások készítését, amelyek Petőfi Sándor életművével kapcsolatosak

és hozzájárulnak a méltó megemlékezéshez.”

A fenti célrendszer magas színvonalú megvalósításához szükséges forrásokat a Kormány a Nemzeti Kulturális Alapnál biztosította. Az NKA a sikeres és célzott pályázattal kapcsolatos folyamatok érdekében két új ideiglenes kollégium felállításáról döntött, létrehozva a Petőfi 200 Ideiglenes Kollégiumot és a korszakalkotó Magyar Génius Program Ideiglenes Kollégiumot.

A két Ideiglenes Kollégium szakmai koordinációját mint kuratóriumi elnök végeztem.

Petőfi 200 Ideiglenes Kollégium

A Petőfi-bicentenáriumi fókuszban a magyar anyanyelvi kultúra állt. A Petőfi 200 Ideiglenes Kollégium pályázati célkitűzése volt, hogy a támogatások révén olyan programok, események, alkotások szülessenek a kultúra valamennyi területén, amelyek a további kétszáz évre is biztosítják az anyanyelvi kultúra fennmaradását a Kárpát-medencében.

A Kollégium feladata volt az emlékévi időszak alatt, hogy mindezt pályázatok útján támogassa és ezzel a magyar költészet egyik legkiemelkedőbb alkotójának, Petőfi Sándornak és az elmúlt 200 év klasszikus magyar, irodalmi szerzőinek emléket állítson.

A források felhasználásánál kiemelt szempont a Petőfi-emlékévi széles, kitekintő értelmezése volt, azaz nemcsak Petőfi állt a fókuszban, hanem a felvilágosodástól a reformkoron át Klebelsberg koráig, a bethleni-konzolidáció korszakáig tartó időszak kiemelkedő és máig ható eredményei.

A Petőfi 200 Ideiglenes Kollégium nyílt pályázati felhívásokat három nagy témakörben (közgyűjteményi, közművelődési és diákutaztatási program), míg meghívásos pályázati felhívásokat hat témában hirdetett meg, illetve 2021 ősztől 2022 novemberéig további egyedi pályázatokat támogatott. A Kollégium forrásaiból 479 kérelem teljesült.

Magyar Génius Program Ideiglenes Kollégium

A Magyar Génius Program Ideiglenes Kollégiuma pályázati támogatások útján a vidéki múzeumok programjait, közgyűjteményeinek bemutatását kívánta segíteni. Az ideiglenes kollégium 3 milliárd forint keretösszegeből gazdálkodva bírálta el a pályázatokat. A Magyar Génius Program kiemelt célja volt a magyar géniuszok, magyar tehetségek, tudósok, lángelmék, hazafiak, patrióták, valamennyi ismert és névtelen magyar hős, a magyar kreativitás és zsenialitás példáinak megjelenítése a mindennapjainkban, közvetlen környezetünkben.

A Program ezen keresztül vállalta a nemzeti lét megújulásának múzeumi eszközökkel történő elősegítését, a patrióta szellemiség terjesztését hazánk gazdasági, demográfiai és kulturális erősítése érdekében. Erőfeszítéseket tett a pandémia utáni vidéki múzeumi szféra újraindulásának, megújulásának érdekében. Elősegítette a vidékfejlesztési célokhoz való közvetlen kapcsolódást, a vidéki identitás definiálásának, a vidék megtartó erejének muzeológiai eszközökkel való biztosítását, a fiatalok, fiatal felnőttek érdeklődésének felkeltését, ez által pedig a jövő generációk nemzettudatának erősítését, hogy stabil múzeumlátogatókká válhassanak. Kiemelt célunk volt a „Magyar Géniusz”-brand kialakítása, azaz korábban nem tapasztalt mértékű múzeum-népszerűsítés a magyar lakosság körében. A muzeális intézményekben végzett kimagasló színvonalú tudományos és közönségkapcsolati tevékenység részére méltó infrastrukturális környezet biztosítására törekedtünk, ennek sikeressége egyértelműen visszaigazolódni látszik a nyertes pályázók szakmai munkájának eredményeiben.

A Magyar Génius Program Ideiglenes Kollégiuma nyílt pályázati felhívásokat négy altémában hirdetett meg. Ezek a következők voltak: állandó kiállítás előkészítése, létrehozása, felújítása vagy korszerűsítése; időszaki kiállítás létrehozása; tudományos tevékenység megvalósítása; a Kárpát-

medencei Kultúrpafta és Tündérkert hálózat magyarországi színhelyein megvalósuló tevékenységek támogatása. Meghívásos pályázati felhívásokat az Ideiglenes Kollégium három témában hirdetett meg, és további tizenegy egyedi pályázatot támogatott. A Kollégium így összesen 173 pályázatot támogatott, a vidéki múzeumokat célzó támogatási program segítségével több mint félszáz állandó kiállítás újult meg. A Magyar G6nius Vándorkiállításon mutattuk be azokat a m6veket, amelyeket különböző múzeumok adtak össze és múzeumszakmai megítélés szerint a legjobb tárgyakat rendezték vándorkiállítássá. 2024-ben szeretnénk, ha a Kárpát-medencében is turnéra indulna ez a tárlat.

PS200 – A PIM KIEMELT PROGRAMJAI

A Pet6fi bicentenárium id6szakában a Pet6fi Irodalmi Múzeum mint kultúrstratégiai intézmény kiemelt szerepet vállalt. Számos kulturális esemény létrejöttében vettünk részt, ezek mellett a teljesség igénye nélkül az alábbi kiegészítéseket tartom fontosnak megemlíteni:

Bábáskodtunk az E6tv6s Loránd Kutatási Hálózat kutatói által írt tudománynépszerűsít6 sorozat megszületésénél, a kiadványsorozatot eljuttatjuk az iskolai könyvtárakba.

Támogatásunkkal az Osiris Kiadó újra kiadta Pet6fi összes m6veit, költeményeit, m6fordításait, prózai alkotásait, megjelentetett egy Pet6fi monográfiát és egy Pet6fi életútját számokban, adatokban ismertet6 kötetet. Pet6fi életm6vét eszmetörténeti kontextusba helyezve a kiadványok az ún. hosszú reformkor jellegzetes és a magyar kultúra életében mérföldk6nek számító történéseire is kitekintés adtak.

A fiatalokat szólítja meg *A reformkor nagyjai-kicsiknek* című, a Kulturális és Innovációs Minisztérium, a Pet6fi Irodalmi Múzeum, a Pet6fi Kulturális Ügynökség és a Hol vagy, Kajla? projekt alkotóinak összefogásában létrejött program.

A közművel6dési programok mellett létrejött egy reformkor-csomag a nagyobb kulturális intézményeink, közgyűjteményeink felajánlásaival, melynek keretében iskolai közösségek pályázhattak a kapcsolódó kiállítások látogatására.

A Pet6fi bicentenárium sorána PIM a Pet6fi Kulturális Ügynökséggel való szoros együttm6ködésben több program elősegítésével igyekezett hozzájárulni ahhoz, hogy 2023-ban méltó megemlékezés keretében ünnepelhessünk nemzeti költ6nk születésének 200 évfordulóját.

Fókuszban az emlékházak

A Pet6fi Irodalmi Múzeum közel két évtizede dolgozik irodalmi emlékházak és kiállítások megújítási tervein és e programok kivitelezésében az alapító okiratában foglaltaknak megfelelően. A hatékony feladatellátás érdekében, a Pet6fi Irodalmi Múzeum kezdeményezésére 2008-ban jött létre a Magyar Irodalmi Emlékházak Egyesülete, majd a múzeum meghatározó, stratégiai partnerévé vált. E feladatkörében a múzeum az Egyesülettel karöltve készíti elő az irodalmi emlékházak fejlesztési terveit, ezeket folyamatosan aktualizálja és gondozza.

Pet6fi Sándor születésének 200. évfordulójára készülve a múzeum koncepciót készített 15 Pet6fi Sándorhoz és a 19. század kiemelked6 alkotóihoz köthet6 kultuszhely infrastrukturális és tartalmi megújítására. A tervezett fejlesztések felügyeletével és mentorálásával az egyesületet bíztuk meg.

Az Emlékév előkészítésekor a Nemzeti Kulturális Alapnál létrehozott Ideiglenes Kollégium 2022 elején meghozott támogatási döntése tette lehetővé, hogy a tervezetben szerepl6 kultuszhelyek mindösszesen 1,3 milliárd forint összegű támogatást felhasználva újulhassanak meg.

Az Emlékévben eddig megnyílt Kisk6r6s, Sárszentl6rinc és Borjád megújult Pet6fi-émlékhelye új kiállításokkal. A tervek szerint az év hátralév6 felében kerül sor Dunavecse, D6ms6d,

Szalkszentmárton, Kiskunfélegyháza, Mezőberény Petőfi emlékházainak megnyitására. Jövőre pedig Aszóddal és Fehéregyházával válik teljessé a Petőfi kultusz- és emlékhelyek hálózata.

Az ún. hosszú reformkor koncepció, amely a Petőfi-émlékév széles, kitekintő értelmezésén alapul, miszerint nemcsak Petőfi áll a fókuszban, hanem a felvilágosodástól a reformkoron át Klebelsberg koráig, a bethleni-konzolidáció korszakáig tartó időszak kiemelkedő és máig ható eredményei, a bicentenáriumi időbeli határainak szélesítésével további kultuszhelyek és kiállítások megújítását teszi lehetővé: a horpácsi Mikszáth, az álmosdi Kölcsey, a kecskeméti Katona és a niklai Berzsenyi kiállítások hasonló irodalmi és múzeumszakmai szempontok és módszertan érvényesítésével születnek újjá.

A meghívásos pályázat nyerteseit a PIM és az egyesület végigkíséri a fejlesztési folyamaton: a pályázatírás támogatásától, a kurátor és látványtervező kiválasztásán, a műtárgyvédelmi szempontok érvényesítésén vagy éppen a marketingstratégia és kommunikációs lehetőségek kidolgozásán át a megvalósítás folyamatainak műszaki és muzeológiai szempontú kontrollálásáig, majd a működtetés hosszabb távú praktikus kérdéseire állnak a partnerek rendelkezésére.

„Költő lenni vagy nem lenni”

– új állandó kiállítás a Károlyi-palotában

A Petőfi bicentenáriumi emlékévként lehetővé tette a Múzeum számára, hogy megújítsuk az állandó Petőfi-kiállításunkat. A kiállítás megvalósításának a tervezését 2020-ban kezdte el az erre a célra összeállított projekt csapat. A munkacsoport irodalmi muzeológusokból, irodalomtörténészekből, művészettörténészekből, látványtervezőkből, grafikusokból és informatikusokból állt. A kiállítás 2023. január 14-én nyílt meg a már felújított kiállítóteremben. A tárlat egy a kor irodalmi normáinak határait feszegető, elszántan kísérletező, sokszor tabusértő módon műfaji és nyelvi korlátokat átlépő szerző gazdag életművét mutatja be. A tárlat a Petőfi Irodalmi Múzeum alapgyűjteményére épít, de nem a kultusz hőst állítja középpontba, hanem a szerzőt, a szűkebb-tágabb környezetére, kortársaira élénk tekintettel figyelő költőt prózaíróként és szerkesztőt. A nyitást követően folyamatos élénk érdeklődés van a tárlat iránt.

A tárlat két olyan szempontra hívja fel a figyelmet Petőfiről, amelyek mindeddig nem kerültek fókuszba. Korábban hagyományosan elsősorban a költő élettörténetének bemutatása volt a cél, most azonban Petőfi európai szinten is kiemelkedő, formabontó, zseniális művészetét magában foglaló, a kor irodalmi, kulturális fogalmait és nyelvét teljességgel megreformáló életművét mutatja be a kiállítás.

A tárlat rámutat a reformkorban éledező magyar képzőművészet és Petőfi verseinek közös találkozási pontjaira, rekonstruálja azt a vizuális közeget és az ahhoz kapcsolódó képi tapasztalatokat, amelyek a költőre és kortársaira hatottak, amelyek körülvették a korszak meghatározó irodalmi alkotóit. Mivel Petőfi életművét minél teljesebben, sokrétűbben szeretnék bemutatni, hogy a korszak vonatkozó kulturális összefüggéseire egyértelműen rá lehessen mutatni, a megvalósításban a Petőfi Irodalmi Múzeum több intézménnyel és magángyűjtővel működik együtt. A projektben partnerei a Szépművészeti Múzeum, a Magyar Nemzeti Galéria, a Magyar Nemzeti Múzeum, és vidéki múzeumi intézmények.

A kiállítás tematikája érzékelteti, hogy mind az életműben, mind a képeken hogyan keverednek sajátos módon a biedermeier és a romantika jegyei, szó esik Petőfi személyes kötődéseiről, barátságairól, fontos mentorairól és példaképeiről, szerelmekhez írt versekről; a legfőbb kötelékeiről. Rámutat a költő a RÓNÁhoz és a magyar tájhoz fűződő meghatározó motivációira: szabadság, teremtettség, természetélmény kivételes példáit sorra véve. A kor jellegzetes hangulataként rámutat, miként voltak jelen minden műfajban a gótizáló, vadromantikus rettegés, a RÉMEK, a temető, a

sírok, az emberi lélek sötét oldalait természetfölötti jelenségekkel összekötő narratívák – itt elég, ha csak Petőfi sírköltészetére, vagy a János vitéz boszorkányaira gondolunk. De ott van rögtön e mellett az az újítás, ami Petőfit és a biedermeier festészetet vagy bútorkultúrát ma is népszerűvé teszi: a kényelem, az OTTHONosság, a családiasság bensőségessége. Az *Egy estém otthon*, a *Szülföldemen* vagy Petőfi házastársi lírájának kiemelkedő darabjai. A kor alapvető erkölcsi parancsa volt az ÁLDOZATHozatal: a nemzet, a haza, az elnyomottak, a szenvedők vagy akár az egész emberiség megváltásának programja. Petőfi lírájának legismertebb, ma élő, sokat szavalt, előadásra készült verseiről beszélünk: *A XIX. század költői, a Sors, nyiss nekem tért...* sorai mindannyiunkban visszhangoznak. A korabeli képzőművészet ezt a témát némi időeltolódással, elsősorban történeti témákon mutatta be – a nemzeti romantika nagy kompozícióinak természetesen nem eredeti alkotásai, hanem ezek vázlatai szerepelnek majd az állandó tárlaton: Madarász Viktortól a *Hunyadi László siratása* vagy Székely Bertalan *Mohácsi csatája*.

Az utolsó térben a Petőfihez legszorosabban kötődő toposzt, az aktivitást, a cselekvést, az ERŐ kultuszát vesszük szemügyre 1848 eseményeit felidézve. Három verset, és az ezekhez kötődő képeket, asszociációkat, narratívákat elemezzük: a *Dicsőséges nagyurak*, *A nép nevében*, illetve a *Nemzeti dal* helyét, szerepét a nemzeti emlékezetben.

PS200 – Kiemelt konzerválási és digitalizálási programok

A 2022-23-ban meghirdetett Petőfi emlékévben a Petőfi állományvédelmi és digitalizálási terv alapján áttekintettük a gyűjteményeinkben őrzött papír alapú műtárgyakat, amelyek a szerzőhöz és kultuszához tartoznak.

Konzerválásra és digitalizálásra került az összes raktárainkban őrzött Petőfi kézirat, az 1874-ben alapított, a Petőfi kultusz ápolására létrejött Petőfi Társaság teljes iratanyaga, az összes Petőfi első kiadású könyv és műfordítás, valamennyi – a költőt ábrázoló vagy hozzá köthető – grafika és rajz.

A költőhöz köthető festmények, bútorok, szobrok szükség szerinti konzerválása/restaurálása is elkészült megbízott szakrestaurátorok által, melyek közül sok az állandó kiállításban megtekinthető.

PS200 – Petőfi 200 Busz | utazó kiállítás, mobil múzeum

A Petőfi Irodalmi Múzeum 2022-ben, a Petőfi Sándor-emlékév alkalmával ismét tematikus múzeumbusz kiépítését valósította meg. A projekt elsődleges célja, hogy a Petőfi Sándor életművét új megközelítésben bemutató utazó tárlat Magyarország egész területén, valamint határainkon túl is minél szélesebb körhöz eljutva élményszerűen levonható, világos konklúziókkal szolgáljon az érdeklődők számára. A Petőfi-busz 2022 szeptemberében indult útnak és azóta 246 településen 63.208 látogató nézte meg a kiállítást. A busz összesen 359 napot üzemelt és közel 16.700 kilométert tett meg. A program során a busz 61 olyan településen járt már, ahol Petőfi is megfordult élete során.

A buszt fogadásakapsán megszólítottuk a települési önkormányzatokat is. A kezdeményezésekhez csatlakozni kívánó önkormányzatokat arra kértük, hogy a tervezés során legyenek figyelemmel a településen működő oktatási és kulturális intézmények igényeire, a helyszín hagyományosnak számító kulturális eseményeire, ünnepsorozataira, jeles napjaira és fesztiváljaira annak érdekében, hogy az általunk kínált kiállításokhoz, múzeumpedagógiai foglalkozásokhoz kísérőrendezvényekkel tudjanak csatlakozni.

A kiállítást a fogadó partnerek számára a PIM térítésmentesen biztosítja. A tárlat megtekintése a látogatók számára is természetesen ingyenes. A járműben berendezett kiállítás egyértelműen kapcsolja az értelmezést a haladás, sebesség, út, utazás fogalmához. Petőfi Sándor alakjának és saját maga által is megfogalmazott alkotói énjének az állandó úton levés – a „hazai” táj és társadalom ilyen módon történő megismerése, megalkotása alapélménye volt, amely folyamatosan jelen van az életműben.

A kiállítás a dinamizmusáról ismert alkotó (költő és szerkesztő) karakterét és életművének kiemelkedő darabjait mutatja be. Nem elsősorban az életrajz, sokkal inkább az alkotói attitűdöt meghatározó döntések, helyzetek, kontextus mentén ismerik meg a látogatók Petőfi Sándort.

A buszba lépve képeken és szövegeken keresztül a már beérkezett költővel találkozik a látogató. Petőfi az utazáson keresztül idézi fel múltjának egyes állomásait és fejtegeti jövőjének titkát, terveit. A kiállítás egyértelműen tagolt, világos szerkezete segíti a látogatót abban, hogy egy-egy részt önállóan is értelmezzen. A tárgyak és szövegek örökérvényű kérdések felől közelítik meg Petőfi Sándor alkotói életútját, így kapcsolódva a mai ember élethelyzeteihez, problémáihoz is.

PS200 – János vitéz (h)arcai projekt

A PIM Mesemúzeuma és az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Bábtára Petőfi Sándor születésének 200. évfordulójára komplex múzeumpedagógiai csomagot dolgozott ki gyerekcsoportok számára. A programok középpontjában Petőfi Sándor János vitéz című elbeszélő költeménye állt. A foglalkozások célja, hogy interaktív módon, izgalmas formai és vizuális megoldásokat használva közelebb hozza a 7–14 éves korosztály számára Petőfi Sándor klasszikusát. A programsorozat három – különböző korosztálynak szóló – foglalkozást foglalt magában. Az általános iskolás gyerekeknek szóló foglalkozások 2022. október 2-ától 2023. október 31-ig voltak látogathatóak a Petőfi Irodalmi Múzeumban, valamint megrendelhetőek voltak vidéki, határon túli és nemzetközi helyszínekre is. A program meglátogatására, meghívására egyaránt térítésmentesen volt lehetőség. A foglalkozásokat válogatott és felvételi eljáráson megfelelt drámainstruktur stáb valósította meg. Minden foglalkozás két drámainstruktur összehangolt vezetésével zajlott. A stáb a megvalósult alkalmak tapasztalatait workshop keretében és közös online felületen osztotta meg egymással rendszeresen, hogy az egyes foglalkozások fejlesztése, finomhangolása folyamatos lehessen a projekt teljes ideje alatt. Tanítási időszakban a program közel teljes kapacitással működött, 2023 őszére jelentős túljelentkezést tapasztalt a szervezés. A pedagógusok visszajelzései alapján a résztvevő diákok jó hangulatú, partneri minőségben vezetett foglalkozásokon vettek részt, amelyek során közös élményeket szerezve volt lehetőségük tudásuk elmélyítésére, gondolataik megfogalmazására, szabad alkotásra, együttműködésre. A program teljes ideje alatt összesen 80 településen 611 foglalkozás valósult meg, az elért résztvevő diákok száma 13.359 fő.

A Károlyi-palota infrastrukturális fejlesztése

A fejlesztés vezérfonala, hogy az intézmény egyszerre hangsúlyozza a befogadó épület műemlék jellegéből fakadó vonzerejét és egyediségét, illetve a mai technológiai megoldásokkal létrehozott múzeumi szolgáltatás korszerűségét, így biztosítva egyidejűleg a friss, élményszerű, ám a múlt értékeit tisztelő összbenyomást.

A Károlyi-palota épületének részleges belső felújítását követően a múzeumlátogatókat komfortosabb közönségforgalmi területek várják, a funkcionális egységek elkülönültek.

A beruházás során kiemelt hangsúlyt kapott a bejárati tér fejlesztése – a kapualj, a pénztár, a ruhatár, a múzeumi bolt –, valamint a kiállítási területek bővítése és megújítása. Egy múzeumi kávézó

is kialakításra került, mely a bejáratból és az udvar felől is jól megközelíthető. A fejlesztés nyomán a kiállításoknak helyt adó épületszárnyban nagyobb terek jöttek létre több terem egybenyitásával. A kiállítási területekhez egy új, üvegszerkezetes lift biztosítja az akadálymentes és gyors feljutást. Új látogatói vizesblokk is létesült, akadálymentes mosdóval, pelenkázóval.

Az épületgépészeti és villamos rendszerek teljesen megújultak a közönségforgalmi terekben. Modernizálásra került a teljes hűtési és fűtési rendszer, aminek a látogatói komfort mellett az is célja, hogy a műtárgyvédelmi előírásoknak megfelelő légállapot is biztosítható legyen. A hőellátás korszerű, energiatakarékos hőszivattyús rendszerekkel épült ki, a légkezelés pedig hővisszanyerős módon történik a megújult múzeumban. A világítási rendszer központi vezérlésű, és energiahatékony megoldásokkal csökkenti az épület energiafelhasználását. A kiállítóterekbe a legkorszerűbb UV-mentes és szabályozható professzionális kiállítási világítástechnika épült be. A Károlyi-palota mintegy hétezer négyzetméter hasznos alapterületéből 1700 négyzetméternyi terület teljes felújítása valósult meg ebben az ütemben.

Új, rugalmas, WIFI hálózat kiépítését kezdtük meg, amely már kiszolgálja a Károlyi Palota látogatói mellett a kiállítástechnikai eszközöket is. A rendezvényterekben a látogatók számára teltház esetén is megfelelő sávszélesség biztosított.

Védett zöld sziget a Belvárosban

A Károlyi-kert és a Petőfi Irodalmi Múzeum udvara közötti kerítés eltávolításával újra helyreállt a kert és a palota egysége. Az udvar korábban főként parkolóként funkcionált, és rossz állapotú bazaltkockával burkolt felülete sem esztétikailag, sem funkcionálisan nem volt megfelelő. A felújítással a korábbi parkoló helyett egy díszudvar létesült. Ennek során a teljes burkolatcsere megtörtént a rendezvények és kültéri kiállítások fogadására is alkalmas, és a műemléképülettel harmonizáló mészkőburkolattal. A mélyépítési munkálatok során az egész kert felújítása során a belső közműhálózat – a vízellátás, a csapadék- és szennyvízelvezető-rendszer, az elektromos hálózat – megújult, valamint egy modern öntözőrendszer is kiépült. A nyári kánikulában a burkolatba süllyesztett párafúvó vízarchitektúra ad felfrissülést. Új díszvilágítás és mobil berendezési tárgyak illeszkednek a környezethez.

Az udvar hátsó részére egy gépészeti süllyeszték került, amely az épület fűtési-hűtési központját rejt. Ez a műemlékvédelmi követelményeknek is megfelel, miközben a hangvédelem is megoldódott – mindez az épület energiahatékonyágát tovább növelve. A növényzet és a zöld felületek bővültek, összesen 3db új fa, 385 db cserje, és 3457 db virágzó évelő telepítésével és új füves területek létrehozásával.

RÖVID TÁVÚ TERVEK

PIM 70 – 1954-2024

A Petőfi Irodalmi Múzeumot 1954. március 10-én alapították, tehát 2024-ben lesz 70 éves.

Az intézmény jogelődje a 1909-től 1945-ig kiállításként és kutatóhelyként működő Petőfi-Ház volt, tekintélyes gyűjteménnyel. A Petőfi-Ház az 1950-es évek elejétől Petőfi és Jókai mellett József Attilának és Ady Endrének a dokumentumait is gyűjtötte, ennek következtében kinőtte saját kereteit, ez a helyzet pedig egy önálló irodalmi múzeum létrehozását tette szükségessé. Így jött létre 1954-ben a Petőfi Irodalmi Múzeum, amely a József nádor 7. alá költözött, majd 1957-ben kapta meg az azóta is otthonául szolgáló Károlyi-palotát.

Az országos múzeum feladata a hagyatékok korszerű feldolgozása mellett a kortárs magyar irodalom anyagainak mindenkor szerzeményezése is: gyűjtőköre igen szélessé vált, kiterjedt a hazai és határon túli magyar nyelven írott szépirodalomra, az irodalmi tematikájú tárgyi, képzőművészeti és hangzó dokumentumokra, később az emigráns sajtó, könyv- és kéziratgyűjtemény megalapozására, gyarapítására. A komplex írói, irodalmi hagyatékok fogadására, szakszerű feldolgozására, restaurálására és kiállítás-rendezésre, gyűjteményének közzétételére szakosodott intézmény főosztályokra tagozódó, ma is működő ún. *tári szerkezete* 1970-ben alakult ki.

A 2024-ben esedékes évforduló sok különböző és összetett rétegzettségű - intézményi, muzeológiai-történeti, közösségi és személyes - megfontolásra ad alkalmat. Mi a célja, küldetése egy nyelvi meghatározottságú országos irodalmi-muzeológiai intézménynek a XXI. században? Mit mutat meg gyűjteményeiből, milyen formában és kiknek – és mit jelent PIM-esnek lenni?

Részben választ adva mindezekre a fenti kérdésekre is, alapításának 70. évfordulóját a PIM egy gazdag és sokszínű gyűjteményét bemutató kiállítássorozattal ünnepli meg, egyben leképezve önálló arculattal és természetesen műtárgyanyaggal bíró muzeológiai-gyűjteményezési alapegységeit, a tárakat. A kiállítás-sorozatban minden tár lehetőséget kap a megmutatkozásra; a gyűjtemények önmagukban is érdekes(en tálalt) *highlight*-jai mozaikszerűen adódnak össze, és rajzolják ki a PIM sajátosságait: az Adattár, a Kézirattár, a Könyvtár, a Művészeti, Relikvia- és Fotótár, illetve a Médiatár anyagaiból készülő sajátos innovatív szempontú válogatások számos meglepetést tartogatnak majd. Az önmagukban is érdekes tematikájú kiállítások különböző időpontokban nyílnak, de lenne egy olyan időszáv, amikor egyszerre mind látogatható lesz, ezzel mintegy metszetét adva a 70 éves PIM-nek. A kiállítássorozat megvalósítása során különböző léptékű terekben, más-más látványtervezővel, de egyetlen grafikussal dolgoznánk. E döntés a különböző koncepciójú kiállításokat, az eltérő karakterű tereket az egységes grafikai arculattal tartaná egységben.

A 70. évforduló alkalmával új kiállításaink rendezésekor nemcsak táraink bizonyos koncepció szerinti legérdekesebb darabjait mutatjuk be, de egyúttal célul tűzzük ki saját munkánk értelmezését is: az ennek során felhalmozódó tapasztalatok, a sok-sok közös és közösségben zajló értelmező beszélgetés egy új múzeumi küldetésnyilatkozat megfogalmazását is eredményezi.

A KÁROLYI-KERT MINT KÖZÖSSÉGI TÉR

A 2022-ben, a Károlyi-palotában zajló felújítási munkák során egyrészt megújult a PIM kiállítási területének a térszerkezete és az ezt a területet ellátó teljes gépészeti rendszer, amelyben modern, az állományvédelmi előírásoknak is megfelelő klimatizált terek jöttek létre.

A felújításnak azonban ezenfelül volt egy másik fontos területe is, a Károly-palota közönségforgalmi tereinek a megújítása a látogatók könnyebb tájékozódása, valamint a kényelmesebb múzeumlátogatási feltételek megteremtése érdekében. Ehhez kapcsolódott a PIM udvarának rekonstrukciója és

egybenyitása a Károlyi-kerttel, visszaállítva a történeti kert teljes területének az egységét. A kertfelújítás során nőtt a múzeumi zöld felület mértéke, valamint az eltelt időszak is bizonyította, hogy mind a környéken lakók, mind a városba látogató turisták közkedvelt pihenő helyszíné lett a PIM kertje.

PIM Kert Labor - az udvar és egyéb reprezentatív kültéri épületkapacitások hasznosítási koncepciója

A Károlyi-kert és a PIM udvarának egybenyitása óriási lehetőségeket teremtett a múzeum közönségkapcsolati, közművelődési és marketingmunkájában 2023 nyarától.

A múzeumi Kert Labor névre keresztelt programkínálat kialakításakor több szempontot és célt is figyelembe kell venni: egyfelől a PIM gyűjteményi sajátosságait, másfelől az irodalmi múzeum igencsak specifikus „tárgyát”, magát az irodalmat, illetve természetesen a kortárs múzeummal szemben támasztott (az új ICOM definícióban is rögzített) elvárás-rendszert. Ezek mellett elsődleges fontosságú, hogy az egyes programok, események, kísérleti vállalkozások célcsoportjai pontosan körülhatárolhatóak legyenek, azaz a PIM tudatosan választhassa meg, bővíthesse és szükség esetén változtathassa meg közönségét, és így számukra átgondolt, a múzeum stratégiai céljaival integráns programkínálatot tudjon biztosítani.

Három, kifelé nem kommunikált, a belső taxonómiát és stratégiaépítést segítő hívószó köré rendeződtek és rendeződnek középtávon a PIM Kert Labor (illetve az udvar és a reprezentatív kültéri épületkapacitások) programjai: irodalom; most; közösség.

Irodalom

Olyan programsorozatok tartoznak ide, amelyek minden esetben a PIM aktuális kiállításaihoz kapcsolódó szöveges / irodalmi anyagokból építkeznek (pl. felolvasószínház, melyben két művész olykor időben távoli, mégis meghökkentően intim kapcsolata, vagy egymás kortársaiként alkotó művészek izgalmas különbségei hangsúlyozódnak ki).

Most

A múzeum összes programjának, projektjének, így a Kert Labor eseményeinek is, a múzeum gyűjteményéből kell kiindulnia annak érdekében, hogy a portfólió egy egységes, markáns, felismerhető intézményi célrendszert tükrözzön, mely specifikus és csak a PIM-re jellemző.

A gyűjtemény és gyűjteményezés sajátosságainak, kérdéseinek felvetése a most, kortárs perspektívájából történik. Alapvető gesztusa ezeknek a programoknak az újrafelfedezés, az újragondolás, a rácsodálkozás. Az egyik programtípus a PIM gyűjteményében lévő olyan írói hagyatékokkal dolgozik, melyek egy-egy alkotó nem vagy alig ismert „arcát” teszik hozzáférhetővé részben kevésbé ismert szövegek, részben pedig múzeumi tárgyak (kéziratok, relikviák stb.) segítségével. A másik társművészek bevonásával a gyűjteményi darabokból inspirálódva művészeti produkciók létrehozását célozza (vetítéssel kísért zenei produkció tárgyak, szövegrészletek felhasználásával).

Közösség

A kortárs múzeumokkal szemben támasztott egyik legkomplexebb követelmény, hogy vegyenek részt a közösségépítésben. A közösségépítés könyvtárnyi irodalmának sommázatát most kerülve, csak a teloszt megfogalmazva: a PIM-nek elsődleges célja, hogy a Kert Labor keretében olyan – a közösség tevékeny bekapcsolódását is akár feltételező – kísérleti programok valósuljanak meg, melyek vagy már meglévő közösségek számára jelentenek megmutatkozási lehetőséget vagy egy markáns közös érdeklődés / vonás mentén közösséget képeznek a programok résztvevőiből. A PIM udvarán pop-up koncertet adó tehetséges zenészek éppúgy ebbe a programcsoportba tartoznak, mint egy hat alkalmas koncentráció-segítő workshop.

A PIM Kert Labor programkínálata minden évben egy meghatározó, tematikus hívószó mentén szerveződik. 2024-ben a *hozzáférens* a program és a múzeumpedagógiai kínálatot szervező fogalom.

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM RÉSZLEGES BELSŐ FELÚJÍTÁSA – MÁSODIK ÜTEM

Előzmény

A Petőfi Sándor-emlékév kiemelt intézményi feladata volt a Petőfi Irodalmi Múzeumnak otthont adó Károlyi-palota közönségforgalmi tereinek, kiállítási palotaszárnyának teljes körű – vonzó, látogatóbarát módon történő – megújítása, illetve a Károlyi-kert és a múzeum udvarának egybenyitása és ezáltal egy védett, zöld belvárosi sziget kialakítása. E fejlesztések magas színvonalon valósultak meg. Felbuzdulva e kezdeményezések sikerén, folytatva a ránk váró feladatokat elkészítettük a Károlyi-palota részleges belső felújításának második ütemére vonatkozó elképzeléseinket.

Előkészítés

A Károlyi-palota 2000-ben zajlott felújítása során az épület déli (Henszlmann u-i) szárnyában kerültek elhelyezésre a gyűjteményhez kapcsolódó funkcionális egységek, többek között a kiállítóterek, raktárak, restaurátor- és kiállításrendező műhelyek, digitalizáló műhely, fotóműhely, a Médiatár, valamint a Művészeti, Relikvia- és Fotótár.

Jelenleg ezek közé ékelődnek be a Gazdasági Igazgatóság irodái, és az Informatikai Osztály munkaszobái, miközben az intézmény igazgatási és adminisztratív funkciói, üzemeltetése, szerver helyisége mind az északi épületszárnyban találhatóak, azaz: ezek a szervezeti egységek és területeik is mind funkcionálisan, mind pedig a napi munkavégzés kapcsolataiban is ide kívánkoznának. Ráadásul a jelenlegi irodahelyiségekben nem férnek el az ott dolgozók, és kényszerből az épületben szétszórtan helyezkednek el az irodáik, amire szintén megoldást kell találnunk.

A PIM-ben kialakult irodai helyhiány okán arra kényszerültünk, hogy a Digitális Irodalmi Akadémiát is külső bérleményben, a Városház utcában található lakásnak a bérbeadó által irodává alakított helyiségeiben helyezzük el.

Mindeközben a PIM raktározási kapacitásai nehezen tudják követni az állományvédelmi elvárásoknak megfelelő és az intenzív gyarapodásnak köszönhetően előállt raktározási igényeket. Így kénytelenek vagyunk külső helyszínen is raktározási célú helyiségeket bérelni, amelyek a Budapest Főváros Levéltára Teve u-i épületében találhatóak.

A fenti problémák megoldására a PIM tervezési programot készített a Károlyi-palota északi szárnyának földszinti felújítására, átalakítására, az itt megszűnt éttermi és konyhai területek hasznosítására vonatkozóan. A funkcionálisan összefüggő szervezeti egységek összerendezésével és racionalizálásával elsősorban irodai célú területek kialakítására készítettünk koncepcióterveket. Ezáltal felszámolható az immár krónikus irodai helyhiány, és a jelenleg külső helyszínen bérelt ingatlanban elhelyezett szervezeti egységek is visszaköltözhetnek a Palotába, ezzel könnyítve üzemeltetési kiadásainkon és elősegítve a kollegiális, mindennapi szervezeti integritást.

Tervezés

Az elfogadott koncepcióterv alapján engedélyezési tervdokumentáció készült, ami az északi, Ferenczy István utcai szárny földszintjét érinti. Ezekon a területeken korábban is leginkább a funkcióváltások határozták meg az évszázadok során az alaprajzi elrendezést. Az északi szárny legutóbbi átalakítása 2000-ben zajlott: étterem került a földszintre, a szárny emeleti helyiségeiben a múzeum dolgozóinak irodái kaptak helyet.

Ahogy a legutóbbi, 2022-ben zajló részleges rekonstrukció folyamán, jelenleg sincs lehetőség az épület teljes rekonstrukciójára, ezért bizonyos megvalósítható konkrét projektelemekre, intézményi téregységekre fókuszálunk. Az épület egy rendkívül komplex intézménynek ad otthont, egy meglehetősen kötött térszerkezetben, melynek megváltoztatása csak azokban az esetekben lehetséges, ahol az nem sérti a műemlékvédelmi szempontokat. A mostani tervezés a múzeum adminisztratív dolgozói irodáinak és a műtárgyakkal, műtárgyak védelmével foglalkozó műhelyek, irodák térbeli elkülönítését és a helyhiány felszámolását célozza meg.

Dolgozói irodák elhelyezése

A főbejárati kapualjból közelíthető meg a kert, a múzeum, valamint az épület északi szárnya is, illetve az udvaron át is elérhető a tervezéssel érintett földszinti terület: az érintett földszinti helyiségeket uraló, a 2000-ben lezajlott felújításkor bekerült elemek, úgymint az éttermi terek, és a hozzájuk kapcsolódó háttér- és kiszolgáló helyiségek.

Az eredeti térstruktúrát megtartjuk, sőt, az étterembe került „álboltozatok” elbontását sem tervezzük. Néhány, a térszervezés és átláthatóság miatt fontos eredeti falnyílást visszaállítunk.

A terek és a térstruktúra átláthatósága miatt az irodai falakat üveg szerkezetűre terveztük. A déli szárny funkcionális keveredése és zsúfoltsága megoldódik az adminisztrációs és gazdasági (munkaügyi, gazdasági, pénzügyi, számviteli és informatikai) dolgozók irodáinak áthelyezésével. A Károlyi utca és a Ferenczy utca sarkára eső helyiségekben helyet adtunk a múzeum adattárának is.

A Ferenczy utcára vezető kapualj keleti oldalán jelenleg is vizesblokk található, melynek felújítása szükséges, az így áttervezett vizesblokk racionálisabb kialakítású. Beterveztünk egy kukatároló helyiséget is, melynek előteréből a meglévő pincelejárat egyszerűbben megközelíthető, mint jelenlegi állapotában, a férfi mosdóból.

A Ferenczy István utcára vezető kapualj jelenleg az utca felől zárt, de a kert felé nyitott. Terveink szerint a meglévő párkányzathoz illeszkedően, üvegezett nyílászáróval szeretnénk ezt a teret lezárni, és e módon temperált belső térként közösségi használatba vonni.

A tervezés és a kivitelezés során a műemlékvédelmi szempontok figyelembevétele elsődleges. A tervezés során tudományos történeti kutatás, értékleltár és helyiségekönyv készült. A meghatározott helyeken festőrestaurátori falszondázás szükséges az engedélyezett kutatási terv alapján. Az egyes fa-, szilikát- és fémszerkezetek vizsgálatához is restaurátori részvétel szükséges.

A tervezéssel érintett területnagyság összesen: 653 m²

Beruházás folyamata, tervezés állása, a kivitelezési költség becsült értéke:

Tervezés állása

A koncepció-, engedélyezési-, és kiviteli tervdokumentációt generáltervezőként a PER-AA Múterem Kft. végzi összesen 20.000.000.-Ft +ÁFA tervezési díj ellenében.

Az engedélyezési dokumentáció előzetes örökségvédelmi vizsgálatát követően engedélyezési eljárás indult az 591/2021. (X.20.) Kormányrendelet hatálya miatt nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű ügyként. ÉTDR azonosító: 202300084920. Az Országos Építészeti Tervtanács véleményezési eljárása mellett az engedélyes tervek alapján kiviteli tervdokumentáció készül 2023. november 15-i határidővel.

Becsült érték

Az építési beruházás kivitelezésének becsült értéke a koncepcióterv alapján: **nettó 400.000.000.- Ft**, ami a kiviteli tervdokumentáció részeként készülő tételes árazott tervezői költségbecslés alapján kerül majd pontosításra.

Ütemezés

A beruházás saját hatáskörben történő lebonyolítása esetén, a jogerős építési engedély kiadását követően:

- közbeszerzés: 3 hónap
- kivitelezés: 7 hónap
- használatbavétel: 2 hónap
- Összesen: 12 hónap

2025: JÓKAI 200

A Jókai-életmű és a modern tudományok.

Jókai Mór-émlékév születésének 200. évfordulója a PIM-ben

Jókai Mór az Osztrák-Magyar Monarchia egyik legnépszerűbb alakja volt: szimbolikusan is tekinthető, hogy születése és a Magyar Tudományos Akadémia megalapítása ugyanarra az évre, 1825-re esett. Végigélte azt a 19. századot, mely paradigmaváltások sorát mutatta fel: művészeti és tudományos szervezetek alakultak a nemzeti identitás életben tartása, a tudományos kutatás segítése, az információk közzététele és azok hétköznapi emberekhez való eljuttatása céljából. Ezt a tendenciát a könyv- és sajtóbirodalmak nemcsak érzékelték, hanem aktívan részt is vettek az ismeret- és tudományterjesztésben, melyhez legnépszerűbb szerzőket, például Jókai Mórt nyerték meg.

Kiállításunk is az aktualitásokat, a kapcsolódásokat keresi a modern kor embere által felvetett releváns problémákhoz: az információhoz, annak médiumai, közvetítő eszközeivel való viszonyhoz, vagy éppen az *ökotudatosság* és környezetvédelem kérdésköréhez, mely Jókai életének egyik kulcskérdése.

Kiállításunk e fenti kettős évfordulóra – az MTA megalapítása és Jókai Mór születése – kíván koncentrálni oly módon, hogy az írói-szerkesztői életmű e kevésbé ismert, de rendkívül izgalmas rétegét mutatja be: a humán- és természettudományok új ismeretanyagában jártas Jókait, akinek műveit *átszövik* a modern tudományok, technika legújabb vívmányainak eredményei (pl. miként jelenik meg a geográfia, a néprajz, a biológia, a csillagászat, a szénbányászat vagy éppen a régészet, miként válik szövegalakító tényezővé egy-egy tudományos probléma, és hogyan viszonyul ehhez a múzeumunk által őrzött hagyaték műtárgyegyüttese).

Jókait mint prózai műfajokkal kísérletező alkotót is ismerjük: a románc, a krimi, az anarchista regény, az utópia, a sci-fi tartalmi és formai világának „megmagyarításával” is próbálkozott. Ezeknek a korban még nem kanonikus, de mára már népszerűvé vált műfajoknak a születését is megidézzük, hisz – csupán egy példát kiemelve – Jókainak a technika fejlődéséről való innovatív elgondolásai a jövőt is játékba hozzák.

Jókait egész életében izgatták a technikai hatékonyságnövekedés társadalmi és egyéni hatásai. Sci-fi és utópisztikus művei (*A jövő század regénye*, *Egész az északi pólusig*, *Ahol a pénz nem isten*) ennek az érdeklődésnek a bizonyítékai.

1872 és 1874 között jelent meg *A jövő század regénye* a Hon hasábjain, ezzel megszületett a modern magyar nyelvű sci-fi irodalom. A regény fiktív jövőjében sorjáznak a Jókai fantáziáját dicsérő, érdekesebbnél érdekesebb technikai találmányok leírásai. A mű központi gondolata, hogy a tudományos és technikai felfedezések segítségével az egyén és a társadalom átalakítható, tökéletesíthető. A regényben végül egy fiktív univerzális anyag, az ichor felfedezése és a repülőgép megalkotása, valamint egy a Naprendszer átalakító csillagászati esemény változtatja meg az ember életét.

Terveinket összegezve: a kiállítás az életműnek a mai olvasó számára aktuális és nagyon is összefüggő területeire fókuszál, mint a tudomány, medialitás, környezettudatosság, hogy ezáltal

megszólíthassa és behívhatta a legifjabb generációt is, egy olyan modern közelítésmódot kínálva az életműhöz, mely segíti annak *újraolvasását*.

Kapcsolódó muzeológiai feladatok:

A Jókai-emlékévre és a kiállításra készülve a gyűjteményi táruk és az állományvédelemi szakemberek már 2023-tól dolgoznak a Jókai-gyűjtemény fizikai számbavételén és adatrevízióján, a dokumentumleírások aktualizálásán, a gyűjtemény restaurálásán, digitalizációján. Várhatóan 1200 főlioni kézirat állományvédelmi ellenőrzése és szükség esetén restaurálása történhet meg.

Jókai sci-fi munkásságának bemutatására a PIM gyűjteményének több műtárgya bevonható. A *jövő század regénye* egyik autográf töredéke Kézirattárunkban fellelhető, a mű megjelenésének 100. évfordulóján készült grafikák (Maurer Dóra, Raszler Károly, Kondor Béla alkotásai) gyűjteményünk részei, csakúgy, mint Jókai gyűjteményei, az általa járatott folyóiratok, természettudományos érdeklődésének bizonyítékai.

Célunk továbbá olyan média- és tartalomszolgáltató forráshelyet létrehozni, mely a 200 Petőfi szabadon vállalásához hasonlóan kétszáz relikvia, kézirat, papírrégiség és nyomtatvány műtárgyleírásán keresztül ismerteti meg Jókai Mór korát, életét, alkotásait és személyes tárgyait a közönséggel.

A kiállítás részeként a közelmúltban megújult múzeumi kertet és udvart is játékba hozzuk: Jókai botanikai ismereteit megidézve és a környezetvédő alkotót bemutatva a néhány olyan a növényfajjal is megismertetjük a látogatót, amelyet Jókai oltott egykor kertjében, és amelyekről szakmunkáiban és regényeiben is szólt.

HAGYATÉKOK SZABADON – A PIM PILOT-PROJEKTJE ÍRÓI HAGYATÉKOK VIRTUÁLIS EGYESÍTÉSÉRE ÉS KÖZZÉTÉTELÉRE

Előzmények

A Petőfi Sándor-emlékévként kezdetén a PIM elindította a *200 Petőfi szabadon* című weboldalt (<https://200petofiszabadon.pim.hu>), ahol Petőfi verseit, leveleit, portréit, köteteit, a hozzá köthető relikviákat és műalkotásokat nézheti meg és töltheti le a látogató. Ezzel igyekeztünk megkönnyíteni a találkozást a költő alakjával és műveivel, egyúttal segíteni az emlékévkben a hiteles, jó minőségű, szabadon megtekinthető és letölthető digitalizált muzeális anyagot kereső érdeklődőket.

A kezdeményezés nyomán létrejött virtuális képeskönyv jóval több egy adatbázisnál, hiszen a letölthető képek mellett közérthető módon ismerkedhet meg a látogató a műtárgyak történetével, a hozzájuk kötődő érdekességekkel.

Előkészítés

A 200 Petőfi szabadon tapasztalataiból kiindulva és eleget téve a XXI. századi, a felhasználók alacsony küszöbű hozzáférését lehetővé tevő elvárásokhoz a PIM továbbgondolja az irodalmi muzeológiai szempontból relevánsan bemutatható kulturális javak körét oly módon, hogy azok közzététele széles körben és akadálytalanul megvalósulhasson. Ezek a kritériumok különös jelentőséget nyernek felhasználói, kutatói oldalról akkor, mikor egy-egy szerzői hagyaték egyes elemei és csoportjai más-más közgyűjteményekben lelhetőek fel. Amikor a virtuális gyűjtemény látogatója egy-egy életművet kíván tanulmányozni, akkor számára teljesen irreleváns, hogy a műtárgyat a maguk fizikai valójukban mely magyarországi közgyűjtemény őrzi. Hangsúlyozandó, hogy a PIM nem egy témaspecifikus aggregátori szerepre törekszik, csupán a kultuszápolás, az irodalmi kánon

változásainak megfelelően, ezek szempontjából kíván egy olyan pilot-projektet kidolgozni és annak eredményeit közzétenni, amely széles látogatói érdeklődésre tarthat számot – tekintettel az aktuális emlékévre (Jókai Mór 200 2025-ben), a legsikeresebb közelmúltbeli időszak kiállításainkra (Polcz Alaine, Cseh Tamás), a felívelő kultuszokra (Petri György), az újonnan bekerült gyűjteményekre (Tandori Dezső, Csukás István), a hosszabb ideje folyó kutatások hasznosítására (Kiss József) vagy éppen a nemzeti irodalom határon túli (Kányádi Sándor) vagy emigráns (Márai Sándor) életműveinek megjelenítésére.

Kitérőt kell tennünk az emigrációs gyűjtemények megmentése tárgykerében: a magyar nyelvű irodalmi értékű kézirat-, könyv-, folyóirat-, fotó-, és dokumentumanyag egyre veszélyeztetettebb helyzetben van.

Az intézményben őrzött írói-szerzői hagyatékok száma a Huntéka (a PIM intézményi gyűjteményi adatbázisa) adatai alapján meghaladja az 500-at, az ezekhez tartozó leltári tételek száma pedig körülbelül 160.000. Már önmagukban a PIM-be kerülő hagyatékok többsége is igen heterogén műtárgygyűjtemény: a szerzeményezést követően az egyes műtárgyak típusuk alapján kerülnek gyűjteményi tárbá, ott történik meg a feldolgozásuk. Nagyobb hagyatékok esetében előfordul, hogy a műtárgygyűjtemény egy hosszabb, akár évekig elhúzódó folyamat eredményeként kerül nyilvántartásba, és válik „egyben” láthatóvá a PIM gyűjteményi adatbázisában. E muzeológiai munka eredményeképpen intézményünk falain belül a hagyatékok virtuális egyesítésének technikai feltételei már ma is adottak. Ezeket az eredményeket kell a látogatói elvárásoknak megfelelő vizuális formában és módszertani megközelítéssel, érdekes szolgáltatások beépítésével, adatvizualizációk bevonásával tálni egységben a más közgyűjteményekben őrzött, az adott életműhöz tartozó kulturális javakkal, illetve kortárs alkotók esetében a Digitális Irodalmi Akadémia oldalain fellelhető műveikkel, vagyis: *virtuálisan egyesítve áttekinthetővé és összekapcsolhatóvá tenni a szerzői életművek fizikailag szegmentált hagyatékrészeit.*

Implementáció

A fenti tapasztalatok és szándékok figyelembevételével olyan felület indítanánk a 200 Petőfi szabadon mintájára, ahol a 2024-2029 közötti vezetői ciklus alatt 15 szerző hagyatékát dolgoznánk fel és tennénk közzé intézményi kooperációban, a digitalizált műtárgyakat műfajonként, muzeológiai adatokkal ellátva és közérthető, népszerű-ismeretterjesztő magyarázatokkal kiegészítve.

A létrejövő önálló microsite-ok tartalmaznák – a teljességre törekedve és a dinamikus módon kiépített gyűjteménykezelő rendszerrel fennálló adatkapcsolat révén – a PIM különböző téraiban lévő, már feldolgozott és a gyűjteményi adatbázisban kereshető anyagokat, a már beérkezett, de feldolgozás alatt álló műtárgyakat és a más közgyűjteményekben őrzött műtárgyakat.

Az egyes tételek az egyszerű, alacsony küszöbű hozzáférés alapelveit szem előtt tartva, akár külön lefuttatott keresés nélkül is megtekinthetők lehetnek (a médiatartalomtól indulva a tárgyleírásig), ezzel is támogatva a gyűjteményhasználók nem várt, örömteli felfedezéseit (az ún. szerendipitásélményt).

A projekt vizuális színvonalának meghatározó paramétere a digitalizálás minősége. A múzeumba analóg formátumban került hagyatékok műtárgyairól a Digitalizáló Műhely, illetve a múzeumi fotósok közreműködésével – továbbá a digitalizálási prioritások és célok figyelembevételével – digitális reprodukciók keletkeznek scannelés vagy fotózás által. Ezen állományok, illetve azok metaadatai minden esetben a technikai, illetve minőségi paramétereket meghatározó nemzetközi szabványok, illetve ajánlások mentén készülnek. Az így létrejött állományok a gyűjteménykezelő rendszerbe kerülnek, ahol automatikusan hozzárendelődnek az ábrázolt műtárgy muzeológiai leírásához és szolgáltatathatóak a pilot-projekt részeként. A PIM világszínvonalú digitalizáló műhelye erre garanciát jelent.

AZ INTÉZMÉNY VEZETŐ ÁLLÁSÚ MUNKAVÁLLALÓINAK ÉS SZERVEZETI EGYSÉG-VEZETŐINEK SZEMÉLYÉRE VONATKOZÓ ELKÉPZELÉSEK BEMUTATÁSA

A PIM Szervezeti és Működési Szabályzatának mellékletéül szolgáló intézményi organogram pontosan leképezi a múzeum működési területeit, meghatározza és elhatárolja a feladat- és felelősségi köröket, azaz tükrözi a szakmai funkcionalitást biztosítva ezzel a magas színvonalú feladatellátást. A főigazgató vezető szerepén túl négy további felsővezető irányítja a múzeum adott területei folyó munkát: a főigazgató általános helyettese (Főigazgatóság és Tagintézményi Igazgatóság), a gazdasági vezető (Gazdasági Igazgatóság), a gyűjteményi főigazgató-helyettes (Gyűjteményi Igazgatóság) és a közművelődési és marketing főigazgató-helyettes (Közművelődési és Marketing Igazgatóság).

A 2019-2024 közötti évek irányvonala, kidolgozott ügyviteli és gazdálkodási módszertana és formái jól vizsgáztak, azok fenntartása alapvető intézményi érdek és vezetői cél (ezekről részletesen a korábbiakban már írtam).

A 2024-2029 közötti vezetői időszakban a rendben és rendezetten zajló – a szabályozottságot racionálisan kezelő, azt észszerű és életszerű keretek között tartó –, kiszámítható szakmai és üzemeltetési működés (egyben intézményműködtetési modell) a kiegyensúlyozott fejlődés és a gazdasági stabilitás garanciáját jelenti.

A MÚZEUM FŐTEVÉKENYSÉGÉBEN ÉRINTETT FELSŐOKTATÁSI, ILLETVE TUDOMÁNYOS INTÉZMÉNYEKKEL TÖRTÉNŐ EGYÜTTMŰKÖDÉS TERVEZETT PARAMÉTEREI

A PIM alapfeladataiban, irodalmi-muzeológiai főtevékenységében elsősorban a tudományos együttműködések terén von be projektjeibe felsőoktatási és tudományos partnereket és további szervezeteket.

Ezek a szakmai együttműködések a közös tudományos projektek létrehozására (szövegkiadások, kritikai kiadások, tanulmánykötetek), gyakornokok fogadására, mentorálására, közös programok (konferencia, workshop) rendezésére irányulóan valósulnak meg az alábbi magyar intézményekkel:

- HUN-REN BTK ITI, Budapest
- Magyar Irodalomtudományi Tanszék, PPKE BTK, Budapest
- Régi és Klasszikus Magyar Irodalom Tanszék, KRE BTK, Budapest
- Magyar Irodalmi Tanszék, SZTE BTK, Szeged
- Irodalomtudományi Tanszék, EKKE BMK, Eger
- Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, PTE BTK, Pécs

- Magyar Irodalomtudományi Intézeti Tanszék, ME BTK, Miskolc
- Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, DE BTK, Debrecen
- Magyar Irodalomtudományi Intézet, BBTE BTK, Kolozsvár
- Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára
- Informatikai és Könyvtártudományi Intézet, ELTE BTK
- OSZK – DBK együttműködés

A PIM hagyományait folytatva egyrészt olyan tudományos tanácskozásokat szervezünk, melyek elsőként állítanak vizsgálatuk középpontjába kortárs írói életműveket (pl. Bodor Ádám- és Térey-konferencia), másrészt az intézmény gyűjteményéhez kötődnek (pl. Móricz-, Babits-, József Attila-konferencia), illetve tematikusan kapcsolódnak a múzeumhoz és kiállításainkhoz. Ezt a gyakorlatot a jövőben is fenntartjuk.

Ezek sorából kiemelkednek a *born digital konferenciák*. Ez a tanácskozás olyan fontos kérdéseket jár körül, mint a born digital fogalma, megkülönböztetése a digitális másolattól, a közgyűjteményi digitális tárolás speciális igényei, a born digital irodalmi szövegek (pl. Papp Tibor, *Disztichon Alfa*) emulációs / szimulációs környezetének hatása a befogadásra és a jelentésalkotásra.

A 2025. évi *Jókai-bicentenáriumhoz* csatlakozva az utóbbi évek örvendetesen megújuló Jókai-kutatásának egy sajátos, hagyatéki szempontú szeletét mutatja be egy tervezett konferencia: a muzeológiai, társadalomtörténeti, valamint filológiai nézőpontú előadások az írói hagyatéki közgyűjteményekben őrzött darabjait, Jókai életének helyszíneit veszik górcső alá a század eleji Magyarország kultúrtörténeti vetületében.

Az elmúlt években fokozódó figyelem irányult az irodalmi kánon határterületein elhelyezkedő tematikák irányába, az irodalom- és kultúratudomány egyre nagyobb figyelmet fordít a *sci-fi irodalom feltárására*. Olyan kutatócsoportok és műhelyek alakultak (Magyar Scifitörténeti Társaság, MA Popkulturális Kutatócsoport stb.), ahol különböző tudományterületek képviselői vizsgálják változatos szempontok szerint a tematikát. Tervezett konferenciánk arra vállalkozik, hogy úttörő jelleggel, tudományos igénnyel nyúljon a magyar nyelvű sci-fi irodalom történetéhez, valamint elméleti és módszertani problémáikhoz.

További tudományos együttműködések tervezünk a következő években az alábbi nemzetközi partnerekkel a jelzett területeken:

- ICOM ICLCM, amit tervezünk kibővíteni az AVICOM szervezetnél történő intézményi képviseléssel;
- Erasmus+ keretében kapcsolatfelvétel progresszív gyakorlatot folytató múzeumokkal, és gyakornokok fogadása;
- NEMO – Network of Museum Organisations tagjaként közös tréningek és webináriumok;
- kapcsolatépítés külföldi magyar tanszékekkel, pl. Észtország, Korea, Kína;
- együttműködés irodalmi múzeumokkal (pl. lengyel Pan Tadeusz Múzeum).

GAZDÁLKODÁSI STRATÉGIA (VÁLSÁGMENEDZSMENT)

Az általam vezetett költségvetési szervnél eddig is és megválasztásom esetén ezen túl is gondoskodni fogok

- a belső kontrollrendszer kialakításáról, valamint szabályszerű, eredményes, gazdaságos és hatékony működéséről,
- olyan szervezeti kultúra kialakításáról, amely biztosítja az elkötelezettséget a szervezeti célok és értékek iránt, valamint alkalmas az integritás érvényesítésének biztosítására,

- a költségvetési szerv vagyonkezelésébe, használatába adott vagyon rendeltetésszerű használatáról, az alapító okiratban megjelölt tevékenységek jogszabályban meghatározott követelményeknek megfelelő ellátásáról,
- a rendelkezésre álló előirányzatok célnak megfelelő felhasználásáról,
- a költségvetési szerv tevékenységében a hatékonyság, eredményesség és a gazdaságosság követelményeinek érvényesítéséről,
- a tervezési, beszámolási, információszolgáltatási kötelezettségek teljesítéséről, azok teljességéről és hitelességéről,
- a gazdálkodási lehetőségek és a kötelezettségek összhangjáról,
- az intézményi számviteli rendről,
- olyan rendszerbevezetéséről, amely megfelelő bizonyosságot nyújt az eljárások jogszerűségére és szabályszerűségére vonatkozóan, biztosítja az elszámoltathatóságot, továbbá megfelel a hazai és közösségi szabályoknak,
- arról, hogy a vezetők a szervezet minden szintjén tisztában legyenek a kitűzött célokkal és az azok elérését segítő eszközökkel annak érdekében, hogy végre tudják hajtani a meghatározott feladatokat és értékelni tudják az elért eredményeket.

Szoros együttműködésre törekszem az intézmény gazdasági vezetőjével, mert tudom, hogy vezetői döntéseimnek vagy egyértelműen már van, vagy a későbbiekben lesz gazdálkodást érintő hatása. A költségvetésen belüli gazdálkodás szabályait betartom és betartatom.

A jelenlegi nehéz gazdasági helyzet kezelésére vonatkozó terv

Makrokörnyezetünk változásaira (pl. világválság, megemelkedett energia- és üzemanyag árak, a szomszédos országban vagy a világ más részén dúló háború) az általam vezetett intézménynek nincs ráhatása. Ezek a külső környezeti erők ellenőrizhetetlenek, az intézmény csak nyomon követheti azokat és alkalmazkodhat hozzájuk.

Főigazgatóként ugyanakkor feladatom a válsághelyzettel kapcsolatos kormányzati döntések, fenntartói iránymutatások végrehajtása, szükség esetén a megfontolt, higgadt, racionális döntések sorozata, válságstáb felállítása, gyors cselekvés, profi kommunikációval a belső bizonytalanság csökkentése és biztató jövőkép felmutatása.

Racionális és szabályozott intézményi gazdálkodás alapvetései 2024-2029 tárgyában

Keretfelosztás rendszere

A költségvetési források hatékony és eredményes elköltése érdekében külön keretek képzését tartom fontosnak a szakmai prioritások figyelembevételével. A keretek képzése a korábbi években már eredményesen vizsgázott, szabályozottabbá és fegyelmezettebbé tette a gazdálkodást. A gazdálkodásnak ez a módja közelebb hozza a vezetést, a szakmai feladatokat ellátókat és a gazdálkodási területen dolgozókat. Így ennek a rendszernek a fenntartását követező vezetői ciklusom alatt is gyakorolni kívánom.

A 2023. évben meghatározott és a jövőben is fenntartandó keretek a következők:

Bér- és járulék keret

1. PIM munkavállalói bérek
2. „Kisöszöntőndíjak” - Móricz, Örkény, Babits
3. Oláh János szerkesztői ösztöndíj
4. Cseh Tamás Archívum
5. DIA jogdíjak
6. Térey ösztöndíjasok
7. DIA posztumusz
8. Elhunyt DIA tagok
9. Szociális és szolidaritási támogatási alap
10. Képzési és továbbképzési keret
11. Utazási keret
12. Megbízási szerződések
13. Főigazgatói tanácsadók, megbízási szerződések, elrendelt többletfeladatok
14. Magyar Irodalmi Emlékház program
15. Járulék és szociális hozzájárulási adó

Dologi, beruházási és felújítási keretek

1. Állományvédelmi keret
2. Gyűjteményezési keret
3. Informatikai fenntartás
4. Kiállítási keret
5. Kommunikáció és marketing keret
6. Kiadványozási keret
7. Közművelődési keret
8. Múzeumpedagógiai keret
9. DIA feladatellátása
10. Üzemeltetési keret
11. Villamosenergia
12. Gázenergia
13. Protokoll és reprezentációs keret
14. Hamvas Intézet
15. Cseh Tamás Archívum működtetése
16. Magyar Könyv Alapítvány feladatai
17. Magyar Irodalmi Emlékház program
18. Tudományos szakmai munka háttértámogatása
19. Általános tartalék
20. Főigazgató dologi kerete

A fent felsorolt keretek képzése során az intézmény felsővezetése körültekintően mérlegeli az év során ellátandó feladatokhoz, célokhoz hozzákapcsolódó anyagi fedezet mértékét. Az üzemeltetési keret megállapítása a megemelkedett energiaárak miatt különös figyelmet kapott és várhatóan a jövőben is nagy jelentőséggel bír majd.

A biztonsági tartalék meghatározása a vis maior helyzetek kezelésére szolgál. Megjelöltük a keretek felelőseit és az őket helyettesítő személyeket. Szabályoztuk, hogy a keretek költsége során ki élhet kezdeményezéssel és ki a jóváhagyási jog gyakorlója. Megtörtént a keretek kapcsán a könyvelést segítő kódrendszer kidolgozása. A keretfelelősök kijelölése írásban rögzítésre került. Az írásban

kijelölt személyek tudomásul vették a kereten belüli gazdálkodás szabályait. A gazdasági terület munkatársai havi rendszerességgel egyeztetnek az év során a keretfelelősökkel. A keretfelelősök tájékoztatást kaptak a pénzügyileg már ellenjegyzett ügyekről, a kezdeményezett szerződések aktuális állapotáról és a már pénzügyileg rendezett/kifizetett gazdasági tételekről.

Az intézményvezetés – ahol szükséges volt – a kereteken belül átcsoportosításokat végzett az év folyamán.

A keretek képzésének rendszerét a továbbiakban is alkalmazni kívánom, mert így még inkább biztosított a költségvetési források hatékony, átlátható, egyértelmű, cél szerinti és eredményes felhasználása.

MARKETING, PR, BELSŐ-KÜLSŐ KOMMUNIKÁCIÓS STRATÉGIAI ELKÉPZELÉSEK, BEL- ÉS KÜLFÖLDI SZAKMAI KAPCSOLATOK, EGYÜTTMŰKÖDÉSEK TERVEZETE

Marketingstratégiai vázlat és alapvetések 2024-2029

A Petőfi Irodalmi Múzeum egy unikális, egyedi gyűjteménnyel rendelkező, közepes méretű múzeum, amely jól megkülönböztethető a többi kulturális intézménytől. Masszív szakmai csapatával, elhivatottan, magas szakmai színvonalon végzik munkájukat. A PIM megújulásra, új módszertanok elsajátítására nyitott intézmény. Fontos lehetőség, hogy tagintézményi hálózatával nemcsak Budapesten, hanem vidéki helyszíneken is hatást tud gyakorolni a kulturális életre.

A 2024-2029 között előttünk álló 5 évet, az új vezetői ciklus feladatait négy tartalmi-fejlesztési pillérre alapozzuk: évfordulós kiállítások (Jókai 200; PIM 70), épületfelújítás II. üteme, a kert és az udvar négyévszakos hasznosítása, illetve az intenzív digitalizációs tevékenység, beleértve ebbe virtuális gyűjteményi katalógusok összeállítását.

A „Múzeumpark” – egy új entitás lehetősége

A Múzeum épületének felújítását követő intézményi újrapozicionálás számos lehetőséget nyitott meg a különböző célcsoportok elérésében. Ugyanakkor a digitális fejlődés, a mesterséges intelligencia egyre nagyobb térhódítása, illetve az ebben felnövő Z és generáció viselkedésmintázatai arra ösztönöznek minket, hogy az eddigi megszokott múzeumi gondolkodástól eltérő, a fiatal generáció tagjai számára a múzeumi szolgáltatások befogadását lehetővé tevő újszerű megoldásokat alkalmazzunk.

Az épület részleges felújításának befejezésével, az elmúlt egy év működésének tapasztalatai alapján, a fenti szempontokat figyelembe véve kell a múzeum szolgáltatásait fejleszteni és megújítani. A Károlyi-kert és a múzeum kertjének egybenyitásával marketing szempontból megnyílt a PIM előtt egy ritka lehetőség: egyszerre a múzeum falain kívül, de ugyanakkor mégis az intézmény keretein belül olyan rendezvénytér jött létre, ahol különböző műfajú és stílusú, a PIM-hez köthető programok

valósulhatnak meg. Ezek az események alkalmasak arra, hogy szegmentáltan szólítsanak meg célcsoportokat és elköteleződést alakítsanak ki a célcsoportokon belül a PIM-hez, hogy a későbbiek során már a kiállításaink és más programjaink iránt is érdeklődjenek.

A kert egybenyitásával egyidőben megnövekedett a külföldi turisták érdeklődése is a múzeum iránt. Ezt támasztják alá a google-profilunk statisztikai adatai is: jól példázza ezt, hogy az „attraction” keresőszóra jelentős találatot eredményez a PIM profilja. Ez azt jelenti, hogy nemcsak a kertre és a műemléképületre kíváncsiak az ide látogató turisták, hanem nyitottak a kiállításaink megtekintésére is. Ez hosszú távon azzal a feladattal jár, hogy minden időszaki tárlatunkat úgy kell megvalósítani, hogy azok a külföldi látogatók számára is befogadhatóak legyenek. Az irodalmi kiállításokat tekintve nem elegendő a tárlatok egyszerű lefordítása idegen nyelvre, hanem speciális audioguide-okat kell alkalmaznunk, melyek segítenek a tartalmak megértésében. Az elkövetkező időszak feladata, hogy ennek lehetőségét, mind a tartalom, mind az eszközök terén megteremtjük.

A Z és az α generáció

Ez az a két „bűvös” generáció, amelyek tagjai már máshogyan szemlélik, értelmezik és dolgozzák fel, illetve alakítják a körülöttük lévő világot, mint azt teszik az előző generációk tagjai. Már-már közhely az a megállapítás, hogy óriási szakadék tátong a fiatalabbak és az idősebbek között. A PIM kiemelten fontosnak tartja, hogy ezzel a „problémával” szembesüljön és foglalkozzon, mert a Z generáció tagjai már megjelentek a munkaerő piacon, ők alkotják a legfiatalabb felnőtt réteget. Az alfák pedig lassan a középiskolai éveiket kezdik el. Mindkét korosztály nagyon fontos látogatói szegmens a PIM számára, ezért a következő években nagy hangsúlyt kell fektetnünk az ő elérésükre, és ennek a munkának meg kell jelennie a kiállítások és a programok terén egyaránt.

Közösségek

Egy kulturális intézmény szempontjából nagyon fontosak azok a közösségek, melyek egyszerre látogatói és alakítói is a múzeum arculatának. Folytatni kell azt az építkező munkát, amelyet az előző években kezdtünk el, annak érdekében, hogy a múzeum körül több homogén közösséget építsünk, beleértve hátránnyal élő társaink közösségeit is (ld. *Könnyen, egyszerűen – múzeum és irodalom* program, Demencia-program vagy az, amely a tanulásban akadályozott gyerekeket célozta meg). De ide kell sorolni azoknak a workshopoknak, műhelymunkáknak azt a sorát is, melyek kisebb csoportokat szólítanak meg aktivitást igénylő foglalkozásaikkal és amelyek egyszerre szolgálnak új ismeretekkel az érdeklődők számára, illetve árnyalják a múzeumban folyó szakmai munkát is. Ezeknek a folyamatoknak a folytatása és fejlesztése marketing és PR szempontból is jelentős előnyt biztosíthat a PIM számára.

Online tartalmak

A Petőfi Irodalmi Múzeum gyűjteményében jelentős potenciál van, hogy az online tartalomszolgáltatás terén növelje követői számát. A múzeum Médiatárának gyűjteménye lehetőséget nyújt arra, hogy az olyan divatos platformokon, mint a podcastek is jelen lehessen a PIM. Az elkövetkező évek feladata, hogy ezt a „piaci előnyt” hatékonyan ki is használja az intézmény és irodalmi témákat tekintve komoly online tartalomszolgáltatóvá lépjen elő.

Tagintézmények

A PIM tagintézményi rendszere nagyon változatos, az emlékmúzeumtól, a gyerekeknek szóló Mesemúzeumon keresztül a vidéki, regionális helytörténet szempontjából is fontos múzeumig többféle intézmény is megtalálható a PIM fiálái között. Ez nagyszerű lehetőséget ad a különböző korosztályos célcsoportok elérésére. A két vidéki intézménnyel, a Kazinczy Ferenc Múzeummal és A Magyar Nyelv Múzeumával együtt pedig lehetőség lesz a vidéki közönség megszólítására is. Az elkövetkező évek feladata, hogy intenzív marketing segítségével a két vidéki tagintézmény országosan is ismertséget szerezzen, és masszívan bekapcsolódjon a hazai turizmus vérkeringésébe.

JÖVŐKÉP: DIGITÁLIS ADATEGYESÍTÉS. A NEMZETI KULTURÁLIS ÉRTÉKTÁR, AVAGY A MAGYAR MÁTRIX

*„...ha mindenki beleesik a vízbe,
akkor nincs, aki kihúzzon”
(Klebelsberg Kuno, 1932)*

Ahhoz, hogy a PIM és a köré szerveződött intézményrendszer hosszabb távú vízióját vázolni tudjam, hátrébb kell lépniünk kettőt. Mi, magyarok elsősorban kultúrnemzet vagyunk, és csak másodsorban politikai közösség. A nemzeti kultúra az az Illyés Gyula-i értelemben vett székértábor, amely védelmet biztosít számunkra a globális kultúrharcban, amelynek tétje: magyarnak lenni és megmaradni – vagy nem lenni. Az utóbbi években radikálisan megváltoztak a kultúrafogyasztási szokásaink. Az online platformok és közösségi médiumok térnyerésével a hagyományos eszköztárunk már kevésbé alkalmas arra, hogy a kultúránk egésze versenyképes maradjon. A lokálisra targetált globalizáció erodálja a nemzeti kulturális identitást, lebontja a valahol szabadságát és erősíti a bárhol szabadságát.

Kultúrateremtőkből másolókká, kultúrahordozókból fogyasztókká minősítettek bennünket vissza. Ez a folyamat még visszafordítható, de alighanem a huszonnegyedik órában vagyunk.

Klebelsberg Kuno hasonló helyzetben a trianoni országdarabolás és nemzetvesztés után a lehető legokosabb választ adta: a közművelődés, közoktatás megszervezésével, a tudományok és művészetek gyakorlatias megerősítésével válságállóvá és a jövő nyertesévé tette hazáját és a magyar nemzetet. Ehhez intellektuális bátorságra volt szüksége. 1930-ban írja: „Magyarország a végig nem gondolt gondolatsoroknak a hazája. Az emberek a logikai következtetések fonalát csak addig a pontig vezetik le és követik, ameddig az ő felfogásuknak kedvez és nem mennek tovább, különösen akkor nem, ha a továbbvezetett konzekvenciák már egészen más képet mutatnak.”

Ezt a munkát mi sem spórolhatjuk meg. A háború árnyékában, a valószínűsíthető válságsorozatok összefüggésében a tágabb és nagyobb idővonalú kitekintés rémisztőbb, mint Klebelsberg korában fölsejlett: most nem csak az országot és a nemzetet, hanem Európát és a nyugati kultúrát veszíthetjük el. Ahhoz, hogy valamiféle alternatívát tudjunk ezzel szemben kínálni, 2030-ra a Kárpát-medencére vonatkoztatva új kulturális stratégiára van szükségünk.

Újra kell gondolnunk a magyar kultúra hármashorizontját.

A) NEMZETI HORIZONT

Nemzeti alatt kifejezetten nem a magyarországi kultúrára kell gondolnunk, bár az anyaország a centrum. De le kell tudnunk bontani a mentális határokat, indulásból egységes kárpát-medencei magyar kulturális térben kell gondolkodnunk, amelynek szerves „nyúlványait” képezi a diaszpóra.

Egységes magyar kulturális tér

Ahhoz, hogy esélyünk legyen megnyerni a jövőt, érdemes érdemben változtatni az eddigi gyakorlaton:

- A magyar kulturális intézményrendszer fragmentált, jelenleg a „szertesztét gyöngeség” állapotában van.
- A magyar kultúra ugyanakkor centralizált is, fejnehéz, minden Budapestre összpontosul.
- A kulturális támogatási rendszer leginkább a középszert juttatja előnyhöz. A középszert

mindig is mintakövető volt, soha nem mintaadó. És ebből a szempontból teljesen mindegy, hogy nyugati mintákat másolunk-e, vagy a kultúra monopóliumát évtizedekig élvező baloldalt másolja-e a nemzeti oldal. Ma a magyar elit fejben második.

- Úgy finanszírozunk párhuzamos struktúrákat, hogy fogalmunk sincs, milyen a keresleti oldal. A kultúrafogyasztási adatvagyon a globális platformoknál van, pedig nálunk is lehetne, ráadásul jóval rétegzettebb és komplexebb formában.

A nemzeti kultúra hosszútávú fejlesztése, a nemzeti és európai kulturális identitás megőrzése, erősítése céljából érdemes olyan összetett rendszert fölépíteni, amely

- nincs kitéve a szükségszerű politikai konjunkturális változásoknak
- amennyire lehet, válságálló
- a lehető legszélesebb körben biztosítja az anyanyelvű kultúrához való hozzáférést
- elősegíti az innovációt, valamint a lokális kulturális tartalmak megszületését és hálózatosodását
- közönségből közösséget épít és erősít meg
- bátorítja a közép-európai horizontális együttműködéseket
- képes olyan tartalomdisztribúcióra, amivel a folyamatosan változó, ám lényegi logikájában egyivású globális platformok életmódkampányait ki lehet egyensúlyozni
- a patrióta gazdaságpolitika jegyében versenyelőnyhöz juttatja a magyar kulturális termékeket
- piacorientáltan exportálni is képes a magyar kultúrát, illetve a soft power eszközeként tudja használni.

Fontos megjegyezni: a világgazdaság várható állapota miatt jóval kevesebb forrás jut majd mindenre. A kérdést nem úgy kell feltennünk, hogy mire jut pénz, hanem úgy: mire kell?

Az egységes magyar kulturális tér megszervezésének kulcselemei tehát:

- 1.) kárpát-medencei infrastruktúra és hálózat: újra kell gondolni a – sokszor – párhuzamos intézményrendszereket, kevesebb intézményt kevesebb pénzből hatékonyabban kell működtetni
- 2.) újragondolt támogatáspolitiká: célra tartva, adatvezérelten újra kell hangolni a kulturális támogatáspolitikát, és ki kell nyitni a lehetőséget az alternatív forrásbővítésre
- 3.) koordinált kultúrpolitika és kulturális marketing: nem termékeket, hanem termékcsomagokat kell kínálni a magyar kultúrafogyasztási szokások ismerete alapján
- 4.) online térfoglalás és adatvezérelt termékértékesítés: a Facebook által bejelentett Metaverzum, vagy a hasonló logikájú elképzelések, illetve a mesterséges intelligencia radikális térnyerése alapjaiban fogják ismét megváltoztatni a kultúrafogyasztási szokásainkat. Két nemzeti stratégiát követhetünk: a.) virtuális berendezési tárgyakat faragunk, hogy saját tárgyi valóságunkkal tegyük otthonosabbá a virtuális valóságot; b.) nem csak a Mátrixot változtatjuk meg, hanem az azt fenntartó realitást is. Merthogy a teremtett világ megvan a virtuális valóság nélkül is, de utóbbi az előbbi nélkül nem létezik.

Kulcsszavaink:

kulturális öngondoskodás: olyan rendszert kell felépítenünk, amely elsősorban a magyar kultúra hordozására és megszervezésére képes bármilyen körülmények között, és amely kevésbé kiszolgáltatott a szükségszerűen változó (ön)kormányzati konjunkturáknak; amely a befogadóból indul ki, és nem a szakmai érdekvédelemből; és amely érdekeltté teszi a polgárokat abban, hogy aktívan elősegítsék, támogassák az intézményrendszert, amely viszont szolgáltatásközpontú és nem öncélú.

szövetség: a tágabb kultúra egésze a társadalom igazi szövete, ezért a kultúrpolitika nem engedheti meg a gettologikák luxusát, de még az eseti együttműködés is kevés – innen nézve minden mindennel

összefügg, egymást erősítheti; a kulturális szakágazatok tehát nem egymással versengő, hanem egymásra épülő kínálatot kell, hogy tudjanak nyújtani a magyarság számára.

közösségépítés: a hosszú pandémiás időszak, a jelenleg élt háborús pszichózis szétverte a közösségeinket, mentálisan és lelkileg is megviseli a magyarokat. Ezért – bár nem vitatjuk a magasművészetek l'art pour l'art értékkepző és -megtartó vonzatát – nekünk ma elsődlegesen a kultúra közösségteremtő funkcióját kell fókuszba helyeznünk.

A Kulturális és Innovációs Minisztérium Kulturális Államtitkárságával, valamint a Nemzeti Művelődési Intézettel, illetve a kultúrstratégiai intézményekkel közösen a fentebbiek szellemében indítottunk mintaprojekteket különböző járásokban. A következő hónapokban kiderül, hogy milyen módosításokra lesz szükség annak érdekében, hogy létrejöhessen a magyar kultúra válságálló struktúrája – egy olyan modell, amely keretfeltétele lehet a magyar nemzeti kultúra megerősödésének a legvadabb woke-örület és eltörléskultúra közepette is. A konkrét cselekvési tervet és a programkomplexumot nem ennek a pályázatnak a feladata bemutatni, mindenesetre nagy szerepet kapnak a PIM és tagintézményei mellett a PKÜ szakigazgatóságai is. Továbbá jelen pályázat kereteit messze túllépné a PKÜ-ben folyó munka akárcsak vázlatos ismertetése. A lényeg: amikor 2019 áprilisára elkészültem egy hároméves költségvetési tervvel, ennek egy része a PIM-et és tagintézményeit érintette, a másik része a kortárs irodalom infrastruktúráját, amit a Petőfi Irodalmi Ügynökség Nonprofit Kft. (PIÜ) keretében terveztünk megvalósítani. Egy olyan ügynökség létrehozására tettünk javaslatot, amely egységbe szervezi a kárpát-medencei magyar kulturális teret, célja egy olyan szervezet felépítése, amely a könyvkultúra, az irodalom, valamint a magyar kortárs alkotóművészeti és könnyűzenei területen betölti a szükséges integráló szerepet. Azóta ezen dolgozunk jelentős sikermutatókkal.

A Petőfi Irodalmi Ügynökség Irodalmi Igazgatósága eddig összesen 150 művésszel 299 helyszínen dolgozott együtt itthon és a Kárpát-medencében, a sokoldalú szempontrendszerre épülő rendezvények révén 516 250 látogatót vonzott, a programoknak 273 300 online megtekintése volt.

A Könnyűzenei Igazgatóság 4407 alkotót kapcsolt be a munkafolyamatba, 2709 zenekar révén 193 könnyűzenei fesztiválon és eseményen vettünk részt 239 helyszínen, ez által összesen 2 528 710 látogatót vonzott. Ehhez kapcsolódóan a 2021-től kezdődően jelentős számú médiatartalommal voltunk jelen, 90 számú portréműsort, 37 számú Életút interjút, 36 számú Showreal-t, 26 számú Podcast műsort és 29 számú Hajógyár Session műsort gyártottunk. A Hajógyár platform összesen 400 eseménnyel volt jelen a popkulturális szcénában és több mint 1000 bejegyzést tettünk közzé, 491 videó-anyaga van jelen online platformokon.

A Tartalomgyártási Igazgatóság a PKÜ programjait 6 779 480 elérésszámot hozott a Youtube csatornán, 9 578 430 elérést regisztráltunk a Facebook felületén és 1 958 529 elérést az Instagram felületén. Összesen 1081 epizód/videó és 6036 lapszám készült el, a magazinok adatait tekintve pedig a világirodalmi magazinunk, az 1749 összesen 6000 publikált írást tett közzé, a Magyar Kultúra Magazin 28 lapszámmal jelentkezett és a Petőfi Kulturális Ügynökség saját kiadású, negyedévente megjelenő, angol nyelvű tematikus szépirodalmi-közéleti magazinja, a The Continental 8 lapszámmal képviselte a kortárs magyar irodalmat nemzetközi szintén.

A Támogatáskezelési Igazgatóság összesen 805 beérkezett pályázatot dolgozott fel, ebből 519 számú támogatásra javasolt pályázatot rögzítettünk.

Alkotóművészet területen az alkotóházakhoz kapcsolódóan a kiállításokon 3710 rendezvényen összesen 14084 látogató vett részt, 610 művész közreműködésében, a Grafikai Műhely tevékenységében 18 alkotó vett részt 234 alkotással.

A ma már Petőfi Kulturális Ügynökség nevet viselő nonprofit kft. tevékenységéről a www.petofiugynokseg.hu honlapon lehet tájékozódni.

B) KÖZÉP-EURÓPAI/EURÓPAI HORIZONT

A külföldi magyar közösségek, valamint a diaszpóra magyarsága természetes hidat jelentenek más nemzeti kultúrákhoz. Az elmúlt három évtizedben a magyar kultúrpolitika – hasonlóképpen a gazdaság- és Európa-politkához – vertikálisan nyugati hatalmi központokhoz igazodott. A források és a figyelem megszerzése érdekében bekerült a megfelelési kényszer csapdájába, más közép-európai nemzeti kultúrpolitikákkal versenyzett.

Csakhogyan időközben visszafordíthatatlan folyamatok következtek be Nyugaton, a kritikus tömeg fölé nőtt migráció megváltoztatja a nagy nyugati országok kulturális életét is. A másik – ellenirányú – változás az amerikai progresszív identitáspolitikák (woke, LMBTQ+) kritikátlan importja. Ez egyrészt feloldhatatlan ellentétet, vagyis állandó kulturális konfliktusforrást fog eredményezni, másrészt mindkét folyamat a hagyományos európai életformát gyengíti. Nyugat-Európa nem lesz többé európai.

Közép-Európa küldetése a fentebbiek alapján: fehérek között európainak maradni. Ebben a nehéz ellentétben a magyar kultúrának versenyelőnye van. Európában egyedülálló módon legkevesebb hét társnemzet kultúrájához férünk hozzá anyanyelvi szinten. Intenzív és koordinált – kétoldali – „kulturális cserekereskedelem” révén Magyarországot a közép-európai kultúra (újra)elosztó központjává tudjuk tenni.

A globális és a nemzeti szint között tehát adott még egy feladat: Közép-Európa kulturális sokszínűségének felvállalása a hagyományos európai kulturális kódrendszeren belül. A reformkorban ellenünkben fogalmazták meg az akkori kárpát-medencei nemzetiségek az identitásukat. De a kulturális architektonikánk, az alapkódrendszerünk ugyanaz maradt. Ma kulturális értelemben sokkal közelebb van Románia Magyarországhoz, mint a mai Franciaországhoz. A szovjet kommunista diktatúra egymásra zárt bennünket – a progresszív diktatúrája összekapaszkodásra kényszeríthet. Ez lehet a válaszuk a nyugat-európai kulturális elidegenedésre. Közös kulturális adatanyagot kellene építenünk, illetve a magyar kulturális export-importnak erre a térségre kellene összpontosítania.

Mi a magunk részéről egy olyan közös közép-európai irodalmi/kulturális stratégia kidolgozására törekszünk, amely a PKÜ által finanszírozott három projekt, a PesText Fesztivál, az 1749 Online Világirodalmi Portál és a The Continental Literary Magazine együttműködéséből jöhetne létre. Ezek hálózaton alapuló viszonyrendszere megszilárdult és az olvasók/látogatók számára is egyre (el)ismertebb brandek megtartásával, mégis a felhalmozott kulturális tőke összekötésével és kölcsönviszonyának dinamikusabbá tételével valósulhat meg.

PesText

A három lábon álló együttműködésnek a PesText Nemzetközi Irodalmi és Kulturális Fesztivál a közösségi lába. A fesztivál nagy sikerrel fut már 5 éve, mint kulturális színtér különösen alkalmas a kapcsolatépítésre: írók, költők, műfordítók, illusztrátorok, fesztiválszervezők, kiadók, könyves szakemberek találkozóhelyeként tud funkcionálni.

Erre a konfigurációra mind az 1749, mint a Continental szerzői körét és kapcsolati tőkéjét rá tudjuk kapcsolni. Azok a szerzők, fordítók, szerkesztők, grafikusok és társan értett irodalmi szakemberek, akik a fesztiválra látogatóként vagy vendégként érkeznek, bekapcsolódnak a két folyóirat (és rajtuk keresztül a magyar irodalom) körforgásába. Ezzel párhuzamosan, azok a szerzők, akik már megjelentek a két folyóirat valamelyikében, potenciális vendégként bekerülnek a PesText adatbázisába, a magyar közönség számára elhozza a külföldi irodalmi élet ismert alkotóit, így erősítve a presztízsünket. Másik fontos célunk a kultúrdiplomáciai (2) cél, a meghívott vendégek kapcsolatokat építenek és/vagy szorosabbra vonják a magyar szereplőkkel az együttműködést.

The Continental Literary Magazine

A kooperációnak a The Continental Literary Magazine az export lába. A Continental elsődleges regionális jelentősége abban áll, hogy egy olyan platformot kínálunk a V4-es és szomszédos országoknak, ahol a szerzőik angol fordításban, nemzetközileg is ismert nevek mellett megjelenhetnek az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban. Fontos tudatosítanunk, hogy a Continental amerikai/brit terjesztése révén elsősorban egy diplomáciai „adu” van a kezünkben: olyan lapot tudunk mutatni és olyan platformon való megjelenést tudunk felkínálni a regionális partnereinknek, amely más környező országban nincs (angol nyelvű, sokszor online regionális lapok léteznek, brit-amerikai terjesztésűek viszont kevésbé). Előnye, hogy ez a régiót képviselő közös platform a mi projektünk, azaz a magyar fél tud ennek a regionális irodalmi exportnak a zászlóshajója lenni.

1749 Online Világirodalmi Portál

Az 1749 Online Világirodalmi Portál (az egyetlen magyar nyelvű világirodalmi lap a Kárpát-medencében) hiteles írott forrása a magyar nyelvterület olvasói felé, így az oldal a közös stratégia harmadik, feltétlenül szükséges pillére.

Az 1749.hu biztosítani tudja, hogy a Continentalban megjelenő külföldi szerzőket ne csak külföldre közvetítsük, hanem a magyar olvasók is megismerhessék őket, valamint, hogy a PeSText szerzőit a magyar olvasók megismerjék már a fesztivál előtt, így minél nagyobb közönség vegyen részt később az eseményeken. Az 1749.hu megalapításának egyik kiemelt célja volt a műfordítások elősegítése, így működése stratégiai fontosságú egyéb irodalmi struktúrák számára is, mint az Írórezidencia, vagy a Babits-ösztöndíj, ezek reprezentációja és strukturális összekötése, eredményeinek áramoltatása szempontjából.

Ehhez kötődik majd a közép-európai szerzők írásait tartalmazó többnyelvű adatbázis, amit az 1749.hu felületén kívánunk létrehozni.

Működésének bő három éve alatt az 1749.hu számtalan olvasói és szakmai visszaigazolást kapott arról, hogy sikerrel testesíti meg azt, amit az értő közvélemény a 2020-as években egy világirodalmi laptól vertikálisan és horizontálisan elvár. Szintetizálva ezeket a törekvéseket, a *Continental* egyrészt a regionális szerzők közös platformja, a regionális irodalmat exportálja az angolszász piacok felé, a PeSText a külföldi szerzőket hozza el Magyarországra és platformot képez, ahol ezek a szerzők megismerkedhetnek a magyar közönséggel és az irodalmi élet képviselőivel, az 1749 révén ennek a nemzetközi együttműködésnek az eredményei magyar nyelven is megjelennek a hazai közönség számára. Így valósulhat meg szervezeten a három tartópillér természetes szövetsége révén, hogy együtt dolgozzunk tovább a minőségi irodalmi kultúra terjesztésén Magyarországon és Közép-Európában.

C) GLOBÁLIS HORIZONT

Az amerikaiaktól és a távol-keletiektől megtanulhattuk: a kultúra a soft power - a nyílt befolyásolás helyett a vonzódás, pozitív kisugárzás segítségével kialakított kötődés - legjobb eszköze. Ezen a pályán mi akkor rúghatunk labdába, ha nem csupán a magyar kultúra exportjának koordinációját rakjuk végre rendbe, hanem ha a tágabb értelemben vett Közép-és Kelet-Európa (volt KGST-országok) képviselőiben tudunk fellépni. Minderre lehetőséget biztosít a sokszor inkább kárhóztatott kulturális „fogyasztási szokások” megváltozása, az online térbe való felköltözésünk. Ahhoz viszont, hogy a globális szemmel is értelmezhető közép-európai kulturális adatvagyon összeszervezésére kísérletet tehesünk, először a saját nemzeti adatvagyunkat kell rendbe tennünk.

A kultúrahordozó online platformok adatvagyona

Mára már közhely, hogy a kultúrafogyasztási szokásaink jelentős mértékben az online tartalomfogyasztás irányába mozdultak el. A többségében használt online platformok viszont kivétel nélkül külföldi tulajdonban vannak. Ha ma például a Youtube úgy döntene, hogy a közép-európai nemzeti tartalmakat hátrébb sorolja (mert homogén, fehér kultúra, nem elég „színes”, vagy mert lélekszámunk ezt indokolja), akkor a kortárs magyar kulturális adatvagyon több mint kétharmada tűnne el egyik percről a másikra.

Ezért nekünk mindent meg kell tennünk annak érdekében, hogy a digitális kulturális adatvagyon nemzeti infrastruktúrára költöztessük. Ezzel nem váltanánk ki a jelenleg is gőzerővel fejlesztett globális platformokat (nem is tudnánk velük versenyezni, mivel ott jóval nagyobb a tudás és a tőke), de legalább valamiféle alternatívát tudnánk fölépíteni.

A magyar kulturális digitális adatvagyon számottevő, de töredezett állapotban van.

Jelentős része a közmédia archívumát képezi, amelyet jogszabályi és szerzői jogi akadályok miatt nem tudunk eddig közkinccsé tenni.

A másik jelentős rész a közgyűjtemények kulturális adatvagyona. Erre az elmúlt évtizedekben milliárdokat költöttünk, még sincs látható haszna.

Jelentős és fontos digitális adatvagyon van még a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) különböző intézményeiben.

És ugyancsak jelentős adatvagyon van magántulajdonban (pl. a Hungaroton lemezgyár teljes archív anyaga, a Fortepan, Arcanum, KESMA stb.)

Ezek integrációja, egységes, strukturált és felhasználóbarát ingyenes közkinccsé tétele stratégiai fontosságú mind a köznevelés, mind a kulturális identitás megerősítése céljából. Ez lehetne egy olyan nemzeti kulturális streamplatform - letöltés nélkül, közvetlenül elérhető médiatartalom elérési pont -, amelyen a magyar digitális kulturális adatvagyon szemantikai egységben (tematikus alcsatornákon) minden formátumban ingyenesen elérhető.

A „haza a magasban” imperatívuszának XXI. századi megfelelője: haza a Mátrixban. Magyarítanunk kell a webet. Egyszerűen elfogadhatatlan, hogy miközben minden releváns – tágabb értelemben vett – kulturális adatvagyon a birtokunkban van, a magyar online felhasználók külföldi tulajdonú keresőkből és platformokról szerzik az információkat. (Szemléletes példa: ma a gyermekeink a wikipédiáról másolják a házi feladataikat – miért? Mi is tudnánk olyan szemantikai alapon szerveződő online környezetet biztosítani, ami hiteles tudással vértézne fel a következő nemzedékeket.)

Olyan tematikus „alcsatornákat” indíthatnánk nagyon rövid időn belül, amely a globális szolgáltatókhoz (Amazon, Itunes stb.) hasonló szolgáltatást tudna biztosítani a jelenlegi online (on demand) kultúrafogyasztás teljes eszköztárával: audio, mozgókép, írott anyagok, adatbázisok stb.

Vagyis létre kell hoznunk a Nemzeti Kulturális Értéktárát.

A NEMZETI KULTURÁLIS ÉRTÉKTÁR

A Nemzeti Kulturális Értéktár célja megteremteni a hazai kultúra digitális egységét, hogy a Kárpát-medence kulturális hagyatéka képes legyen fennmaradni a digitalizált korban is. Az eddig atomizáltan, valamint a nemzetközi technológiai óriások felületén fellelhető kulturális kincseket, életműveket, kiadványokat a platform, webfelület kváziszabványok szerint, a művészeti ágakra jellemző metaadatokkal ellátva képesek kell, hogy legyünk feldolgozni, tárolni és kereshetővé tenni bárki számára. A cél egy olyan összművészeti digitális adatbázis felállítása, ami nem csak hiteles forrást biztosít a hazai kultúra egészéhez, de kiegészítő szolgáltatásokkal és tevékenységekkel piaci alapokra is képes helyezni a működését, aktív részévé képes válni a hazai kulturális életnek, legyen szó jegy, vagy egy mű értékesítéséről, így támogatva a hazai kulturális élet különböző szereplőit.

Mindennek az angol nyelvű verziójával ráadásul a hiteles információkat mi szolgáltatnánk magunkról.

Az internet a COVID járvány után visszavonhatatlanul áttérte a kultúrafogyasztási szokásokat az online térbe, legyen szó edukációról, tájékozódásról, megosztásról vagy vásárlásról. Az NKÉ célja az lehet, hogy lépést tartson ezzel a változással. A mesterséges intelligencián alapuló platform megteremtene a lehetőséget a hazai kulturális tartalmak széles körű elérhetőségéhez minden generáció számára, ezáltal kielégíti a nemzeti kultúra iránti fokozott keresletet, ráadásul mindezt egy centralizált, tartalmilag felügyelt platformon.

Az elmúlt évtizedekben a magyar kulturális szféra eltérő szegmenseiben működő szereplői saját informatikai rendszereket hoztak létre, ezek az adattárak és szoftverek azonban elkülönülten, silószerűen működnek, ami információs szigetek kialakulásához vezet. Ezen izolált rendszerek nehezítik az adatok összehangolását, az adatok megosztását és a széles körű hozzáférést. Egy közös értéktár azt a lehetőséget kínálná fel a kulturális szektor számára, hogy az egyes szervezeteknek lehetőségük nyíljon az adatok közös használatára, együttműködésre és új, innovatív projektek kialakítására.

A Youtube, a Spotify, vagy a Netflix térnyerésével a kulturális termékek digitalizációja a technológiai vállalatok globalista angolszász fókuszú nézőpontjába illeszkedően indult meg. A különböző művészeti ágak és műfajok egymástól elkülönülve, közös szabályok és jogkezelés hiányában szétszabdaltva jelentek meg a digitális térben. Jelentős probléma, hogy a hazai kulturális adatvagyonot globális cégek platformjain keresztül prezentálják, például a YouTube felületén.

Ezeket a szolgáltatásokat nem azért építették ki, hogy az olyan kis, piaci szempontból alig értelmezhető - „niche” - kultúrák szereplőit láthatóvá és szerethetővé tegyék, mint a közép-európai államok és főleg Magyarország kultúrkörnyezete. Ezek a platformok a globalizáció sztárjait emelték fel, és nem biztosítanak megfelelő kifizetéseket vagy támogatást a hazai kulturális szféra szereplőinek. Ennek következtében a magyar művészek értékes munkái nem kapnak megfelelő elismerést és kompenzációt az online térben.

A Nemzeti Kulturális Értéktár a mesterséges intelligencia segítségével tárná fel a hazai kultúra teljes spektrumát, közös adatszabványokat állítana fel, mégis a művészeti ágakra jellemző külön attribúciók szerint lenne képes vizsgálni, és vizsgálhatóvá tenni a Kárpát-medencében születő digitalizált műveket, mindezt a globális technológia vállalatok helyett hazai, ellenőrzött környezetben.

A Nemzeti Kulturális Értéktár nemzetközi adatforgalmi kváziszabványoknak is megfeleltetett adatmodellje olyan transzparens jogdíj- és tartalommenedzsment rendszert hozhat létre, amely nemcsak a könnyűzene, hanem az összes kulturális tartalmi szegmens (pl.: irodalmi művek, kiadványok, hangoskönyvek, képzőművészeti művek, filmek) számára átlátható jogkezelési rendszert hozna létre, egyfelől az adott tartalmi szegmensre vonatkozó szabványok koherens alkalmazása, másfelől a szegmens specifikus metaadat igények kezelése által. Ezáltal a kulturális kiadványok alkotói alternatív bevételi forrásokhoz juthatnak.

A munkát már elkezdtük. A Petőfi Kulturális Ügynökség nemzeti adatgazdaként a Petőfi Irodalmi Múzeummal, az Országos Széchenyi Könyvtárral és a Nemzeti Névtérrel végzett stakeholder-mélyinterjúkkal alapozta meg a Nemzeti Kulturális Értéktár mögötti piaci igényt, melynek outputja, végső eredménye maga a rendszert alkotó adatmodell.

A Nemzeti Kulturális Értéktár projektje nagymértékben hozzájárulhat a magyar kulturális identitás megőrzéséhez és erősítéséhez. A mesterséges intelligenciával támogatott platform lehetővé tenné a magyar kulturális kincsek, például irodalmi művek, zeneművek, festmények, történelmi dokumentumok és más kulturális tartalmak széles körű hozzáférhetőségét az online térben. Ennek eredményeként a Kárpát-medence kultúrafogyasztói könnyen elérhetik és élvezhetik ezeket. Mindez segíti jobban megérteni és értékelni a magyarság kulturális örökségét.

Az online hozzáférés lehetőséget teremt a kárpát-medencei oktatás fejlesztésére. Az iskolák, egyetemek és más oktatási intézmények is könnyen elérhetik ezeket az adatokat tanítási célokra,

ami elősegíti a fiatal generációk kulturális tudatosságát és mélyebb megértését, erősítve ezzel a kulturális identitásukat.

A platform lehetővé tenné a befogadók számára, hogy mélyebben kapcsolódjanak a magyar kultúrához és büszkék legyenek saját kulturális örökségükre.

A Nemzeti Kulturális Értéktár adatvagyonként a mesterséges intelligencia fejlesztések, valamint társadalomtudományi, szociológiai és hálózatelméleti kutatások alapjául szolgálhat. A projekt fejlesztési és adatbővítési környezete mesterséges intelligencia algoritmusok alkalmazását illetően is kompatibilis, a szoftveres adatmodell lehetővé tenné azt, hogy a magyar kultúra számára létrejöjjön egy olyan szabványos, magyar nyelvű adat- és szövegtörzs, ami a Nemzeti Kulturális Értéktár szoftveres hatókörén kívül is elláthat feladatokat (pl.: open source mesterséges intelligencia eszközökkel összekapcsolható plugin modulként), ezáltal tágítva a lehetséges kutatási és fejlesztési lehetőségek gyakorlati perspektíváját.

A szolgáltatás egyik szakmai újdonsága az integráció lenne. Ilyen mélységű és ennyire intenzív kulturális adatbázis nincs a nemzetközi piacon. A tartalmi és adatbázis oldalt illető bővítési szándék bár sok évtizedre adhat feladatot a Nemzeti Kulturális Értéktár számára, a mesterséges intelligencia algoritmusok fejlődése korábban nem látott sebességgel fog zajlani a fejlesztés időszakában. Ez hozzávetőleg 30%-os bizonytalansági faktort jelent, mivel robbanásszerűen fejlődő, alakulófélben lévő iparágról, technológiai ágazatról van szó. Ezért mi arra készülünk, hogy az MI-alapú fejlesztések eredményeit folyamatosan kutatjuk, és ha szükséges és lehetséges, akkor beemeljük és hasznosítjuk az újabb eredményeket.

A Nemzeti Kulturális Értéktár elődjeként a Petőfi Kulturális Ügynökség és partnerei már létrehozták a Magyar Popkulturális Értéktárat (popkulturalis.hu). A szolgáltatás nemzetközi értelemben is alternatíva nélküli prototípus. A Magyar Popkulturális Értéktár rendelkezik olyan kváziszabványos adatmodellel, amely kiterjeszhető a magyar kultúra különböző szegmensein belül megtalálható művekre, tartalmakra, másfelől alkalmaz olyan mesterséges intelligencia algoritmusokat, amelyek az adatkapcsolatok mélyebb feltárását, látens trendek felderítését támogatják. Ezen felül szükséges számos más kutatómódszertan gyakorlati megvalósítására is alkalmas, például: kultúrszociológiai esettanulmányok, szakértői interjúk készítése a Nemzeti Kulturális Értéktár adattérképeiből kikövetkeztethető kulturális jelenségekről, adatszabványok ismertetésével foglalkozó kutatások elvégzése, különböző művészeti és szubkulturális ágazatok, szegmensek leírása, művészettörténeti kutatások lebonyolítása, adatstruktúrák leírása, statisztikai kimutatások. A jelenleg rendelkezésre álló adatokból a szakmai stábunk már végez ilyen típusú feladatokat.

A folyamatosan képződő vagy az adatállományból még hiányzó adatok, adatkapcsolatok mind szintén mennyiségi és minőségi természetű bizonytalansági tényezőket jelentenek a reprezentatív eredmények előállításában, viszont a rendszer szerkezete lehetővé teszi, hogy a kutatások megismételhetőek legyenek. Az különböző kulturális szegmensek tartalmi fogyasztási szokásaiból fakadó eltérések (pl.: könnyűzenei tartalmak és képzőművészeti tartalmak fogyasztási különbségei) miatt a nemzeti kultúrára vonatkozó kutatás és fejlesztési vizsgálatok eredményeinek 50-60% között van a találati aránya.

A szolgáltatás megbízhatóságának elemi feltétele a szellemi tulajdonra vonatkozó szerződéses jogi környezet, amelyben nem fordulhat elő a jogtulajdonos tartalmaival, kiadványaival való visszaélés, hiszen kizárja a felhasználói oldal tartalomszerkesztési lehetőségeit. A techóriások sok éve nem érdekeltek egy kiegyensúlyozott, egyenlő esélyeket kínáló jogi környezet megteremtésében. A Nemzeti Kulturális Értéktár a multinacionális működési elvek felülírásában és akár a hátránnyal induló alkotók felemelésében azért érdekelt, mert felhasználói bázisát (legyen szó üzleti vagy végfelhasználói szintről) az információk érvényességére, méltányos felügyeletére és szolgáltatására alapozza.

Hosszú távon mind üzleti, mind tudományos értelemben fontos cél a fenti tevékenységek nemzetközi kiterjesztése (első körben kelet-, ill. közép-európai országokban, Csehországban,

Szlovákiában és Lengyelországban). Ez a kiterjesztés teszi lehetővé, hogy a projekt keretében létrejött módszertan és megoldás további országok is használhassák kulturális adatvagyonuk leírására, strukturálására, megjelenítésére. Annál is inkább, mert azonos szabvány szerint tárolt adatokat kezelő rendszerek átjárhatóak, egymás bevitelét növelhetik és további felhasználókat vonhatnak be. A szolgáltatásnak tehát stratégiai szerepet kell vállalnia a regionális adatgazdálkodási tevékenységekben.

A Nemzeti Kulturális Értéktár a nemzeti kultúránk digitalizációjában, adatszabványainak kialakításában teremtene új mintát, ami a magyar és általában a kelet-európai alkotókat, és jogtulajdonosokat hátrányosan kezelő globális techóriásokkal szemben egy biztonságos adat-, tudás- és jogi környezetet tud biztosítani. Az elmúlt évek reflektív informatikai trendjei (big data fejlesztések, deep learning és machine learning technológiák) az üzleti élet számos szegmensét lefedték, de a kultúrával eddig érdemben nem foglalkoztak – a Nemzeti Kulturális Értéktár hazai innovációként emelné a magyar kultúra tartalmait az adatvagyon menedzsment jelentőségének szintjére, amely más tudományos területeknek is példát mutathat.

A Nemzeti Kulturális Értéktár törekvése más iparágakat tekintve nem egyedülálló, több iparágban is hasonló komplex rendszerek kiépítése indult és ment végbe. Ilyen például az orvostudomány területén a Semmelweis Egyetemmel is partner, a világ leginnovatívabb cégeit és intézményeit tömörítő EIT Health, ami többek között a diagnosztika és az ellátás területén keletkező rengeteg adatot készíti elő az MI döntéshozatalt támogató funkcióinak fejlesztésére. A szoftverfejlesztés területén a Github programozói nyelvtől, területtől függetlenül tárolja és teszi kereshetővé a fejlesztők munkájának eredményeit. A Github, illetve annak strukturált szoftverfejlesztői adatvagyonra jelenleg felbecsülhetetlen érték a mesterséges intelligencia robbanásának köszönhető technológia fejlesztések korában.

A Nemzeti Kulturális Értéktár helye a magyar Matrixban

A kulturális termékeket értékesítő jegyrendszerek és webshopok adatalapúak, de jelenleg nem áll rendelkezésre olyan magyar kulturális platform, ami az adatokat koherensen kezeli és egyben, átláthatóan gyűjti össze különböző művészeti ágazatok alkotásait. Az Országos Széchényi Könyvtár online felülete rendelkezik digitális könyvtárral, katalógussal, virtuális kiállítással, azonban egy szűk szegmenst képvisel, annak igényeit specifikusan kiszolgálva. A Nemzeti Kulturális Értéktár ezzel szemben minden művészeti ágazat adatait szabványosítva lenne képes kezelni, azok metaadataival együtt, miközben piactér is egyben, képes támogatni a művészeti termékek értékesítési folyamatát.

A platform célja tehát az lehetne, hogy az országban egyedülálló módon sorakoztassa fel és tegye elérhetővé a magyar kulturális értékeket, alkotásokat és működjön profitábilis felületként mind a szakmai partnerek számára és az egyéni felhasználók részére. A digitális fejlesztésekre jellemzően a piacon jelen lévő szereplők egy adott szektorban a saját érdekeiket szolgáló megoldást építenek, mint például a Magyar Nemzeti Digitális Archívum vagy az OSZK, így csak egy részletét szolgálják ki a kulturális szférának. Az ezeken a területeken gyűlt adatok így egymástól elkülönülnek, a belőlük származó számos lehetőséget nem kihasználva tárolódnak. A Nemzeti Kulturális Értéktár integrált platformja lehetne az első a hazai digitális térben, amely egységes adatmodellt kínál a kulturális szektorban.

Jelenleg olyan adatmodellek léteznek, amelyek kizárólag egy-egy kulturális szegmenst képviselnek. Ennek oka, hogy a különböző művészeti ágazatok megjelenési formátuma nagyban eltérhet egymástól, mint például az előadó- és táncművészet vagy az irodalom, így ezek együttes, egységes megjelenítése és adatkezelése egy rendkívül komplex feladat. A tartalmak

különbözőségeiből fakadóan egy vizuálisan kielégítő, felhasználóbarát és egységes infrastruktúrával rendelkező felület létrehozása bonyolult. A művészeti alkotásokat gyakran szerzői jogi törvények védik, a licencszerződések jelentősen eltérhetnek, és ezeknek a megállapodásoknak a globális szintű kezelése logisztikai kihívást jelent. Emellett a művészeti alkotásokat egybegyűjtő oldalak magas szintű kurátori szakértelmet és karbantartást igényelnek, hogy az oldal hiteles és transzparens lehessen. Ezeket a kihívásokat figyelembe véve tűztük ki célul a NKÉ kapcsán, hogy egy felületre gyűjtsük a magyar kultúrkincseket és a digitális térben azokat mindenki számára elérhetővé tegyük. A kulturális termékeket értékesítő multinacionális vállalatokkal ellentétben az NKÉ a hazai kincsek bemutatásával kiváló lehetőséget teremtene a nemzeti értékek, hagyományok reprezentációjának megerősítésére, nemzetközi kulturális együttműködések kezdeményezésére és a piactér által a hazai kreatív szektor gazdasági fellendítésére.

A mesterséges intelligencia felgyorsítja a digitálisan felkészületlen nemzetek nyelvének, kultúrájának eltűnését, hiszen a nagy nyelvek összehasonlíthatatlanul nagyobb szövegcorpust és adatvagyonot halmoztak fel, így a nyelvi modellek tanítására is jóval több adatuk áll rendelkezésre. Az MI magyarsága, kiejtése és beszédfelismerése, kulturális ismeretei is rendkívül hiányosak, ezért nemzeti érdek a strukturált magyar adatvagyon kiépítése.

A nemzeti kulturális streamplatform csak az egyik a stratégiai fontosságú lépések sorában. A legközvetlenebb veszély: a közösségi média gyorsan teret nyerő új platformjai súlyosan kannibalizálják a kulturális szolgáltatásaink weboldalainak látogatottságát. Hiába fejlesztünk igényes weboldalt, mert a trendérzékeny fiatal közönség más csatornákat keres. Mit tehetünk ezzel a trenddel szemben?

(1) Stratégiai szükségesség a zárt, validált, átfogó és integrált adatvagyon. Az OSZK vagy a Nemzeti Levéltár adatvagyonra mellé hasonlóan átfogó kulturális adatbázisokat kell építenünk. Szükség van az MTVA archívumában meglévő hatalmas digitális kulturális adatvagyon közzétételére is.

(2) Teret kell foglalnunk a közösségi média újhullámos szolgáltatásaiban (Tiktok, Snapchat, Discord). Adaptív gondolkodásra és szervezeti struktúrákra van szükségünk, ahol a gyorsan felívelő új platformokat könnyen tudjuk kezelni.

(3) Az online és offline kommunikációt integráltan kell kezelnünk. A kulturális ökoszisztémában üzeneteinkkel el kell érni azokat is, akik egyáltalán nem interneteznek. A webes szolgáltatásokkal azokat a véleményvezéreket kell elérni, akik transzmissziós pontként működnek az online és az offline világ között. A Petőfi Klubok mintaprojektje megmutatta, hogy ez az irány jó.

A Nemzeti Kulturális Értéktár célja az, hogy kiaknázza a magyar kulturális kínálatban rejlő lehetőségeket. Olyan szolgáltatást kínálhatunk, ami megnyitja az utat a *kulturális digitális állampolgár* koncepciója felé. Az integrált szolgáltatás egyesíti a tartalmakat, és lehetőséget biztosít arra, hogy több embert érjünk el a szolgáltatásokkal, növeljük a kihasználtságot, és hatékonyan elemezhessük a fogyasztási szokásokat. A platform integratív szemlélete lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy egy helyen megtalálják az összes állami finanszírozású kulturális szolgáltatást. Így hatékonyan és eredményesen hasznosítható a nemzeti kulturális adatvagyon.

ZÁRSZÓ HELYETT

A kortárs tendenciák a hagyományos nyugati kultúra ellenirányába hatnak: kétezer ötszáz évvel ezelőtt Platónék kivezették a barlanglakókat a tisztásra, most vissza akarnak minket vinni a barlangba. Szébb árnyékképet ígérnek, de ez attól még árnyékkép marad. A mi dolgunk az, hogy maradjunk a tisztáson, és azt műveljük olyanná, ahonnan nem akarunk elmenni. Vagyis intenzív edukáció, társadalmi programok keretében kultúrafogyasztóból ismét kultúrateremtő- és hordozó nemzetté kell válnunk.

És ne felejtsük: *Ha gyorsan akarsz haladni, menj egyedül. Ha messzire akarsz érni, keress társakat* – így szól valahogy az afrikai közmondás, ami a következő évek mozgásainak irányát is kijelölheti.

Melléletek / a pályázathoz csatolandó iratok, igazolások

1. melléklet: részletes szakmai önéletrajz;
2. melléklet: a végzettséget, szakképzettséget, nyelvismeretet tanúsító okiratok másolata és az okiratoknak a pályázat benyújtásakor eredetiben történő bemutatása (az okiratok külföldön történt kiállítás esetén, azok magyarországi elismeréséről rendelkező határozat eredetiben történő bemutatása);
3. melléklet: három hónapnál nem régebbi erkölcsi bizonyítvány;
4. melléklet: a vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettséget elfogadó nyilatkozat;
5. melléklet: a Rendelet 4. § (1) bekezdésében előírt tanfolyam határidőre történő megszerzéséről szóló nyilatkozat vagy a tanfolyam teljesítéséről szóló igazolás másolata (a Rendelet 4. § (2) bekezdésében foglalt esetet kivéve);
6. melléklet: a szakmai és a vezetői gyakorlat teljesítésének magyar nyelvű igazolása (munkáltatói igazolás csatolásával, amely tartalmazza a betöltött munkakör, beosztás megnevezését és a jogviszony időtartamát);
7. melléklet: a pályázó nyilatkozata arról, hogy a pályázati anyagában foglalt személyes adatainak a pályázati eljárással összefüggésben szükséges kezeléséhez hozzájárul;
8. melléklet: nyilatkozat arról, hogy a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 211. § (1)-(2) bekezdésében szereplő összeférhetetlenség fennáll-e, megjelölve az összeférhetetlenség jellegét, formáját. (Összeférhetetlenség fennállása esetén a mentesítésről és annak feltételeiről a munkáltatói jogkör gyakorlója dönt.)